

การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

นางสาวกนกวรรณ ชูชื่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ASSET MANAGEMENT OF MINOR MARRIAGE

Miss Kanokwan Choochuen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law
Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

โดย

นางสาวกนกวรรณ ชูชื่น

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

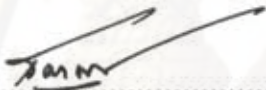
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสคติพันธุ์

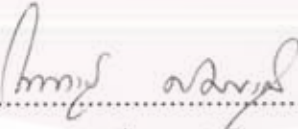
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

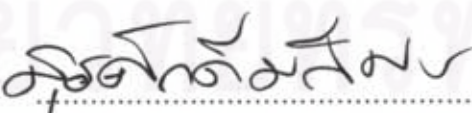

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ อนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุมานิต เกิดสมเกียรติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสคติพันธุ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ มณีสร)

ศูนย์วิจัยนวัตพยากรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กนวรรณ ชูชื่น : การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว. (ASSETS MANAGMENT OF THE MINOR MARRIAGE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. ศันท์ภรณ์ โสติพิพันธุ์, 153 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึง หลักกฎหมายที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และบทบัญญัติในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว เนื่องจากการสมรสของผู้เยาว์นั้นส่งผลให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะและสามารถจัดการทรัพย์สินด้วยตนเอง โดยไม่มีการควบคุมหรือตรวจสอบการทำนิติกรรมตามมาตรา 21 และมาตรา 1574 อีก ทั้งที่ในความเป็นจริงผู้เยาว์ยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะจัดการทรัพย์สินของตนเองและหากพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้มีเจตนารมณ์จะคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ผู้ที่ยังถือว่ายังอยู่ในวัยเยาว์ ขาดความรู้ความชำนาญในการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง บทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงเรื่องดังกล่าวโดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ของประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นแม่แบบของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และประเทศสหราชอาณาจักร(อังกฤษ)เพื่อศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในประเทศทั้งสาม

จากการศึกษาพบว่าการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วในไทย เป็นการให้อำนาจผู้เยาว์ที่สมรสแล้วโดยสิ้นเชิง โดยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใด ๆ ควบคุมการดูแลและตรวจสอบการทำนิติกรรมที่สำคัญตามป.พ. มาตรา 1574 ซึ่งอาจจะทำให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วไม่ได้รับประโยชน์จากการจัดการทรัพย์สินได้อย่างเต็มที่ และการศึกษากฎหมายต่างประเทศนั้นกฎหมายได้คุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วไปจนกว่าบุคคลนั้นจะบรรลุนิติภาวะ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวให้มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว โดยนำหลักการคุ้มครองผู้เยาว์ที่สมรสในกฎหมายแพ่งเยอรมัน ฝรั่งเศสและกฎหมายอังกฤษมาพิจารณาประกอบเพื่อเสนอแก้ไขกฎหมายให้การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสเกิดประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น

สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนิติกร กนวรรณ ชูชื่น
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศันท์ภรณ์ โสติพิพันธุ์

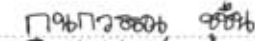
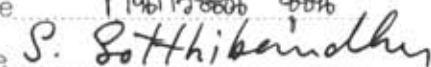
##4986202634 : MAJOR LAWS

KEY WORDS : MANAGEMENT/MINOR/MARRIED /ASSET

KANOKWAN CHOOCHUEN : ASSETS ADMINISTRATION OF THE JUVENILE WHO HAS MARRIED ALREADY. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. SANUNKORN,DR.JUR., SOTHTIBANDHU,153 pp.

This thesis aims to study the principles on management of minor's and assets administration of the juvenile who has married already under the Civil and Commercial Code. because of, the wedding of that juvenile causes the juvenile becomes one's legal age and can manage assets with oneself, by have no the supervision or, check doing legal act follows 21 sections and 1574 sections again , but , from the provisions of a the law has will the intention to will protect assets of the juvenile who still is regarded as remain in the childhood years, torn the knowledge, the expert in assets administration differs, get with oneself , provisions of a law that exist in now then not enough build assets protection of the juvenile who has married already, the education will research about this is bound for to study about aforementioned by bring to analyse compare with principle of administration assets law of the juvenile of German country, the France and England, whic, and for study arrive at format law development that about assets administration of the juvenile in three both of country.

Reserch meets that, assets administration of the juvenile who has married already in Thai, be power juvenile alms that marry completely already, by have no the provisions of a law of which law, control the care and check doing legal act important follow the graduate of theology 1574 sections are which, may make the juvenile who marry already no gain an advantage from assets administration extremely, then supposed to the adaptation corrects legislative standard in about aforementioned have the provisions of a law that gives the protection to assets of the juvenile who has married already, by lead the principle protects the juvenile who marries in German law, the France and England, come to apply for, assets protection of the juvenile who marries to are born superior effect goes up.

Field of Study Laws..... Student's Signature
Academic Year 2009..... Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ ไสยทิพันธ์ ที่กรุณาได้รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ผู้เขียน พร้อมทั้งได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำให้ความรู้ และให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้เขียนตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุผานิต เกิดสมเกียรติ ประธานกรรมการรองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบุญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีเนื้อหาและความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องบัณฑิต และเจ้าหน้าที่ท่านอื่น ๆ ในคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านให้คำชี้แนะ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนในการค้นคว้าข้อมูลและติดต่องานที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

และท้ายที่สุดนี้ผู้เขียนขอกราบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่เป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุดของผู้เขียนเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อน พี่และน้องทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี

ผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง และหากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขออภัยมา ณ โอกาสนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูป.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. สมมติฐานของการวิจัย.....	5
3. วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์.....	5
4. ขอบเขตของการศึกษา.....	6
5. วิธีการศึกษา.....	6
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้.....	6
บทที่ 2 แนวความคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรส แล้วในประเทศไทย.....	7
1. ความหมายและนิยามของผู้เยาว์ (Minor).....	11
1.1 ทางสังคมศาสตร์.....	11
1.2 ทางวิทยาศาสตร์.....	12
1.3 ทางกฎหมาย.....	12
2. ความหมาย วิธีการและผลของการบรรลุนิติภาวะ (Majority).....	13
2.1 การบรรลุนิติภาวะ.....	13
2.1.1 การบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์.....	14
2.1.2 การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส.....	18
2.2 ผลทางกฎหมายเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ.....	36

สารบัญ

	หน้า
3. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์.....	37
3.1 กฎหมายที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์.....	37
3.1.1 นิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม.....	42
3.1.2 นิติกรรมที่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องขออนุญาตศาล.....	44
3.1.3 ผลตามกฎหมายกรณีที่มีการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยฝ่าฝืน บทบัญญัติของกฎหมาย.....	57
3.2 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ภายหลังจากที่บรรลุนิติภาวะโดยการ สมรสแล้ว.....	64
บทที่ 3 แนวความคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรส แล้วตามระบบกฎหมายต่างประเทศ.....	67
1. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายฝรั่งเศส.....	68
1.1 ความหมายและนิยามของผู้เยาว์.....	70
1.2 การบรรลุนิติภาวะ.....	71
1.3 การสมรสของผู้เยาว์.....	72
1.4 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์.....	75
1.4.1 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ก่อนบรรลุนิติภาวะ.....	76
1.4.2 การจัดการทรัพย์สินผู้เยาว์ภายหลังที่สมรสแล้ว.....	82
1.5 การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย.....	85
2. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายอังกฤษ.....	85
2.1 ความหมายและนิยามของผู้เยาว์.....	88
2.2 การบรรลุนิติภาวะ.....	89
2.3 การสมรสของผู้เยาว์.....	89
2.4 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์.....	90
2.4.1 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ก่อนบรรลุนิติภาวะ.....	90
2.4.2 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ภายหลังที่สมรสแล้ว.....	92
2.5 การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย.....	92

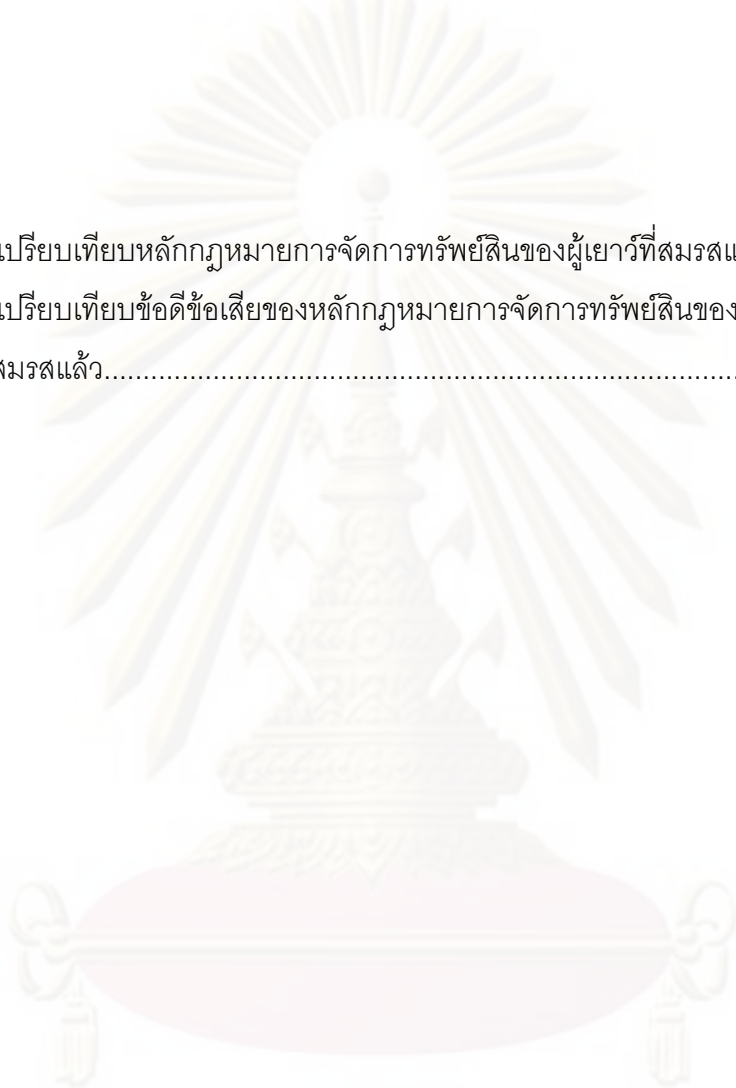

สารบัญ

	หน้า
3. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายเยอรมัน.....	94
3.1 ความหมายและนิยามของผู้เยาว์.....	96
3.2 การบรรลุนิติภาวะ.....	96
3.3 การสมรสของผู้เยาว์.....	97
3.4 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์.....	97
3.4.1 การจัดการทรัพย์สินผู้เยาว์ก่อนบรรลุนิติภาวะ.....	98
3.4.2 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ภายหลังจากที่สมรสแล้ว.....	100
3.5 การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย.....	102
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ สมรสแล้ว.....	104
1. หลักกฎหมายเรื่องการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์.....	104
2. เงื่อนไขการสมรสของผู้เยาว์และผลตามกฎหมายเมื่อผู้เยาว์สมรส.....	108
3. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์และหลักการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สิน ของผู้เยาว์.....	111
4. หลักกฎหมายเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว.....	115
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	127
1. บทสรุป.....	127
2. ข้อเสนอแนะ.....	138
รายการอ้างอิง.....	140
ภาคผนวก.....	143
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	153

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบหลักกฎหมายการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว.....	118
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของหลักกฎหมายการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ สมรสแล้ว.....	124

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 1 แผนผังคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว..... 135

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากกฎหมายลักษณะครอบครัวใน บรรพ 5 และหลักกฎหมายในเรื่องนิติกรรม-สัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้วางบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการดูแลและการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้ ซึ่ง “ผู้เยาว์” ตามกฎหมายนั้นหมายถึงบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ* โดยทั่วไปอำนาจการปกครองผู้เยาว์จะเป็นของบิดามารดาซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม หากผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดาดูแล ศาลจะทำการตั้งผู้ปกครองขึ้นมาเพื่อดูแลและจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ โดยผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องดูแลและใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ การใช้อำนาจปกครองนั้นนอกจากจะเป็นการดูแลให้การศึกษาและให้ที่อยู่อาศัยแก่ผู้เยาว์แล้วยังรวมถึงอำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ด้วย ซึ่งตามปกติผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิฉะนั้น นิติกรรมนั้นจะเป็นโมฆะ เนื่องจาก “ผู้เยาว์” เป็นบุคคลหย่อนความสามารถตามกฎหมายที่ถูกจำกัดสิทธิในการจัดการกิจการและทรัพย์สินบางอย่างของตนเอง สาเหตุที่กฎหมายต้องมีบทบัญญัติในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์อย่างรัดกุม ก็เพื่อต้องการคุ้มครองทรัพย์สิน พิทักษ์สิทธิและประโยชน์ในทรัพย์สินของผู้เยาว์ให้ได้มากที่สุด จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะและสามารถจัดการทรัพย์สินของตนเอง แต่หากมีกรณีจำเป็นที่ผู้เยาว์จักต้องจัดการทรัพย์สินของตนเพื่อใช้ในการดำรงชีพตามปกติ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ใช้อำนาจปกครองก็มีอำนาจให้ความยินยอมในการจัดการทรัพย์สินหรือให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้ เว้นแต่นิติกรรมนั้นเป็นนิติกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574** ที่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำเองมิได้จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากศาล เช่น การขายที่ดิน ให้กู้ยืมเงิน ประนีประนอมยอมความ เป็นต้น

---

* ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุสี่ปีบริบูรณ์” และ มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรสหากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติ มาตรา 1448”

** โปรดดูมาตรา 1574 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับ

จึงจะเห็นได้ว่าการจะจัดการทรัพย์สินใด ๆ ของผู้เยาว์นั้นต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวัง ผู้ใช้อำนาจปกครองมีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์หรือส่วนได้ส่วนเสียในทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้ให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ สาเหตุสำคัญอีกประการ ที่ผู้เยาว์ต้องมีผู้ใช้อำนาจปกครองและจัดการทรัพย์สินของตนนั้นมาจากบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการทำนิติกรรมที่กำหนดให้ผู้ที่ทำนิติกรรมได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ กล่าวคือ ต้องเป็นผู้มีเหตุผลและเข้าใจในการตัดสินใจของตน หรือเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ (majority) นั้นเอง ส่วนผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือผู้เยาว์ (minor) ตามกฎหมายหมายถือว่ายังเป็นผู้ไร้ความสามารถ ที่ถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง หากผู้เยาว์ต้องการจัดการทรัพย์สินหรือทำนิติกรรมใด ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือได้รับอนุญาตจากศาลแล้วแต่กรณี สาเหตุที่กฎหมายต้องบัญญัติเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ไว้เนื่องจากเห็นว่า ผู้เยาว์ยังเป็นผู้อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์และวิจฉัย ซึ่งยังไม่อยู่ในฐานะที่จะใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างบริบูรณ์ จึงต้องจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้และกำหนดให้ผู้เยาว์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรม หากผู้เยาว์จะทำการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินในด้านการจำหน่ายจ่ายโอน ผู้เยาว์ต้องอาศัยผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่แทนการนั้นจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1569 และมาตรา 1571) หรือหากผู้เยาว์เป็นผู้ทำการนั้นเองการนั้นจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21) ดังจะเห็นได้ว่านิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำโดยปราศจากความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมตกเป็นโมฆียะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมอาจบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะนั้นได้ แต่ทั้งนี้ ก็มีบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นให้ผู้เยาว์จัดการทรัพย์สินของตนได้เองบางกรณีตามมาตรา 22 - 25 หรือในกรณีที่ให้ถือว่าผู้เยาว์มีฐานะเสมือนบรรลุนิติภาวะในการทำนิติกรรมที่เกี่ยวพันกับการประกอบธุรกิจหรือการจ้างแรงงานซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมได้ให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ไว้แล้วตามมาตรา 27 โดยผู้แทนโดยชอบธรรมที่มีอำนาจให้ความยินยอมแก่นิติกรรมอันผู้เยาว์กระทำนี้ได้แก่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1566 และมาตรา 1569) หรือผู้ปกครองซึ่งศาลตั้งขึ้นในกรณีไม่มีบิดามารดาเป็น

ทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต (1) ชาย แลกเปลี่ยน ชาย ผูก จำนอง ปลดจำนองให้แก่ผู้จำนองหรือโอนสิทธิจำนองอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนอง....”

ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือกรณีที่เป็นไปตามมาตรา 1585 และ มาตรา 1586 ประกอบมาตรา 1598/3)

เหตุผลประการสำคัญที่กฎหมายจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ เนื่องจากผู้เยาว์ยังเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยเยาว์ ยังอ่อนทั้งในด้านสติปัญญา ร่างกาย ความคิดอ่าน ความรู้ ความชำนาญและไหวพริบ ซึ่งยังเป็นผู้ไม่สมบุรณ์พอที่จะใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยลำพัง ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ไม่สุจริตถือโอกาสเอาเปรียบ กฎหมายจึงมีบทบัญญัติจำกัดความสามารถด้านผู้เยาว์ในการทำนิติกรรม ดังนั้น ผู้เยาว์จึงจะใช้สิทธิทำกิจการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายโดยลำพังไม่ได้ ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำการแทน หรือจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน การทำกิจการนั้น ๆ จึงจะสมบุรณ์ตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่กฎหมายได้วางบทบัญญัติมาตรา 1574 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไว้ เนื่องด้วยมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองทรัพย์สินที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของผู้เยาว์มิให้ต้องสูญหายก่อนที่ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ ทั้งนี้ การคุ้มครองทรัพย์สินตามมาตรา 1574 นั้นต้องการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ทั้งจากบุคคลภายนอกที่มุ่งประสงค์ต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์และจากผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์เอง หากผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมต้องการจะทำนิติกรรมใดตามบทบัญญัติในมาตรา 1574 จะต้องดำเนินการขออนุญาตจากศาลเสียก่อน หากมีการทำนิติกรรมโดยฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงไม่มีการขออนุญาตจากศาล นิติกรรมที่ได้กระทำลงไปนั้น จะไม่มีผลผูกพันกับผู้เยาว์

ดังจะเห็นได้ว่า ก่อนที่ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ กฎหมายได้วางบทบัญญัติไว้อย่างรัดกุมในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้มีการคุ้มครองและปกป้องทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้ให้ได้มากที่สุดจนกว่าผู้เยาว์จะอยู่ในวัยที่มีความสามารถเพียงพอที่จะปกปักรักษาทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง แต่จากหลักกฎหมายครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่ได้วางบทบัญญัติให้ผู้เยาว์ที่ได้สมรสโดยผ่านขั้นตอนที่ถูกต้องตามกฎหมาย ถือเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส (ป.พ.พ. มาตรา 20 ประกอบมาตรา 1448) เมื่อผู้เยาว์สมรสแล้วจึงกลายเป็นผู้มีความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของตนเองและมีความสามารถในการทำนิติกรรมได้เช่นเดียวกับผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ สาเหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เยาว์กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะเมื่อได้ทำการสมรสแล้วก็เนื่องมาจากผู้เยาว์มีครอบครัวแล้ว จึงควรจะมีวุฒิภาวะเพียงพอในการกระทำการใด ๆ ได้เองโดยไม่ต้องมีผู้ปกครองอีกต่อไป ประกอบ

กับการที่ผู้เยาว์มีคู่ชีวิตแล้วและในวันข้างหน้าก็อาจจะมีบุตรเกิดขึ้น การจักรกระทำการใด ๆ จึงต้องมีการไต่ตรองอย่างรอบคอบมากกว่าเดิมและถือว่าคู่ชีวิตต้องเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วด้วย ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจึงควรที่จะมีความสามารถในการทำนิติกรรมต่าง ๆ และสามารถดูแลทรัพย์สินได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น กฎหมายจึงมิได้มีบทบัญญัติให้การทำนิติกรรมหรือการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ใดอีกต่อไป และให้ถือเป็นผู้เยาว์ที่ทำการสมรสแล้วเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะเช่นเดียวกับผู้ที่มีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์

แต่เนื่องจาก การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา 20 นั้น มีได้ 2 กรณีคือ กรณีแรกผู้เยาว์สมรสเมื่ออายุ 17 ปีบริบูรณ์โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม และอีกกรณีคือ เมื่อศาลอนุญาตให้ทำการสมรสได้โดยมีเหตุสำคัญเกิดขึ้นแก่หญิง เช่น หญิงตั้งครรภ์ หรือมีการล่วงละเมิดทางเพศโดยหญิงผู้นั้นยินยอม ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสกันได้ แม้ผู้เยาว์จะยังมีอายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์ ซึ่งในกรณีหลัง นี้เองที่กฎหมายมิได้บัญญัติกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้เยาว์ที่สามารถทำการสมรสได้ เพียงแต่อาศัยเหตุผลว่าเมื่อสภาพร่างกายหญิงสามารถตั้งครรภ์ได้ หรือเมื่อผู้เยาว์อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ก็สามารถมีครอบครัวได้เช่นเดียวกับผู้เยาว์ที่อายุครบ 17 ปีบริบูรณ์เท่านั้น จากข้อกฎหมายข้างต้นนี้เองที่ผู้เขียนเห็นว่า การให้ผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีทำการสมรสได้โดยอาศัยเหตุสำคัญที่เกิดขึ้นแก่หญิง โดยมีได้มีเกณฑ์กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ นั้น ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสอาจจะยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะดูแลและจัดการทรัพย์สินของตน ดังนั้น การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วในกรณีที่ผู้เยาว์สมรสเมื่อมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ ควรจะมีบทบัญญัติที่แตกต่างในด้าน การจัดการทรัพย์สินและการคุ้มครองการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ในกรณีที่การสมรสเกิดขึ้นในกรณีที่ศาลอนุญาตให้สมรสในขณะที่ผู้เยาว์อายุไม่ถึง 17 ปี เนื่องจากโดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีนั้นยังอยู่ในวัยเยาว์มาก ยังขาดประสบการณ์ชีวิตและยังไม่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมปลายซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน การให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีความสามารถทำนิติกรรมและจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเองทั้งหมดโดยไม่มีบทบัญญัติใดเลยมาให้การคุ้มครอง อาจจะส่งผลเสียต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ และในกรณีที่นิติกรรมนั้นเกิดผลเสียมากกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับก็อาจจะใช้สิทธิเพิกถอนหรือบอกล้างนิติกรรมดังเช่นก่อนที่ผู้เยาว์จะสมรสได้

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะทำการศึกษาถึงหลักกฎหมายในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์หลังจากสมรสแล้ว เนื่องจากผู้เขียนมีความเห็นว่า ในความ

เป็นจริงนั้นผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะดูแลปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนเองได้ โดยเฉพาะการทำนิติกรรมที่สำคัญอันจะมีผลกระทบต่อทรัพย์สินฐานะความเป็นอยู่และครอบครัวของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว เนื่องจากกฎหมายมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นก่อนว่าบุคคลนั้นสามารถที่จะดูแลรักษาผลประโยชน์ของตนเองได้นั้นอย่างน้อยเขาจะต้องมีความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจหรือความคิดพอเพียงเสียก่อน ผู้เขียนจึงจะศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในกฎหมายของเยอรมันซึ่งเป็นกฎหมายแม่แบบและใกล้เคียงกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย นอกจากนี้ ผู้เขียนจะทำการศึกษาลักษณะของอังกฤษและฝรั่งเศส เนื่องจากข้อกฎหมายในด้านการบรรลุนิติภาวะและการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีความแตกต่างกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย โดยกฎหมายทั้งสามประเทศนั้นมีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว ทั้งนี้ เพื่อนำบทบัญญัติในกฎหมายต่างประเทศที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงข้อดี ข้อเสีย และความจำเป็นของการที่ต้องมีบทบัญญัติกฎหมายมาคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว และสามารถใช้เป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยต่อไป

2. สมมุติฐานของวิทยานิพนธ์

การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์ซึ่งบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว สามารถดูแลทรัพย์สินด้วยตนเองโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ใดนั้น จะไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์ของผู้เยาว์

3. วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์

1. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายสารบัญญัติในเรื่องความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ กฎหมายที่ใช้คุ้มครองสิทธิประโยชน์และทรัพย์สินของผู้เยาว์
2. เพื่อศึกษาผลทางกฎหมายในเรื่องอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้วในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของบทบัญญัติดังกล่าว
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศในเรื่องการคุ้มครองผู้เยาว์ในการทำนิติกรรม กิจการใดๆ เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินหลังจากผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว

4. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายในเรื่องความสามารถของผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะ โดยการสมรส เพื่อให้ผู้เยาว์ได้รับการคุ้มครองในการจัดการทรัพย์สินมากขึ้น

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ผู้เขียนจะศึกษาบทบัญญัติกฎหมายจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยและประมวลกฎหมายแพ่งรวมถึงกฎหมายครอบครัวต่างประเทศ อาทิ ประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศสหราชอาณาจักร(อังกฤษ) ในเรื่องอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว โดยจะทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

5. วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์ เป็นการค้นคว้าและวิจัยทางเอกสาร (documentary research) เป็นหลัก มุ่งเน้นการวิเคราะห์การใช้หลักกฎหมายแพ่งโดยศึกษาเปรียบเทียบกับแนวความคิดของกฎหมายในประเทศประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศสหราชอาณาจักร(อังกฤษ) จากตำรากฎหมาย บทความ คำพิพากษาศาลฎีกาและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

1. ทำให้ทราบถึงกฎหมายสารบัญญัติในเรื่องความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ผลทางกฎหมายเมื่อผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์หลังจากที่ผู้เยาว์ได้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว
3. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดเรื่องการคุ้มครองผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว ในด้านการทำนิติกรรม และกิจการใด ๆ เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของต่างประเทศ
4. สามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายในเรื่องความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสต่อไปในภายหน้าได้

บทที่ 2

แนวความคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน ของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วในไทย

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้วางบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เยาว์ในด้านการจัดการทรัพย์สินไว้ เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวผู้เยาว์และทรัพย์สินของผู้เยาว์ เนื่องจากผู้เยาว์นั้นถือเป็นบุคคลไร้ความสามารถประเภทหนึ่งที่กฎหมายต้องเข้ามาคุ้มครองช่วยเหลือเพื่อมิให้ทรัพย์สินของผู้เยาว์ต้องสูญไปหรือหมดสิ้นไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของตน ที่อาจเกิดจากความด้อยความคิดและด้อยประสบการณ์ ดังจะเห็นว่า การจะถือว่าบุคคลใดเป็นผู้มีความสามารถในดูแลและจัดการทรัพย์สินของตนได้นั้นจำเป็นที่ผู้นั้นจะต้องมีความคิด ความรู้ ความชำนาญ ไหวพริบและความรู้สึกผิดชอบบริบูรณ์ พอที่จะใช้สิทธิตามลำพังได้โดยไม่เป็นผลเสียหายแก่ตนเองหรือทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 19 ได้ถือเอาอายุ 20 ปีบริบูรณ์มาเป็นเกณฑ์กำหนดให้บุคคลพ้นจากภาวะผู้เยาว์และเป็นผู้มีความสามารถในการใช้สิทธิจัดการทรัพย์สินของตนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเห็นว่าบุคคลในวัยดังกล่าวยังไม่สามารถใช้วิจารณญาณได้อย่างรอบคอบ หากปล่อยให้ทำนิติกรรมโดยไม่มีใครตรวจสอบดูแลแล้วอาจจะเป็นช่องทางให้บุคคลภายนอกที่ไม่สุจริตถือเอาประโยชน์จากความไม่ทันโลกของคู่สัญญาเพื่อเอารัดเอาเปรียบได้ โดยเฉพาะเรื่องการสมรสนั้นถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิตของผู้เยาว์เป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้นั้นต้องอยู่ร่วมกับคู่สมรสจนกว่าจะตายหรือหย่าขาดกัน และอาจต้องมีการละเลยดูแลบุตรที่เกิดขึ้นรวมถึงอาจมีการเกี่ยวพันกันกับทรัพย์สินของตน การที่จะกำหนดให้ชายหญิงควรจะสมรสได้เมื่อใดนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ กล่าวคือ อายุที่กำหนดเป็นเกณฑ์จะต้องชี้ถึงความพร้อมทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ดังนั้น การจะจัดการงานใด ๆ ของผู้เยาว์จึงต้องอยู่ภายใต้ความยินยอมและความเห็นชอบของผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจากบิดามารดา

การใช้อำนาจปกครองของบิดามารดาในครอบครัวไทยนั้นเริ่มต้นจากกฎหมายลักษณะผัวเมียอันเป็นกฎหมายลักษณะหนึ่งในกฎหมายตราสามดวงที่ได้มีการตราขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 เนื่องจากประเทศไทยยุคนั้นเป็นสังคมศักดินา สามีซึ่งเป็นเจ้าบ้านเป็นเหมือนเจ้าที่ปกครองลูกเมียภายในอาณาจักรของตนหญิงมิได้มีโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจเท่าชาย ทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องพึ่งพา

สามีในชีวิตประจำวัน สามีเป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนภรรยาทำงานบ้านมีหน้าที่เลี้ยงดูลูก บิดาจึงเป็นผู้เดียวที่ใช้อำนาจปกครองบุตร มารดาจะไม่มีส่วนร่วม และบิดาจะปกครองไปจนกว่าบุตรจะแต่งงานออกไปตั้งครอบครัวใหม่ ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีการประกาศใช้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เป็นครั้งแรกในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 โดยการร่างบรรพ 5 นั้นได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เยอรมัน และบางส่วนก็นำมาจากกฎหมายญี่ปุ่น สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ได้ให้อำนาจเด็ดขาดแก่สามีในครอบครัวอันเป็นระบบเดียวกับที่เป็นอยู่เมื่อครั้งเราใช้กฎหมายลักษณะผัวเมีย ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติที่รับรองอำนาจในครอบครัวของสามีฝ่ายเดียว อำนาจเหนือภรรยาในความสัมพันธ์ส่วนตัวและทรัพย์สิน บิดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์เพียงฝ่ายเดียว จนมีการประกาศใช้กฎหมายครอบครัวที่มีการแก้ไขปรับปรุงครั้งใหญ่เพื่อให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทำให้มารดาเป็นผู้ใช้อำนาจร่วมกับบิดาในการปกครองบุตรผู้เยาว์ (ป.พ.พ. มาตรา 1566) ซึ่งหลักการดังกล่าวคงอยู่ต่อมาถึงปัจจุบัน แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงบรรพ 5 ครั้งล่าสุด พ.ศ. 2533 ก็มิได้ยกเลิกหลักการเท่าเทียมกันดังกล่าว คงมีการแก้ไขปรับปรุงในรายละเอียดให้ครอบคลุมมากขึ้นเท่านั้น เหตุที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2533 ในบรรพ 5 เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 มาตรา 28 วรรคสอง ให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน (รัฐธรรมนูญปัจจุบันพุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสอง) จึงต้องแก้ไขให้สอดคล้องกับกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นผลให้ต้องยกเลิกบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของหญิงมีสามีในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 43 มาตรา 50 และมาตรา 137 เฉพาะวรรคสอง นอกจากนี้ยังยกเลิกมาตรา 20* เรื่องการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์แล้วบัญญัติความขึ้นมาใหม่โดยได้มีการปรับเปลี่ยนอายุของผู้เยาว์ฝ่ายหญิงให้เท่ากับฝ่ายชายและเพิ่มเหตุแห่งการสมรสเพิ่มขึ้นดังนี้ “มาตรา 20 ผู้เยาว์ยอมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 1448** ของบรรพ 5 ใหม่ การยกเลิกและการแก้ไขดังกล่าวมีผล

* ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ยอมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำเมื่อฝ่ายชายผู้เยาว์มีอายุสิบเจ็ดปี และฝ่ายหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว”

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2519 เป็นต้นมา¹

จากที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่า สังคมไทยในอดีตนั้นสิทธิของผู้เยาว์ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายน้อยมาก บิดามารดามีอำนาจปกครองอันเด็ดขาดเหนือบุตร บุตรไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมีการพัฒนาการมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่าที่ผู้เยาว์มีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สินของตนเองได้ จนมาถึงปัจจุบัน ที่การใช้อำนาจปกครองของบิดามารดาจะประกอบด้วยอำนาจอยู่สองประการ คือ อำนาจเหนือตัวบุตรและอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของบุตร และวัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจปกครองที่บิดามารดามีต่อบุตรก็เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์เท่านั้น สิทธิของผู้เยาว์จึงได้รับการรับรองและคุ้มครองมากขึ้นกว่าเดิมในฐานะที่เป็นปัจเจกชน มีศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆ เนื่องจากอำนาจปกครองของบิดามารดานั้นมีรากฐานมาจากความจำเป็นทางธรรมชาติที่บิดามารดาผู้ให้กำเนิดจำเป็นต้องปกป้องคุ้มครองบุตรผู้เยาว์เนื่องจากเป็นบุตรที่สืบสายโลหิตของบิดามารดา โดยธรรมชาตินั้นบิดามารดาย่อมรักใคร่และมีความปรารถนาดีต่อบุตรยิ่งกว่าบุคคลอื่นใด ดังนั้น บิดามารดาจึงมีหน้าที่มุ่งให้ความผาสุกและประโยชน์แก่บุตรผู้เยาว์ อำนาจปกครองจึงเป็นภาระกิจที่มีระยะเวลาจำกัดคือตลอดเวลาที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์อยู่ และอำนาจปกครองจะสิ้นสุดลงเมื่อบุตรผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะไม่ว่าจะด้วยเหตุอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ หรือด้วยการสมรสก็ตาม ผู้ปกครองย่อมหมดอำนาจปกครองลงทันทีที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ ทั้งในเรื่องการปกครองดูแลในร่างกาย ความประพฤติและด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ดังจะเห็นได้ว่า การพัฒนาและแก้ไขกฎหมายในปัจจุบันนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บุคคลได้มีโอกาสใช้สิทธิของตนเองได้อย่างเสรีเมื่ออยู่ในวัยและสถานะภาพที่สมควร ฉะนั้น การจะให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่อใดนั้นจึงเป็นข้อสำคัญที่ต้องพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นอย่างรัดกุม เนื่องจากผลของการบรรลุนิติภาวะนั้นจะทำให้มาตรการของกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ก่อนที่จะทำการสมรสหมดสิ้นลงเช่นกัน

แม้จะมีการพัฒนากฎหมายให้บุคคลทุกคนมีความสามารถ มีสิทธิเสมอภาคกันดังที่กล่าวไว้ข้างต้น แต่ความสามารถในการมีสิทธินั้นไม่จำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้สิทธิเสมอไป กล่าวคือ มีบุคคลบางประเภทที่กฎหมายกำหนดขึ้นตอนหรือจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิ

¹ สหัช สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551). หน้า 1.

ของเขาไว้บางประการ เนื่องจากกฎหมายเห็นว่าบุคคลเหล่านั้นยังไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะใช้สิทธิปฏิบัติหน้าที่ได้ เช่นการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ เนื่องจากกฎหมายได้วางบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้อย่างเด็ดขาดว่า ผู้เยาว์เป็นผู้ที่อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์ ความรอบรู้ ไม่รู้จักระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ส่วนได้เสียของตนได้อย่างเต็มที่ เหมือนดังบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว กฎหมายจึงต้องจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้เพื่อคุ้มครองผู้เยาว์มิให้ต้องเสียเปรียบในการจัดการงานใด ๆ โดยการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้นจะต้องมีบุคคลอื่นเข้ามาใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่แทนเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์ไว้จนกว่าบุคคลนั้นจะมีความสามารถบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย ดังจะเห็นได้จากการแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการสมรสของผู้เยาว์ที่มีการเพิ่มเติมให้ผู้เยาว์สามารถทำการสมรสได้แม้ในขณะนั้นจะมีอายุไม่ครบ 17 ปีบรรลุนิติภาวะ หากศาลอนุญาตให้ทำการสมรสแล้ว ซึ่งการเพิ่มบทบัญญัติดังกล่าว มีขึ้นเพื่อแก้ไขเหตุสำคัญที่เกิดขึ้นแก่หญิง ในกรณีที่หญิงผู้เยาว์ตั้งครรภ์ หรือได้มีการล่วงประเวณีแก่หญิงผู้นั้นไปแล้ว การอนุญาตให้สมรสกันก็เนื่องมาจากเจตนารมณ์ที่จะให้หญิงผู้เยาว์นั้นได้รับการเยียวยาและได้รับการรับผิดชอบจากฝ่ายชาย อันเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องการสมรสในขณะที่ยังมีอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่สมควรจะทำการสมรสคือ 17 ปีบรรลุนิติภาวะ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวอาจจะมีได้มีการศึกษาถึงความพร้อมในด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ทำการสมรสจากเหตุดังกล่าว ซึ่งปัญหาในข้อนี้เองที่ผู้เขียนมีความเห็นว่า การให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยสมรสที่เกิดจากเหตุจำเป็นหรือเกิดจากเหตุสำคัญกับหญิงนั้น น่าจะยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์ของผู้เยาว์ เนื่องจากผู้เยาว์ยังอยู่ในวัยเยาว์เกินกว่าจะปกป้องดูแลทรัพย์สินของตนเองได้เพียงพอ หากมิได้มีการบัญญัติกฎหมายใดคุ้มครอง ตรวจสอบ ดูแลในเรื่องการทำนิติกรรมที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่และมีผลต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว อาจส่งผลเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วโดยไม่อาจแก้ไขในภายหลังได้ เนื่องจากการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะมีอาจเพิกถอนได้โดยเหตุโมฆียะ(ป.พ.พ.มาตรา 21) และมีอาจเพิกถอนนิติกรรมตามมาตรา 1574 เพื่อมิให้มีผลผูกพันผู้เยาว์ได้อีกต่อไป

1. ความหมายและนิยามของผู้เยาว์ (Minor)

1.1 ทางสังคมศาสตร์

ในทางสังคมนั้นการถือว่าบุคคลใดเป็นผู้เยาว์นั้นอาจไม่ได้ใช้เกณฑ์อายุมาเป็นสิ่งบ่งชี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนแต่ละท้องถิ่นนั้นไม่เหมือนกัน เช่นในตัวเมืองที่มีความเจริญและผู้คนได้รับการศึกษามากขึ้น บางครั้งผู้เยาว์อาจหมายถึงผู้ที่ยังศึกษาไม่จบปริญญาตรี เพราะแม้จะมีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไปแต่ยังไม่สามารถหาเลี้ยงตนเองได้และต้องพึ่งพาผู้ปกครองหรือผู้ดูแลอยู่ ซึ่งไม่ต่างกับผู้เยาว์ที่ต้องอยู่ในความปกครองดูแลของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง แต่ในทางกลับกัน ในบางท้องถิ่นที่ยังเป็นชนบทไม่มีความเจริญมากนัก คนในสังคมยังไม่ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี เพราะต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพ ความเป็นอยู่จึงต่างกับคนที่อยู่ในสังคมเมือง ทำให้คนในชนบทแต่งงานกันเร็วขึ้น ซึ่งบางคู่แต่งงานกันตั้งแต่อายุ 15 ปีเท่านั้น การจัดงานแต่งงานก็เป็นตามประเพณีโดยมิได้มีการจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็ได้รับความยอมรับในสังคมนั้น ๆ ให้ดูแลปกครองตนเองและครอบครัวของตนได้ เพราะถือว่าสามารถสร้างครอบครัวและมีรับผิดชอบเหมือนผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ดังนั้น ความหมายของผู้เยาว์ในทางสังคมนั้นจึงไม่ได้นับเกณฑ์อายุ แต่ใช้ความรับผิดชอบมาเป็นเครื่องกำหนดว่าผู้ที่สามารถรับผิดชอบตนเองและผู้อื่นได้ก็อาจจะถือเป็นผู้ใหญ่ที่บรรลุนิติภาวะได้เช่นกัน ดังนั้นบุคคลที่แต่งงานมีครอบครัวแม้ว่าจะยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่สามารถทำมาหาเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัวได้ มีความคิดความอ่านที่ดี มีสำนึกที่ดีในการดำรงชีวิต ปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้อง ก็สมควรได้รับการปฏิบัติตนและได้รับความยอมรับจากคนในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ในทางตรงกันข้ามแม้บุคคลผู้นั้นจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์แล้ว แต่หากยังไม่มีความสามารถในการรับผิดชอบและดูแลตัวเอง ยังไม่มีจิตสำนึกในหน้าที่หรือยังปฏิบัติตนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ก็ยังต้องถือว่าเป็นผู้เยาว์อยู่และควรอยู่ในความดูแลของผู้ปกครองเช่นเดิม

1.2 ทางวิทยาศาสตร์

ในทางวิทยาศาสตร์นั้นได้แยกวัยต่าง ๆ ของมนุษย์ไว้ตามการเจริญเติบโตของร่างกาย โดยวัดจากการเจริญเติบโตทั้งในด้านร่างกายและสมอง แบ่งเป็น 5 วัย ดังนี้²

1. วัยทารก จะมีอายุระหว่างแรกเกิดถึง 1 ปี ยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เนื่องจากระบบประสาทยังเจริญเติบโตไม่สมบูรณ์
2. วัยเด็ก จะมีอายุระหว่าง 1 – 11 ปี เริ่มช่วยเหลือตัวเองได้ มีพัฒนาการของกล้ามเนื้อและสติปัญญามากขึ้น
3. วัยรุ่น จะมีอายุระหว่าง 12 – 20 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว มีร่างกายสูงขึ้น และน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
4. วัยผู้ใหญ่ จะมีอายุระหว่าง 21 – 60 ปี เป็นวัยที่ร่างกายมีพัฒนาการเต็มที่ มีความรู้ความสามารถในการทำกิจการต่างๆ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความพร้อมที่จะสร้างครอบครัว
5. วัยชรา จะมีอายุ 60 ปีขึ้นไป ร่างกายหยุดการเจริญเติบโตแล้ว

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เยาว์ในความหมายทางวิทยาศาสตร์นั้นหมายถึงบุคคลที่อยู่ในวัยทารกวัยเด็กและวัยรุ่น คือมีอายุไม่เกิน 20 ปี เนื่องจากการพัฒนาทางด้านร่างกาย การเจริญเติบโตของอวัยวะต่าง ๆ รวมถึงไฮโมนในการควบคุมความคิดยังไม่ได้พัฒนาการเต็มที่ ผลของการเจริญเติบโตที่ยังไม่สมบูรณ์นี้อาจส่งผลให้ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความรับผิดชอบ ความรู้สำนึกผิดชอบชั่วดียังไม่ดีพอเช่นวัยผู้ใหญ่ หลักทางวิทยาศาสตร์จึงยึดหลักเกณฑ์เรื่องอายุมาเป็นระดับการวัดความเป็นผู้ใหญ่และผู้เยาว์ออกจากกัน

1.3 ทางกฎหมาย

ความหมายของ “ผู้เยาว์” ในทางกฎหมายนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ผู้เยาว์” หมายถึงบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 19) หรือสมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 1448) ซึ่งต้องอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา

² อังรรัตน์ สิริพิชัย, “วิทยาศาสตร์เรื่องร่างกายของเรา,” ใน วิทยาศาสตร์ประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซีเอ็ด, 2550), หน้า 9

หรืออยู่ภายใต้ความปกครองแล้วแต่กรณี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว จึงกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา โดยให้บิดามารดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษิตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ อำนาจการปกครองนอกจากจะเกี่ยวกับตัวผู้เยาว์แล้ว ยังมีอำนาจที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์อีกด้วย เพราะในขณะที่ผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะนั้น ต้องถือว่าผู้เยาว์ยังเป็นผู้ไร้ความสามารถประเภทหนึ่ง ที่กฎหมายต้องเข้ามาคุ้มครองช่วยเหลือเพื่อป้องกันมิให้ทรัพย์สินต้องสูญหรือหมดสิ้นไป ดังนั้น การจะทำนิติกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์จึงมีข้อจำกัดบางประการที่กฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิทำนิติกรรมไว้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้เยาว์ไม่สามารถทำนิติกรรมบางประการที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของตนเองโดยลำพังได้

เหตุที่กฎหมายกำหนดให้ “ผู้เยาว์ (Minor)” เป็นผู้หย่อนความสามารถในการทำนิติกรรมเพราะผู้เยาว์เป็นผู้มีอายุน้อย อ่อนประสบการณ์ ยังไม่มีความรอบรู้ ความชัดเจนในชีวิตเพียงพอที่จะจัดการระมัดระวังผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียในทรัพย์สินของตน และขาดการควบคุมสภาพจิตใจ (defect of age experience and self – control) ดังนั้น กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองช่วยเหลือจนกว่าบุคคลนั้นมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ หรือจนกว่าจะเป็นบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะ (Majority sui juris) การบรรลุนิติภาวะอาจบรรลุโดยการสมรส แม้อายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 20) โดยไม่คำนึงว่าตามความจริงผู้เยาว์คนใดอาจจะมี ความรอบรู้ชัดเจนกว่าวัยหรือยิ่งกว่าบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสบางคนก็ตาม เพราะกฎหมายคำนึงถึงลักษณะของผู้เยาว์ทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ การที่บุคคลใดบรรลุนิติภาวะแล้วย่อมเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาและมีความสามารถในการจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนเอง ส่วนบุคคลใดยังเป็นผู้เยาว์ยังถือว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถ ไม่อาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนได้ จึงจำเป็นต้องมีผู้ดูแลและคอยให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมหรือทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและความเป็นอยู่ของผู้เยาว์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ความหมาย วิธีการและผลของการบรรลุนิติภาวะ (Majority)

2.1 หลักเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะ

จากการศึกษากฎหมายโรมันโบราณในการการบรรลุนิติภาวะนั้น พบว่า ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุได้ยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ โดยมีการแบ่งเกณฑ์อายุดังต่อไปนี้³

1. ช่วงทารก นับอายุตั้งแต่เกิดจนถึงเจ็ดปี วัยนี้จะทำนิติกรรมใด ๆ ไม่ได้เลย
2. ช่วงพาลก นับอายุตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบสองปีสำหรับเด็กหญิง และถึงสิบสี่ปีสำหรับเด็กชายทำนิติกรรมได้โดยความยินยอมของผู้ใช้อำนาจปกครองซึ่งเรียกว่า "ทิวเทอร์" เว้นแต่เป็นนิติกรรมที่ผู้เยาว์มีแต่ได้กับได้ก็สามารถกระทำได้เลย
3. ช่วงวัยแรกรุ่น นับอายุตั้งแต่สิบสี่หรือสิบสองปีถึงยี่สิบห้าปี ทำนิติกรรมได้อย่างช่วงพาลก แต่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะเรียกว่า "เคียวเรเทอร์"

ต่อมาในปลายพุทธศตวรรษที่ 24 กฎหมายในประเทศต่าง ๆ ส่วนมากกำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุได้ยี่สิบเอ็ดปีบริบูรณ์ เว้นแต่ในประเทศที่มีการปกครองระบอบสังคมนิยม จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุสิบแปดปีบริบูรณ์ ซึ่งในราวพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นต้นมา ภาคพื้นยุโรปก็เริ่มเปลี่ยนมาเป็นบรรลุนิติภาวะที่อายุสิบแปดปี ขณะที่ประเทศออสเตรเลียบรรลุนิติภาวะที่สิบเก้าปี ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ยี่สิบปี ประเทศญี่ปุ่นยี่สิบปี และประเทศบราซิลกับประเทศอาร์เจนตินายี่สิบเอ็ดปี

สำหรับประเทศไทยได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2478 ซึ่งเนื้อหาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ส่วนใหญ่ได้ลอกเลียนมาจากประมวลกฎหมายแพ่งแห่งสวีตเซอร์แลนด์ หรือ "ซีวิลเกเซทซ์บุค" (Zivilgesetzbuch) นั้น ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์เหมือนเช่นกฎหมายของประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ดังบทบัญญัติมาตรา 19 ที่บัญญัติว่า "บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปี"

³ กิตติศักดิ์ ปรกติ, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไปว่าด้วยบุคคลธรรมดา และหลักทั่วไปว่าด้วยนิติบุคคล พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2550), หน้า 47

บริบูรณ์” นอกจากการบรรลุนิติภาวะเพราะมีอายุถึงเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผู้เยาว์ยังสามารถบรรลุนิติภาวะได้โดยการสมรส อีกด้วย แม้เมื่อสมรสนั้นจะมีอายุไม่ถึงเกณฑ์บรรลุนิติภาวะก็ตาม ดังนั้น ภาวะผู้เยาว์และการบรรลุนิติภาวะในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีดังนี้

2.1.1 การบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุสี่สิบปีบริบูรณ์”

ดังนั้น เมื่อบุคคลใดมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์แล้ว ต้องถือว่าพ้นจากภาวะผู้เยาว์และเป็นผู้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย อันจะส่งผลให้มีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาได้ด้วยตนเอง การนับอายุ 20 ปีบริบูรณ์นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในปัจจุบันให้นับตามบทบัญญัติว่าด้วยการนับระยะเวลาตามมาตรา 193/5 โดยให้คำนวณตามปีปฏิทิน ในการนับระยะเวลา มาตรา 16 บัญญัติว่า “การนับอายุของบุคคลให้เริ่มนับแต่วันเกิด...” อันเป็นการยกเว้นการนับระยะเวลาตามมาตรา 193/1 และมาตรา 193/3 วรรคสอง บัญญัติว่า “การนับระยะเวลาเป็นปีนั้น มิให้นับวันแรกแห่งระยยะเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วยกัน วันแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มทำการงานกันตามประเพณี” และมาตรา 193/5 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าระยยะเวลามีได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งปี ระยยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือน ปี สดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยยะเวลานั้น ถ้าในระยยะเวลานับเป็นเดือนหรือปีนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยยะเวลา” วิธีนับอายุตามกฎหมายจึงนับวันแรกที่เกิดรวมคำนวณเข้าด้วย โดยไม่คำนึงถึงเวลาเกิด ให้นับวันแรกนั้นเป็นหนึ่งวันเต็ม คือบรรลุนิติภาวะในเวลา 0 นาฬิกาตรงของวันใหม่ คือวันเกิดในปีที่ 20 ถือว่าผู้เยาว์จะกลายเป็น ผู้บรรลุนิติภาวะในเวลานั้น ส่วนการนับอายุ 20 ปีบริบูรณ์ตามความเป็นจริงจะแตกต่างจากการนับตามกฎหมาย เช่น เกิดเวลา 20.00 น. ในวันที่ 1 มกราคม 2540 จะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ตามความเป็นจริงเมื่อเวลา 20.00 น. ของวันที่ 1 มกราคม 2560 ซึ่งในทางปฏิบัติและทางทะเบียนราษฎรนั้นจะถือว่าบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายคือเมื่อเวลา 0.00 น. ของวันครบรอบวันเกิดในปีที่ยี่สิบ

ซึ่งประเด็นในเรื่องอายุของผู้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายไทยนั้น ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 เมื่อ พ.ศ. 2535 คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ได้พิจารณาถึงเรื่องนี้ ในประเด็นที่ว่าสมควรจะลดอายุการบรรลุนิติภาวะลงเหลือ 18 ปีหรือไม่ เพราะเรื่องการบรรลุนิติภาวะนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันผู้คนในสังคมไทยมีการศึกษาดีขึ้น จึงน่าจะลดเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะลงเพื่อเป็นการขยายความรับผิดชอบในการจัดการทรัพย์สินโดยตนเองได้มากขึ้น แต่ในที่สุดคณะกรรมการฯ เห็นว่า การกำหนดอายุให้บรรลุนิติภาวะเมื่ออายุยี่สิบปีบริบูรณ์นี้เหมาะสมแล้ว เมื่อคำนึงถึงความรับผิดชอบตามความเป็นจริงของคนไทยที่มีอายุอยู่ในระดับนี้ นอกจากนี้ หากจะลดอายุการบรรลุนิติภาวะลงอาจทำให้กระทบกระเทือนกฎหมายอื่นได้⁴ เช่น สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการทำนิติกรรมสัญญา เนื่องจากการให้บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 19 นั้นเป็นการกำหนดความสามารถของบุคคลในการทำนิติกรรมสัญญา ซึ่งเป็นสิทธิในทางแพ่งจะแตกต่างกับสิทธิของบุคคลในทางการเมือง (political rights)

จากประเด็นเดียวกันนี้ ท่านอาจารย์ประสพสุข บุญเดช ได้เคยให้ความเห็นว่าสมควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม เพราะการที่กฎหมายกำหนดอายุของบุคคลที่จะบรรลุนิติภาวะไว้เมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์นั้น น่าจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวและสังคมช้าเกินไป เพราะบุคคลที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ย่อมถูกจำกัดสิทธิในการทำกิจการแทบทุกอย่าง รวมถึงการทำนิติกรรมจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้แทนโดยชอบธรรม จะประกอบอาชีพการงานก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้แทนโดยชอบธรรมเช่นกัน การจัดการทรัพย์สินใด ๆ ของผู้เยาว์ก็ต้องให้บิดามารดาจัดการแทน หากจะติดต่อสัมพันธ์ทางธุรกิจการค้าก็ถูกจำกัดความสามารถ ทำให้สูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าไปอย่างน่าเสียดาย ท่านอาจารย์ประสพสุข บุญเดช จึงมีความเห็นว่าบุคคลที่จบการศึกษาชั้นมัธยมแล้วน่าจะเจริญเติบโตเต็มที่และควรมีความรู้สึกรับผิดชอบในการจัดการกิจการใด ๆ ได้ อีกทั้งกฎหมายปัจจุบันก็ได้กำหนดให้บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปมีหน้าที่รับราชการทหาร มีสิทธิรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน และมีสิทธิขับรถยนต์ได้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่าบุคคลอายุ 18 ปีบริบูรณ์แล้วมีความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างสมบูรณ์เพียงพอที่จะเป็นผู้ใหญ่

⁴ ประสพสุข โสภณกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล พิมพ์ครั้งที่ 5. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2551), หน้า 59.

รับผิดชอบต่อสังคมได้ จึงสมควรกำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์พ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 19 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีผลโดยนัยดังกล่าว⁵ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้จะได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมได้เร็วขึ้น

จะเห็นได้ว่า การกำหนดอายุบรรลุนิติภาวะนั้นเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศไทย โดยมีได้มีเกณฑ์ตายตัวให้สามารถกำหนดอายุตามกฎหมายของประเทศอื่น ๆ ได้ เนื่องจากแต่ละประเทศนั้นย่อมมีประเพณี ความเชื่อ และความเจริญด้านการศึกษาด้านเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากการปรับลดอายุการบรรลุนิติภาวะของประเทศในแถบยุโรป เช่นประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร(อังกฤษ) ซึ่งส่วนใหญ่จะปรับลดอายุลงมาเหลือ 18 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากประเทศเหล่านี้ต้องการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในประเทศของตนให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนในประเทศของตนมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศและสังคมให้มากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังมิได้เป็นประเทศที่พัฒนาเช่นเดียวกับประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกา การวางหลักกฎหมายของไทยนั้นจึงมุ่งที่การคุ้มครองปกป้องผู้เยาว์เป็นหลัก เพื่อให้ผู้เยาว์ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและให้ได้รับการคุ้มครองในด้านการจัดทรัพย์สินให้ได้มากที่สุด เนื่องจากเราต้องการการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ประชาชนในประเทศจึงต้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป ดังนั้น การจะปรับเปลี่ยนเกณฑ์อายุนิติภาวะในประเทศไทย จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันให้ถี่ถ้วนเสียก่อนที่จะมีการแก้ไข ปรับเปลี่ยนเกณฑ์อายุบรรลุนิติภาวะเดิมที่บัญญัติไว้ให้บรรลุนิติภาวะที่อายุ 20 ปีบริบูรณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมความเป็นอยู่ และเกิดประโยชน์แก่ประเทศมากที่สุด แต่ทั้งนี้เราจักต้องศึกษาถึงข้อดี ข้อเสีย และผลทางกฎหมายที่ตามมาหลังจากปรับลดอายุการบรรลุนิติภาวะลงแล้ว

⁵ ประสพสุข บุญเดช, "กฎหมายครอบครัวในปีครอบครัวสากล," บทบัญญัติ 50 (มกราคม 2537) :

2.1.2 การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส

ก่อนที่ประเทศไทยจะมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในปี พ.ศ. 2478 นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรตามจารีตประเพณีแต่โบราณของไทยนั้นมีลักษณะการใช้อำนาจปกครองตามแนวคิดสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relationship) คือบุตรต้องอยู่ภายใต้อำนาจบิดามารดาอย่างเด็ดขาด ดังจะเห็นได้จากกฎหมายในยุคกรุงศรีอยุธยา จากพระไอยการลักษณะโทษ มาตรา 1 ซึ่งระบุว่า

“ถ้าผู้พ่อผู้แม่ผู้บิดาเอาชื่อลูกเมียเข้าคนใส่ในกรรมธรรมาชาน ท่านว่าเป็นสิทธิ์ แม้รู้ว่าเจ้าสินบอกก็ดี มิได้บอกก็ดีแก่ตัวเรือนเบี้ย ซึ่งมีชื่ออยู่ในกรรมธรรมานั้น ท่านว่าเป็นสิทธิ์ได้โดยกระบิดเมืองท่าน เหตุว่าเจ้าผู้พ่อผู้แม่ผู้บิดานั้นเป็นอิศรภาพแล”⁶

จากกฎหมายดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นบิดามารดามีอำนาจปกครองเด็ดขาดเหนือบุตรไม่ว่าบุตรจะมีอายุเท่าใด บิดาสามารถขายบุตรหรือภริยาไปเป็นทาสให้แก่บุคคลอื่นได้ไม่ว่าบุตรหรือภริยาจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม จากบทบัญญัตินี้เองที่ถูกมองว่าบุตรเป็นเสมือนทรัพย์สินของบิดามารดา บุตรจึงไม่สามารถที่จะมีทรัพย์สินสมบัติเป็นของตนเองได้ หากได้รับทรัพย์สินหรือหาทรัพย์สินมาได้ก็จะตกเป็นของบิดาและเมื่อบิดาตายทรัพย์สินสมบัตินั้นจะตกเป็นของมารดา หลังจากที่มารดาเสียชีวิตทรัพย์สินสมบัติจึงจะเป็นของบุตร

ครั้นต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี ได้มีการตรากฎหมายลักษณะผู้เลี้ยงซึ่งขึ้นซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งในกฎหมายตราสามดวง เมื่อปีพุทธศักราช 2347 เพื่อชำระกฎหมายที่กระจัดกระจายอยู่ในขณะนั้นให้เป็นระบบ และชำระกฎหมายบางฉบับที่มีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับหลักเหตุผลและความเป็นธรรมให้ถูกต้องเป็นธรรม ทั้งนี้ได้มีการรวบรวมเอกสารและหลักฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยา บทบัญญัติส่วนใหญ่จึงยังคงมีแนวความคิดเกี่ยวกับผู้เยาว์ลักษณะเดียวกับกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือ สิทธิของบุตรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายน้อยมากไม่มีกฎหมายบัญญัติ

⁶ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, “กำเนิดและความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน,” เอกสารประกอบการประชุม ศุภศรีเสวนา, (8 มิถุนายน 2550) : 4

ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของบุตรไว้อย่างชัดเจน บิดายังเป็นผู้เดียวที่จะใช้อำนาจปกครองบุตร มารดาไม่มีส่วนร่วมและปกครองไปจนกว่าบุตรจะแต่งงานออกไปตั้งครอบครัวใหม่⁷

ดังจะเห็นได้จากการที่สังคมในสมัยนั้นยังเป็นสังคมกสิกรรม ผู้คนยังไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนเหมือนในสังคมยุคปัจจุบัน ยิ่งเป็นเพศหญิงด้วยแล้วโอกาสทางการศึกษาย่อมมีน้อยกว่าเพศชาย ในสมัยก่อนเพศหญิงจึงมีบทบาทในฐานะแม่บ้านที่คอยดูแลและทำงานในบ้านเรือนเท่านั้น มิได้มีหน้าที่การงานหรือต้องศึกษาเล่าเรียนในระดับชั้นสูง ๆ ผู้คนในสมัยก่อนจึงทำการสมรสเมื่ออายุยังอยู่ในวัยเยาว์ ดังจะเห็นได้ว่ามิได้มีบทบัญญัติที่มีการกำหนดอายุขั้นต่ำของการสมรสไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการจะอนุญาตให้ทำการสมรสนั้นจะดูจากความเหมาะสมของร่างกาย สภาพทางสังคม และจากความเห็นชอบของบิดามารดาผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรทั้งสองฝ่าย ผู้คนในสมัยก่อนจึงทำการสมรสกันเมื่ออายุยังน้อย บางคนสมรสกันตั้งแต่อายุ 14 ปีเท่านั้น หลังจากที่บุตรสมรสแล้วบิดามารดาก็จะหมดอำนาจปกครองบุตร เนื่องจากบุตรได้มีครอบครัวใหม่จึงควรมีอำนาจดูแลและปกครองบุตรที่เกิดขึ้นในครอบครัวของตนเองต่อไป จากวัฒนธรรมและประเพณีในสมัยก่อนแสดงให้เห็นว่ามีการยอมรับให้บุตรผู้เยาว์หลุดพ้นอำนาจการปกครองของบิดามารดาเมื่อได้ทำการสมรสแล้ว

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีการชำระระบอบกฎหมายขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการสูญเสียเอกราชทางการศาลและจัดทำประมวลกฎหมายให้มีความทันสมัยทัดเทียมกับต่างประเทศ ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เป็นครั้งแรกในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 โดยการร่างบรรพ 5 นั้นได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและเยอรมันเป็นส่วนใหญ่ และเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายของนานาอารยประเทศที่ได้เปลี่ยนแนวคิดการปกครองผู้เยาว์จากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มาเป็นความสัมพันธ์เชิงความรับผิดชอบ (responsibility relationship) จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 อีกหลายครั้ง คือในปี พ.ศ. 2519 และในปี พ.ศ. 2533 ดังจะเห็นได้จากการยกเลิกและการแก้ไขกฎหมายในเรื่องการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2519 ที่บัญญัติว่า “มาตรา 20 ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติ

⁷ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), หน้า 361.

นิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 1448 ของบรรพ 5 ใหม่ ดังจะได้ศึกษาต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้น การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสของผู้เยาว์นั้นปรากฏตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติ มาตรา 1448”

มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

การสมรสตามมาตรา 20 หมายถึง การสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 กล่าวคือ ต้องจดทะเบียนสมรส (มาตรา 1457) และตามมาตรา 1448 นั้น การสมรสเกิดขึ้นได้สองกรณีด้วยกัน คือ

(1) เมื่อฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีอายุได้สิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และต้องได้รับความยินยอมจาก

(1.1) บิดาและมารดา ในกรณีที่ทั้งบิดามารดา

(1.2) บิดาหรือมารดาในกรณีที่ไม่มีมารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้

(1.3) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม

(1.4) ผู้ปกครองในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม(1.1) (1.2) และ (1.3) หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง

การสมรสที่ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวข้างต้น ถ้าผู้เยาว์สมรสกันโดยไม่ได้รับความยินยอม บุคคลผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสได้ แต่หากไม่มีการร้องขอให้เพิกถอนการสมรสนั้น ชายหญิงนั้นก็ย่อมบรรลุนิติภาวะ ผู้มีอำนาจให้ความยินยอมมีอำนาจฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสดังกล่าวและการฟ้องขอเพิกถอน การสมรสในกรณีที่ผู้เยาว์ทำการสมรส โดยไม่ได้รับความยินยอมนี้มีระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันทราบการสมรส อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม สิทธิขอเพิกถอนการสมรส เป็นอันระงับสิ้นไปเมื่อชายหญิงคู่สมรสนั้นมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ หรือเมื่อหญิงตั้งครรภ์แล้ว

(2) เมื่อศาลอนุญาตให้สมรสกันได้เพราะมีเหตุควรสมรส กรณีเช่น ฝ่ายหญิงตั้งครรภ์แม้จะมีอายุไม่ถึงสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ก็ตาม

ผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะเพราะได้ทำการสมรสตามกฎหมายดังกล่าว แม้อต่อมาการสมรสสิ้นสุดลงในระหว่างที่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์บรรลุนิติภาวะก็ไม่ต้องกลับไปเป็นผู้เยาว์อีก

ตามมาตรา 1448 บรรพ 5 ใหม่ ได้เพิ่มกรณียกเว้นให้ชายหญิงที่อายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ทำการสมรสกันได้โดยได้รับอนุญาตจากศาล เหตุผลซึ่งศาลอาจพิจารณายกเว้นให้ทำการสมรสกันได้ต้องเป็นเหตุอันสมควร ซึ่งอยู่ในดุลพินิจของศาล เช่น หญิงมีครรภ์กับชาย หรือชายหญิงประสงค์จะทำการสมรสกันเพราะชายกำลังจะต้องไปสงคราม และรวมถึงกรณีที่มีการฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 และศาลอนุญาตให้ชายที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์สมรสกับหญิงอายุยังไม่เกินสิบห้าปี เพื่อเป็นการยกเว้นให้ชายผู้นั้นไม่มีความผิดในข้อหากระทำชำเราเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีเมื่อภายหลังได้ทำการสมรสกัน และภายหลังที่ผู้เยาว์ทั้งสองทำการสมรสกันก็จะกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย

เนื่องจากการเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 1448 ข้างต้นนั้น เป็นการลดอายุการสมรสของผู้เยาว์จากเดิมที่ผู้เยาว์สามารถทำการสมรสกันได้เมื่อมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ และบทบัญญัติในมาตรา 1488 มีความเกี่ยวเนื่องกับหลักกฎหมายอาญาในมาตรา 277 ในเรื่องการสมรสผู้เยาว์ ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องศึกษาหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 ที่ได้บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีซึ่งมิใช่ภริยาหรือสามีของตน โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

การกระทำชำเราตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำโดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้อวัยวะอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำแก่เด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบสามปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสาม ได้กระทำโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโหมเด็กหญิงหรือกระทำกับเด็กชายในลักษณะเดียวกัน และเด็กนั้นไม่ยินยอม หรือได้กระทำโดยมีอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิดหรือโดยใช้อาวุธ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำโดยบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปีกระทำต่อเด็กซึ่งมีอายุกว่าสิบสามปี แต่ยังไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นยินยอม และภายหลังศาลอนุญาตให้ทั้งสองฝ่ายสมรสกัน ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ ถ้าศาลอนุญาตให้สมรสในระหว่างที่ผู้กระทำผิดกำลังรับโทษในความผิดนั้นอยู่ ให้ศาลปล่อยผู้กระทำความผิดนั้นไป”

ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีคำอนุญาตให้ผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี บริบูรณ์และได้ทำการสมรสกันตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2429/2541 ขณะเกิดเหตุเด็กหญิง ม. มีอายุไม่ครบ 17 ปี บริบูรณ์จึงมีอาจสมรสได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 กรณีที่จำเลยต้องการอยู่กินฉันสามีภริยากับเด็กหญิง ม. โดยนาง จ.มารดาเด็กหญิง ม. ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขออนุญาตให้เด็กหญิง ม. จดทะเบียนสมรสกับจำเลย นั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายหลังเกิดเหตุแล้วแม้ต่อมาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจะอนุญาตตามคำร้องดังกล่าวก็มิอาจลบล้างความผิดที่จำเลยได้กระทำมา ดังนั้นที่ศาลล่างทั้งสองเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดฐานพรากผู้เยาว์ไปเพื่อการอนาจารจึงชอบแล้ว แต่เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้อนุญาตให้จำเลยและเด็กหญิง ม. สมรสกันการกระทำของจำเลยในข้อหากระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกิน 15 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคแรก จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ในวรรคท้าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1258/2542 ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคแรก ต่อมาระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลย และผู้เสียหายสมรสกันโดยบิดามารดาผู้เสียหายอนุญาต ดังนั้น

จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคท้าย โดยศาลยกขึ้นเอง ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185, 215, 255 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 317 มิได้จำกัดว่าการพราศเด็ก จะต้องกระทำโดยวิธีการอย่างไร แม้เด็กจะมีรูปร่างใหญ่โต แต่อายุไม่เกิน 15 ปี และเด็กเต็มใจไปด้วยก็ตามก็เป็นความผิดและต้องเป็นการกระทำโดยปราศจากเหตุอันสมควรที่เด็กอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาและ บิดามารดา โดยบิดามารดามีอำนาจปกครองและมีสิทธิกำหนดที่อยู่ของบุตรนั้น เมื่อจำเลยพาเด็กไปถือเป็นการกระทำ โดยปราศจากเหตุอันสมควรเป็นความผิดตามมาตรา 317 วรรคแรก แล้วส่วนการที่จำเลยกับผู้เสียหายรักกันด้วยความสุจริตใจต่างมี เจตนาอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา การกระทำของจำเลย ขาดเจตนาเพื่อการอนาจาร จึงไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 317 วรรคสาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2269/2544 จำเลยกระทำชำเราผู้เสียหาย ขณะผู้เสียหายอายุยังไม่เกิน 15 ปี โดยผู้เสียหายยินยอม ย่อมเป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา 277 วรรคแรก แต่ในวรรคท้ายบัญญัติว่า ความผิดดังกล่าวถ้าเป็นการกระทำที่ชายกระทำกับเด็กหญิงอายุกว่า 13 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี โดยเด็กหญิงนั้นยินยอม และภายหลังศาลอนุญาตให้ชายและเด็กหญิงนั้นสมรสกัน ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ มีความหมายว่าในกรณีที่ชายและเด็กหญิงมีอายุไม่ครบ 17 ปี บริบูรณ์ยังไม่อาจที่จะสมรสกันได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1448 หากจะสมรสกันอันจะทำให้ชายไม่ต้องรับโทษ ต้องมีคำสั่งของศาลอนุญาตให้ทำการสมรส เมื่อศาลอนุญาตให้ทำการสมรสแล้ว ทำให้ชายผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ แต่ขณะที่จำเลยและผู้เสียหายจดทะเบียนสมรสกัน ทั้งจำเลยและผู้เสียหายมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์แล้ว จำเลยและผู้เสียหายย่อมจดทะเบียนสมรสกันได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1448 โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อจำเลยและผู้เสียหายจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายอิสลามแล้ว ถือว่าจำเลยและผู้เสียหายเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยจึงไม่ต้องรับโทษอีกต่อไป ตาม ป.อ. มาตรา 277 วรรคท้าย

ดังจะเห็นว่า การแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคห้าในเรื่องอายุซึ่งเดิมมิได้กำหนดอายุผู้กระทำชำเราไว้แต่ในปัจจุบันได้มีการแก้ไขให้ผู้กระทำชำเราที่ศาลจะอนุญาตให้ทำการสมรสได้จะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขบทบัญญัติเรื่องการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสของผู้เยาว์ ที่ได้เพิ่มให้ผู้เยาว์สามารถสมรสกันได้แม้จะมีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ โดยศาลต้องเป็นผู้อนุญาตให้ทำการสมรส ดังนั้น จากคำพิพากษาให้ผู้เยาว์

ทั้งสองทำการสมรสกันนั้นคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการกระทำผิดฐานกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 ข้างต้น เนื่องจากข้อเท็จจริงส่วนใหญ่จะพบว่า ผู้เยาว์ มักจะกระทำชำเราผู้เยาว์ด้วยตนเอง การที่ผู้ใหญ่จะกระทำชำเราผู้เยาว์นั้นมีจำนวนน้อยและผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นเพื่อนนักเรียนด้วยกัน อาจเกิดจากการหนีบิดามารดาไปเที่ยวแล้ว เกิดยินยอมได้เสียกัน ทั้งนี้อาจเกิดจากการชอบพอกัน รักกันหรือไม่ก็เกิดจากความอยากรู้อยากทำ หรือมีการสมยอมกัน⁸ สาเหตุที่มีเรื่องฟ้องร้องกันส่วนใหญ่ก็นั้นเกิดจากบิดามารดาได้สังเกตเห็นพฤติกรรมบุตรแล้วซักถามซึ่งกว่าจะทราบความจริงบุตรผู้เยาว์ก็ตั้งได้ครรภ์แล้ว พอถึงเวลาพิจารณาคดีการจะหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดความฝ่ายชายก็จะทำได้ยาก เพราะเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นนานแล้ว พยานส่วนใหญ่ก็มีแต่ผู้เสียหายและจำเลยซึ่งอยู่ด้วยกันสองต่อสองในที่เกิดเหตุ การกระทำชำเราที่เกิดแก่เด็กหญิงที่อายุไม่เกิน 15 ปี โดยฝ่ายชายผู้กระทำชำเราที่อายุไม่เกิน 18 ปีนั้น แม้เด็กหญิงที่หนีตามจะยินยอมที่จะได้เสียกันก็ตาม เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ฝ่ายชายและเด็กหญิงได้จดทะเบียนสมรสกัน นอกจากฝ่ายชายผู้กระทำผิดจะไม่ต้องรับโทษฐานกระทำชำเราแล้ว ในทางกลับกันยังสามารถสมรสกันได้ อย่างถูกต้องตามกฎหมายได้เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้เยาว์มีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ทำการสมรสกัน โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม

ซึ่งเป็นเรื่องน่าคิดว่า การแก้ปัญหาด้วยการวางหลักกฎหมายเช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมมาหรือไม่ เพราะเด็กหญิงเหล่านี้ยังไม่ถึงวัยที่เหมาะสมที่จะมีครอบครัว การอนุญาตให้เด็กหญิงอายุต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์และชายที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์จดทะเบียนสมรสกัน ถูกต้องตามกฎหมายโดยการสมรสนั้นเกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายชายเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 277⁹ ซึ่งจะทำให้ผู้เยาว์ที่ได้สมรสกันกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนั้นเป็นเรื่องที่เหมาะสมหรือไม่ เพราะการที่ให้ผู้เยาว์ทั้งสองสร้างครอบครัวในขณะที่ควรจะอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียนเพื่อแสวงหาความรู้ ในการประกอบวิชาชีพ เพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชีวิตในวันข้างหน้า อันเป็นการสมรสในขณะที่ผู้เยาว์ยังอยู่ในวัยเยาว์เกินไป ซึ่งอาจต้องยุติ

⁸ สุขชาย จอกแก้ว, “ระว่างเรื่องเพศ,” หนังสือพิมพ์มติชน (16 ตุลาคม พ.ศ. 2550)

⁹ สุภัทฎญา รัตนนาคินทร์, “พาเด็กหนีตาม,” คลินิกกฎหมาย หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ [ออนไลน์], 14 - 21 กรกฎาคม 2541. แหล่งที่มา http://www.elib-online.com/laws/family_child1.html

ภาวะและขาดความพร้อมในการดูแลและปกป้องครอบครัวของตน รวมถึงการขาดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง

ทั้งนี้ ผู้เขียนขอแสดงความเห็นของนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องทำงานด้านเด็กเยาว์ชนโดยตรงที่มีต่อบทบัญญัติมาตรา 277 แห่งประมวลกฎหมายอาญาในวรรคท้ายและคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้างต้นมาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริงของผู้เยาว์ในสังคมที่ต้องเผชิญกับปัญหาทั้งด้านครอบครัวและการเป็นอยู่หลังจากที่ได้ทำการสมรสแล้ว ดังนี้

จากการจัดสัมมนา “กฎหมายข่มขืน : ถึงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง” ห้อง น. 222 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 2 เมษายน 2550 ของเครือข่ายยุติธรรมรุนแรงทางเพศ

ณัฐวุฒิ บัวประทุม จากองค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก กล่าวถึงในประเด็นเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศของเด็กว่า “จุดยืนของเราคงไม่อนุญาตให้ผู้ชายคนใดก็แล้วแต่ที่จะมารุมโทรมแล้วอ้างว่าเด็กนั้นยินยอมแล้วทำให้ตัวเองไม่มีความผิด มาตรา 277 วรรคท้ายเป็นสิ่งชั่วร้ายทางประวัติศาสตร์กฎหมายไทยซึ่งเข้าใจว่าเป็นกฎหมายที่เขียนกันมาตั้งแต่ ปี 2400 กว่า ๆ คือการที่บอกว่าอนุญาตให้เด็กหญิงอายุ 13 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปี และเด็กนั้นยินยอมและภายหลังศาลอนุญาตให้ทำการสมรสกันถือว่าคดีนั้นจบไม่ว่าจะอยู่ชั้นไหนในกระบวนการยุติธรรมก็ตาม ในบางครั้งความยุติธรรมนั้นไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติหรือความเป็นจริง” โดยคุณณัฐวุฒิเสนอว่าขอให้เปลี่ยนไปใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่มุ่งเน้นในการแก้ไขบำบัดพฤติกรรมแทนซึ่งประเด็นที่เราต้องทำความเข้าใจคือ พื้นฐานความเป็นมนุษย์บนสังคมที่เปลี่ยนไปการประนีประนอมที่เคารพศักดิ์ศรีระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

และจากสถิติข้อมูลของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. – 16 พ.ย. 2549 พบว่ามีเด็กและผู้หญิงถูกข่มขืน 796 ราย โดยเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี จะตกเป็นเหยื่อมากที่สุดคือ 412 ราย ถูกทำอนาจาร 411 ราย และพรากรผู้เยาว์ 132 ราย และจากรายงานแบบประมาณการของธนาคารโลกประเมินเอาไว้ว่า 1 ใน 5 ของผู้หญิงทั่วโลกเคยถูกทำร้ายร่างกายและถูกทำร้ายทางเพศ และทุกๆ 15 นาที จะมีผู้หญิงถูกข่มขืนเฉลี่ย 20 คน และร้อยละ 40 เป็นเด็กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี

จากความเห็นของคุณธัญญา ใจดี ที่ได้ลงไว้ในบทความคอลัมน์เสียงสตรี ของหนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ มีความเห็นว่า “การแต่งงานทั้งที่ยังอายุน้อยมีผลกระทบต่อตัวเด็กมากกว่าที่ผู้ใหญ่หลายคนคิด ศูนย์ศึกษานโยบายสังคมและกฎหมายของสหรัฐอเมริกาศึกษาชีวิตการแต่งงานในกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งผลกระทบทางสังคมและจิตใจที่มีต่อวัยรุ่นเหล่านี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายของรัฐบาล งานศึกษาชิ้นนี้พบว่า คู่ที่แต่งงานเมื่ออายุน้อยส่วนใหญ่จะมีชีวิตคู่ที่ไม่ยั่งยืน และผู้หญิงมักขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การทำงานที่รับค่าตอบแทนต่ำ และในที่สุดมีผลกระทบต่อการเงินของครอบครัว ไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังพบปรากฏการณ์ความรุนแรงในครอบครัวค่อนข้างสูงในคู่แต่งงานวัยรุ่นด้วย

ผลการศึกษาของสหรัฐอเมริกาจะสอดคล้องกับคำพูดของผู้ร่วมประชุมคนหนึ่งที่ถูกขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตในวัยรุ่นของตนในการสัมมนาเรื่อง “กฎหมายเข้มขึ้น : ถึงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2550 โดยหญิงผู้นั้นกล่าวว่า “เมื่อครั้งยังเป็นวัยรุ่น เคยมีเพศสัมพันธ์กับแฟน ต่อมาเมื่อพ่อแม่ทราบเรื่องก็ถูกบังคับให้แต่งงานกัน แต่ทั้งตัวเธอเองและแฟนต่างก็ไม่ได้คิดไกลไปถึงการใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เธอจึงต่อต้านการบังคับของพ่อแม่ โดยยกเหตุผลว่ายังต้องการเรียนหนังสือ เธอสรุปว่าโชคที่ไม่ต้องแต่งงานเพียงเพราะมีเพศสัมพันธ์กับแฟน ไม่เช่นนั้นแล้ว เธอคงต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูก โดยไม่ได้เรียนต่อ ไม่มีงานดีๆ ทำ และคงไม่สามารถเลี้ยงลูกให้โตขึ้นมาอย่างมีคุณภาพได้”¹⁰

และการให้ผู้เยาว์ต้องแต่งงานเมื่อมีเพศสัมพันธ์กัน ยังตัดสิทธิของเด็กที่จะได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วย เพราะใน พ.ร.บ. นี้นิยามคำว่า “เด็ก” หมายถึง “บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส” ดังนั้น การเปิดโอกาสให้เด็กแต่งงานก็เท่ากับเปลี่ยนสถานภาพจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่อย่างกระชั้นหัน โดยที่เด็กไม่ได้มีการเรียนรู้ทางสังคมที่จะช่วยให้ค่อยๆ เปลี่ยนผ่านไปสู่วัยผู้ใหญ่ และถ้าภายหลังเด็กกระทำผิดกฎหมายโดยพลั้งเผลอ ก็อาจได้รับโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ไม่สามารถ

¹⁰ ธัญญา ใจดี, “คดีกฎหมายเข้มขึ้น : คุ้มครองเด็กได้จริงหรือ”, บทความคอลัมน์เสียงสตรี หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ [ออนไลน์], 12 พฤษภาคม 2550. แหล่งที่มา www.whaf.or.th/content/57

ขอรับความคุ้มครองจากกฎหมายคุ้มครองเด็ก เพราะถือว่าการแต่งงานทำให้เขาบรรลุนิติภาวะแล้ว

นอกจากนี้ การแต่งงานของวัยรุ่นอาจนำไปสู่การตัดสินใจตั้งท้องได้ง่ายขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของแม่และเด็ก เพราะงานศึกษาหลายชิ้นยืนยันว่าผู้หญิงอายุต่ำกว่า 17 ปี มีภาวะเสี่ยงระหว่างตั้งครรภ์และคลอดสูงกว่าผู้หญิงในวัยที่พร้อมจะมีลูก จากการที่ร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ส่งผลให้ทารกที่เกิดมามีสุขภาพอ่อนแอ เช่น ทารกมีความเสี่ยงที่จะบาดเจ็บระหว่างคลอดได้ง่ายเพราะกระดูกเชิงกรานของแม่ยังไม่เจริญเต็มที่ ทารกมีน้ำหนักตัวต่ำกว่ามาตรฐาน คือ ต่ำกว่า 2500 กรัม ซึ่งระบบอวัยวะของทารกยังพัฒนาไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิของร่างกายและระดับน้ำตาลในเลือดได้ อาจส่งผลให้มีเลือดออกในสมอง ระบบการหายใจติดขัด มีปัญหาเกี่ยวกับลำไส้ เป็นต้น และทารกยังมีอัตราการรอดชีวิตต่ำกว่าที่ควรด้วย

จากความเห็นของนักวิชาการข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1448 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 ในส่วนที่ได้เพิ่มเติมในภายหลังว่าในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้ก็เพื่อยุติปัญหาและข้อพิพาทกันในคดีอาญา และเป็นกรรณียุบายฝ่ายหญิงที่ได้ถูกล่วงละเมิดทางเพศให้ได้รับความรับผิดชอบจากฝ่ายชาย โดยมีได้คำนึงถึงความพร้อมในด้านการจัดการทรัพย์สินหรือความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ที่ได้สมรสแล้ว

แต่เนื่องจาก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา 1448 นั้น การที่บทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดอายุของผู้เยาว์ที่จะทำการสมรสได้นั้นต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์และได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เยาว์ที่สมรสนั้นมีความพร้อมในด้านความรู้สามารถและมีประสบการณ์ในชีวิตเพียงพอต่อการดูแลปกป้องทรัพย์สินของตนเองเสียก่อน เนื่องจากการสมรสของผู้เยาว์นั้นจะทำให้ผู้เยาว์กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะทางกฎหมาย และมีอำนาจจัดการดูแลทรัพย์สินของตนเองได้เช่นเดียวกับผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ คือ สามารถจัดการทรัพย์สิน ทำนิติกรรมทุกอย่างได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจากศาลอีกต่อไป เท่ากับทำให้ผู้เยาว์ปราศจากผู้ดูแลและคอยปกป้องทรัพย์สินของผู้เยาว์ จึงมีปัญหาคือต้องขบคิดต่อไปว่าการที่ศาลอนุญาตให้ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ทำการสมรสโดยเหตุแห่งการสมรสเกิดขึ้นมาจากการกระทำผิดทางอาญาหรือเกิด

เหตุสำคัญต่อหญิงนั้น ควรเป็นแค่การหาข้อยุติให้แก่จำเลย(ฝ่ายชายผู้กระทำผิด) เพื่อให้มีมติต้องรับโทษแต่ให้มารับผิดชอบแก่หญิงผู้ที่ถูกกระทำซ้ำเรา และเพื่อให้ฝ่ายหญิงมีมติต้องถูกล่วงเกินไปโดยปราศจากความรับผิดชอบ ได้รับการเยียวยาทางร่างกายและจิตใจเท่านั้นหรือไม่ เนื่องจากการสมรสของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 นั้นจะส่งให้ผู้เยาว์กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะและมีสามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจากศาลเช่นเดียวกับการสมรสของผู้เยาว์ที่อายุครบ 17 ปีบริบูรณ์

ดังจะเห็นได้ว่า การสมรสของผู้เยาว์อาจเกิดได้จากสาเหตุหลายประการดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งความแตกต่างนี้อาจจะส่งผลให้ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมในด้านการจัดการทรัพย์สิน โดยเฉพาะทรัพย์สินที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและมีมูลค่าสูง โดยไม่มีกฎหมายใดให้การคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว จึงไม่สามารถเพิกถอนนิติกรรมที่เสียเปรียบ เสียประโยชน์หรือส่งผลเสียหายต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วได้อีกต่อไป ดังนั้น หากปล่อยให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วดำเนินการจัดการทรัพย์สินหรือทำนิติกรรมด้วยตนเอง โดยมีได้ผ่านการปรึกษา ตรวจสอบว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับจะคุ้มค่าหรือไม่เพียงใด จึงเป็นข้อที่ควรพิจารณาต่อไปว่าการให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วเป็นเรื่องที่สมควรเพียงใดและจะเกิดผลเสียหายต่อการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในภายหลังหรือไม่

เมื่อผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว หากการสมรสนั้นมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย การสมรสนั้นจะตกเป็นโมฆียะที่อาจถูกเพิกถอนในภายหลังได้ นอกจากนี้ เงื่อนไขที่อาจทำให้การสมรสตกเป็นโมฆียะตามมาตรา 1503* แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มี 5 ประการ ดังนี้

1) สมรสขณะอายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ (มาตรา 1448)

---

*ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1503 บัญญัติว่า “เหตุที่จะขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการสมรส เพราะเหตุว่าเป็นโมฆียะ มีเฉพาะในกรณีนี้ที่คู่สมรสทำการฝ่าฝืนมาตรา 1448 มาตรา 1505 มาตรา 1506 มาตรา 1507 และมาตรา 1509”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1504 บัญญัติว่า “การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะฝ่าฝืนมาตรา 1448 ผู้มีส่วนได้เสียขอให้เพิกถอนการสมรสได้ แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความยินยอมแล้วจะขอให้เพิกถอนการสมรสไม่ได้

ถ้าศาลมิได้สั่งให้เพิกถอนการสมรสจนชายหญิงมีอายุครบตามมาตรา 1448 หรือเมื่อหญิงมีครรภ์ก่อนอายุครบตามมาตรา 1448 ให้ถือว่า การสมรสสมบูรณ์มาตั้งแต่วเวลาสมรส”

การสมรสที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขมาตรา 1448 ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้เพิกถอนเสียได้ “ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายถึงบุคคลที่ถูกกระทบกระเทือนสิทธิและหน้าที่อันเนื่องมาจากการสมรสของชายหญิง ได้แก่ ตัวชายและหญิงผู้ทำการสมรส บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้รับบุตรบุญธรรมของชายหรือหญิงผู้ทำการสมรส แต่ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ให้ความยินยอมในการที่ผู้เยาว์ทำการสมรสกันก่อนอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ ในภายหลังบุคคลดังกล่าวจะมาขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสที่เป็นโมฆียะนี้ไม่ได้ ตามมาตรา 1504 วรรคแรก

ถ้าศาลมิได้สั่งให้เพิกถอนการสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะเหตุที่คู่สมรสยังอายุไม่ครบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้จนชายหญิงมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ หรือหญิงมีครรภ์ก่อนอายุครบกำหนด 17 ปีบริบูรณ์ กฎหมายให้ถือว่า การสมรสสมบูรณ์มาตั้งแต่วเวลาสมรส ไม่อาจมีใครมาร้องขอให้ศาลเพิกถอนได้

นอกจากนั้นการฝ่าฝืนเกณฑ์อายุของชายหญิงมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ หรือเมื่อฝ่ายหญิงมีครรภ์ก่อนอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ ให้ถือว่า การสมรสสมบูรณ์มาตั้งแต่วเวลาสมรส แม้ในเวลาทีสมรสชายหญิงจะมีอายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์ก็ตาม ในเรื่องการสมรสที่เป็นโมฆียะนั้นกฎหมายเปิดโอกาสให้การสมรสนั้นมีผลสมบูรณ์ เนื่องจากการฝ่าฝืนเงื่อนไขเหล่านั้นหาได้มีผลกระทบต่อสังคมเป็นส่วนรวมไม่ คงมีผลกระทบจำกัดแต่กับคู่สมรสเท่านั้น

เรื่องอายุสมรสนี้ไม่เกี่ยวกับสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงโดยตรงเพราะในทางสรีระวิทยาหญิงมีความพร้อมที่จะทำการสมรสได้เร็วกว่าชาย และในต่างประเทศมักจะกำหนดอายุสมรสไม่เท่ากัน เช่น กฎหมายครอบครัวของประเทศอังกฤษกำหนดว่าผู้เยาว์มีอายุ 16 ปีบริบูรณ์ และต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์ อาจทำการสมรสได้โดยขอความยินยอมจากบิดามารดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 144 วรรคสอง บัญญัติว่า “ชายและหญิงจะทำการสมรสได้

ต่อเมื่อมีอายุ 18 ปี และ 15 ปี ตามลำดับ” และกฎหมายของประเทศมาเลเซียกำหนดว่า ชายหญิงหากชายอายุ 16 ปีบริบูรณ์ และหญิงอายุ 14 ปีบริบูรณ์ อาจทำการสมรสโดยขอความยินยอมจากบิดามารดาหรือจากผู้แทนโดยชอบธรรม

สาเหตุที่กฎหมายกำหนดเอาอายุของบุคคลมาเป็นเงื่อนไขในประการแรกในการสมรสนั้น มีเหตุผลจากการวัดความเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจของบุคคลในประเทศนั้น ๆ ความเจริญเติบโตนั้น หมายความว่าถึง ความพร้อมของชายและหญิงที่จะไปทำหน้าที่ในฐานะเป็นสามีภริยาของอีกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งความพร้อมที่จะรับภาระการเป็นบิดามารดาของบุตรธิดาที่จะเกิดหลังจากสมรส เนื่องจากการใช้ชีวิตคู่ที่กฎหมายไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาอย่างเดี่ยว แต่ได้คำนึงถึงความสามารถทางกายของฝ่ายหญิงที่จะตั้งครรภ์และคลอดบุตรอย่างปลอดภัยอีกด้วย การกำหนดอายุขั้นต่ำยังเป็นไปเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าชายและหญิงในวัยดังกล่าวมีความสามารถพอที่จะประกอบอาชีพการงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งสรุปก็คือผู้เยาว์ต้องมีจิตสำนึกเพียงพอในหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวและต่อชีวิตของผู้อื่นนั่นเอง เงื่อนไขของอายุมีจึงมีประโยชน์ในการป้องกันไม่ให้ชายหญิงทำการสมรสในขณะที่ยังมีอายุน้อยจนเกินไป ซึ่งจะมีโอกาสหย่าร้างมากกว่าคู่สมรสที่ตัดสินใจสร้างครอบครัวร่วมกันเมื่อมีวัยสูงพอสมควร กฎหมายจึงกำหนดแต่อายุขั้นต่ำไว้เท่านั้น ไม่มีการกำหนดอายุขั้นสูงไว้ แม้จะชราภาพเพียงใดก็ทำการสมรสได้ และแม้อายุจะแตกต่างกันมากก็สามารถสมรสกันได้

ข้อยกเว้นเกี่ยวกับอายุสมรสโดยถือเอาการตั้งครรภ์ของหญิงเป็นที่ตั้งตามมาตรา 1448 นั้น แสดงให้เห็นถึงเหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการกำหนดเงื่อนไขอายุขั้นต่ำของหญิง นอกจากเรื่องความเยาว์วัยเกินไป คือ วัยเจริญพันธุ์ของหญิง โดยทั่วไปกฎหมายไม่ต้องการให้เด็กหญิงที่ร่างกายไม่พร้อมต่อการให้กำเนิดบุตรทำการสมรส เพราะเด็กที่คลอดออกมาอาจจะมีสภาพไม่สมบูรณ์ หรือมารดาเด็กอาจจะได้รับอันตราย แต่ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า หญิงผู้นั้นแม้จะมีอายุไม่ถึง 17 ปีสามารถตั้งครรภ์ได้ ข้อกังวลเกี่ยวกับวัยเจริญพันธุ์ของกฎหมายก็หมดไป

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอีกว่า ต้องการปกป้องบุตรธิดาที่อยู่ในครรภ์ให้ต้องได้รับการคุ้มครองและวิธีการคุ้มครองสวัสดิการที่ดีที่สุดของบุตรก็คือ การให้เด็กมีบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้บิดามารับหน้าที่สามีตามกฎหมายของหญิงและบิดาของเด็ก อันจะเป็นการแบ่งเบาภาวะของหญิงต่อไป

2) ผู้เยาว์สมรสโดยไม่ได้รับความยินยอม (มาตรา 1509)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1509 บัญญัติว่า “การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะมิได้รับความยินยอมของบุคคลดังกล่าวในมาตรา 1454 เฉพาะบุคคลที่อาจให้ความยินยอมตามมาตรา 1454 เท่านั้น ขอให้เพิกถอนการสมรสได้

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสตามมาตรานี้เป็นอันระงับเมื่อคู่สมรสนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์หรือเมื่อหญิงมีครรภ์

การฟ้องขอเพิกถอนการสมรสตามมาตรานี้มีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันทราบการสมรส”

การสมรสที่เป็นโมฆียะตามมาตรา 1509 การจะฟ้องขอให้เพิกถอนการสมรสตามมาตรา 1509 ได้นั้น กำหนดให้เฉพาะบุคคลที่อาจให้ความยินยอมในการที่ผู้เยาว์จะทำการสมรสได้ คือ บิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครองเท่านั้นที่มีสิทธิขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสที่เป็นโมฆียะนี้

การร้องขอเพิกถอนการสมรสในกรณีนี้ มีอายุความหนึ่งปีนับแต่วันทราบการสมรส กล่าวคือบิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครอง ต้องจัดการฟ้องร้องขอเพิกถอนการสมรสเสียภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันทราบการสมรส มิฉะนั้นคดีขาดอายุความ

เรื่องความยินยอมของบุคคลที่จะทำการสมรสนี้ กฎหมายให้ความสำคัญอย่างยิ่ง หากปราศจากความยินยอมหรือความยินยอมไม่มีผลตามกฎหมาย การสมรสนั้นตกเป็นโมฆะจากการสมรสนั้น หากเป็นกรณีผู้เยาว์ทำการสมรสก็ต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองอีก อันเป็นการถ่วงถ่วงความยินยอมของผู้เยาว์อีกหน และสุดท้ายหากความยินยอมในการสมรสมีเหตุบกพร่องกฎหมายก็ให้ตกเป็นโมฆียะ

3) สมรสโดยสำคัญผิดตัวคู่สมรส (มาตรา 1505)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1505 บัญญัติว่า “การสมรสที่ได้กระทำไปโดยคู่สมรสฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดตัวคู่สมรสการสมรสนั้นเป็นโมฆียะ

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะสำคัญผิดตัวคู่สมรสเป็นอันระงับเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วเก้าสิบวันนับแต่วันสมรส”

การสมรสที่ได้กระทำไปโดยคู่สมรสฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดตัวคู่สมรส ได้แก่การเข้าใจผิดในตัวบุคคลอันเป็นผลให้มีได้ทำการสมรสกับบุคคลตามที่ตนประสงค์ โดยเป็นกรณีที่มีการเปลี่ยนตัวบุคคลคนหนึ่งเข้ามาแทนที่บุคคลอีกคนหนึ่ง แต่ถ้าเป็นการสำคัญผิดในฐานะหรือคุณสมบัติหรือสำคัญผิดในชื่อของบุคคล ไม่ทำให้การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ เช่น ชายอวดอ้างตนเองกับหญิงว่าตนเป็นนักแบดมินตันโอลิมปิกที่มีชื่อเสียง หญิงจึงทำการสมรสด้วย เป็นการสำคัญผิดในฐานะของชายมิใช่สำคัญผิดตัว

การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะได้กระทำไปโดยคู่สมรสฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดตัวคู่สมรสนั้นเฉพาะแต่คู่สมรสที่สำคัญผิดตัวเท่านั้นที่มีสิทธิขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการสมรสได้ และต้องฟ้องคดีเสียภายในกำหนดเก้าสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ทำการสมรส

4) สมรสโดยถูกกลั่นแกล้ง (มาตรา 1506)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1506 บัญญัติว่า “ถ้าคู่สมรสได้ทำการสมรสโดยถูกกลั่นแกล้งอันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลั่นแกล้งนั้นจะไม่ทำการสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับในกรณีที่กลั่นแกล้งนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลที่สามโดยคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้เห็นด้วย

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะถูกกลั่นแกล้งเป็นอันระงับเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วเก้าสิบวันนับแต่วันที่อยู่หรือควรได้รู้ถึงกลั่นแกล้ง หรือเมื่อเวลาได้ผ่านไปแล้วหนึ่งปี นับแต่วันสมรส”

การสมรสที่ได้กระทำโดยถูกกลั่นแกล้งอันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลั่นแกล้งนั้นจะไม่ทำการสมรส คือการลวงให้เขาแสดงเจตนาสมรส เช่น หญิงตั้งครรภ์กับชายอื่นอยู่แล้วมาหลอกลวงชายว่ายังเป็นสาวบริสุทธิ์ ชายหลงเชื่อทำการสมรสด้วยเช่นนี้ การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ แต่ถ้าชาย

สำคัญผิดไปเองว่าหญิงยังเป็นสาวพรหมจารีโดยหญิงมิได้หลอกลวง การสมรสนั้นสมบูรณ์ไม่เป็นโมฆียะ ในกรณีกลข้อชลนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลภายนอกโดยคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่รู้เห็นด้วยการสมรสที่ได้กระทำโดยถูกกลข้อชลนั้นไม่เป็นโมฆียะ การขอให้เพิกถอนการสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะเหตุถูกกลข้อชล คู่สมรสที่ถูกกลข้อชลเท่านั้นจะมีสิทธิขอให้ศาลเพิกถอน ตามมาตรา 1506 และจะต้องใช้สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเสียภายในเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงถึงกลข้อชล หรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันสมรสถ้าหากมิได้รู้ถึงกลข้อชล

5) สมรสโดยถูกข่มขู่ (มาตรา 1507)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1507 บัญญัติว่า “ถ้าคู่สมรสได้ทำการสมรสโดยถูกข่มขู่อันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่ นั้นจะไม่ทำการสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ

สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะถูกข่มขู่เป็นอันระงับเมื่อเขาได้ผ่านพ้นไปแล้วหนึ่งปีนับแต่วันที่พ้นจากการข่มขู่”

การข่มขู่ที่จะทำให้การสมรสเป็นโมฆียะจะต้องถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่ นั้นจะไม่ทำการสมรสจะต้องถึงขนาดที่วิญญูชนเกรงกลัวว่าจะเกิดอันตรายหรือความเสียหาย จึงจำต้องทำการสมรสไป เช่น ขู่ฆ่าถ้าไม่ยอมจดทะเบียนสมรสด้วยจะฆ่าเสียให้ตาย เป็นต้น แต่ความกลัวเพราะนับถือยำเกรงไม่นับว่าเป็นการข่มขู่ ในการขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะถูกข่มขู่ นั้น เฉพาะแต่คู่สมรสที่ถูกข่มขู่เท่านั้น จึงจะมีสิทธิขอเพิกถอนการสมรส ตามมาตรา 1507 และจะต้องใช้สิทธิขอเพิกถอนเสียภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันพ้นจากการข่มขู่ มิฉะนั้นสิทธิดังกล่าวเป็นอันระงับสิ้นไป

ทั้งนี้ การสมรสที่เป็นโมฆียะย่อมสิ้นสุดลงในวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1511 บัญญัติว่า “การสมรสที่ได้มีคำพิพากษาให้เพิกถอนนั้น ให้ถือว่าสิ้นสุดลงในวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการเพิกถอนการสมรสนั้นแล้ว” การสมรสที่เป็นโมฆียะและถูกศาลพิพากษาให้เพิกถอนนั้นสิ้นสุดลงในวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หากยังไม่ถูกศาลเพิกถอนก็สมบูรณ์อยู่ตราบนั้น คู่สมรสถือว่าเป็นสามีภริยากันตามกฎหมายทุกประการ หากมีเพิกถอนการสมรสที่เป็นโมฆียะย่อมสิ้นสุดลงในวันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอน ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ระหว่างสามีภริยาเป็นอันสิ้นสุดลง นับแต่วันที่ศาลพิพากษา

เพิกถอนเป็นต้นไป ดังนั้น เมื่อการสมรสที่เป็นโมฆียะได้ถูกเพิกถอนแล้ว การสมรสดังกล่าวจะเป็นโมฆะ ซึ่งคำว่า "โมฆะ" นี้หมายความว่า เสียเปล่า ไม่มีผลใด ๆ ทางกฎหมายเลย ดังนั้น การสมรสที่เป็นโมฆะจึงไม่มีผลใด ๆ ตามกฎหมายเลย แต่เนื่องจากกฎหมายครอบครัวเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานะของบุคคลและเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน กฎหมายจึงกำหนดว่าการสมรสที่เป็นโมฆียะนั้นหลักเกณฑ์จะพิเศษต่างจากการนิติกรรมที่เป็นโมฆียะโดยโดยทั่วไป การระงับความผูกพันในอนาคตแต่หาผลย้อนหลังไม่ การสมรสที่มีมาก่อนหน้าคำพิพากษาให้เพิกถอนมีผลสมบูรณ์ทุกอย่าง ดังนั้นผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส แม้ต่อมาคำพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสนั้น การเพิกถอนการสมรสมีผลเฉพาะการหมดสิ้นความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา แต่ในสถานะของบุคคลที่ได้บรรลุนิติภาวะนั้นจะไม่ถูกเพิกถอนไปด้วย เมื่อผู้เยาว์กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว จึงไม่กลับมาอยู่ในสถานะผู้เยาว์อีกต่อไป

กรณีที่มีการสมรสนั้นตกเป็นโมฆียะเพราะเป็นไปโดยฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1448 เช่นผู้เยาว์อายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีสมรสกัน โดยศาลมิได้อนุญาตให้สมรสกัน ในกรณีที่อายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปี หากต่อมาศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ในกรณีนี้ ท่านศาสตราจารย์พิเศษประสิทธิ์ โฆวิไลกุล มีความเห็นว่า แม้ฝ่ายชายและหญิงที่ทำการสมรสกันขณะมีอายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์ ตาม มาตรา 20 ตามหลักเกณฑ์ต้องถือว่าบรรลุนิติภาวะแล้ว แม้ต่อมาจะขาดจากการสมรสก่อนอายุ 20 ปีบริบูรณ์ เช่น ขาดจากการสมรสโดยการหย่า หรือโดยคำพิพากษาของศาล กรณีนี้เห็นว่าไม่เสื่อมเสียสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสโดยถูกต้องตามกฎหมาย ยังคงถือว่าคู่สมรสนั้นบรรลุนิติภาวะ แม้การสมรสนั้นจะมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก็ตาม มิฉะนั้น ถ้าหากให้กลับเป็นผู้เยาว์ตามเดิมก็จะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยาก เช่น ถ้ามีบุตรผู้เยาว์ ตลอดจนการจัดการทรัพย์สิน¹¹ เป็นต้น

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1510 บัญญัติว่า "การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะฝ่าฝืนมาตรา 1448 ผู้มีส่วนได้เสียขอให้เพิกถอนการสมรสได้ แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความยินยอมแล้วจะขอให้เพิกถอนการสมรสไม่ได้"

ถ้าศาลมิได้สั่งให้เพิกถอนการสมรสจนชายหญิงอายุครบตามมาตรา 1448 หรือเมื่อหญิงมีครรภ์ก่อนอายุครบตามมาตรา 1448 ให้ถือว่า การสมรสสมบูรณ์มาตั้งแต่เวลาสมรส"

¹¹ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2551), หน้า 62 – 63.

จากบทบัญญัติข้างต้น จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าหญิงนั้นจะบรรลุนิติภาวะหรือไม่ เพราะกฎหมายบัญญัติให้การสมรสสมบูรณ์มาแต่เวลาสมรส¹² เมื่อการสมรสสมบูรณ์มาแต่เวลาสมรส ก็ต้องถือว่าคู่สมรสบรรลุนิติภาวะ โดยถือว่ากรณีนี้เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 20 เพราะผลของมาตรา 1508 เพราะมีฉะนั้นแล้ว การที่กฎหมายให้การสมรสสมบูรณ์มาแต่เวลาสมรสก็คงจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด และปัญหาต่าง ๆ เช่น การจัดการทรัพย์สินของคู่สมรสก็ดี การปกครองบุตรผู้เยาว์ก็ดีก็ไม่อาจแก้ไขได้ เนื่องจากคู่สมรสยังมีฐานะเป็นผู้เยาว์อยู่

เมื่อบทบัญญัติตามมาตรา 1505 ให้ถือว่าการสมรสสมบูรณ์มาแต่เวลาสมรส อันมีผลทำให้การสมรสสมบูรณ์นับแต่เวลาจดทะเบียนสมรสนั่นเอง เมื่อการสมรสสมบูรณ์แล้ว ก็ควรจะให้ถือว่าคู่สมรสบรรลุนิติภาวะด้วย อันเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 20 เพราะเมื่อการสมรสสมบูรณ์แล้ว ก็ควรหมายความว่าคู่สมรสสามารถจัดการทรัพย์สินและปกครองบุตรผู้เยาว์ของคู่สมรสได้ ทั้งนี้ เพราะชายและหญิงอาจจะทำการสมรสแม้อายุฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือคู่สมรสมีอายุไม่ครบถ้วนสิบเจ็ดปี ถ้าศาลอนุญาตให้ทำการสมรสได้ ก็ทำให้คู่สมรสบรรลุนิติภาวะได้ ฉะนั้น จึงเห็นว่ากรณีดังกล่าวข้างต้นคู่สมรสย่อมบรรลุนิติภาวะ แม้ในภายหลังจะมีคำพิพากษาให้เพิกถอนการสมรสนั้นก็ตาม

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ มาตรา 1504 และมาตรา 1510 ซึ่งบัญญัติว่า “การสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะมิได้รับความยินยอมของบุคคลดังกล่าว ในมาตรา 1554 เฉพาะบุคคลที่อาจให้ความยินยอมตามมาตรา 1454 เท่านั้น ขอให้เพิกถอนการสมรสได้

สิทธิเพิกถอนการสมรสตามมาตรา¹³ เป็นอันระงับไปเมื่อคู่สมรสนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ หรือเมื่อหญิงมีครรภ์”

และจากบทบัญญัติใน มาตรา 1510 ที่บัญญัติว่า “สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเป็นอันระงับไป” ไม่ได้บัญญัติถึงความสมบูรณ์ของการสมรสดังเช่น มาตรา 1504 ฉะนั้น จึงควรแยกศึกษาความแตกต่างของเนื้อหาของบทบัญญัติสองมาตรานี้ให้ถูกต้อง กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีตามมาตรา 1510 เมื่อหญิงมีครรภ์แล้วบิดามารดาหรือผู้ปกครองแม้จะไม่ได้ให้ความยินยอมก็ไม่อาจร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการสมรสได้

¹² อนุวัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยบุคคล (พระนคร : โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมนิติศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), หน้า 170 .

2.2 ผลทางกฎหมายเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ

ผู้เยาว์ที่ได้ทำการสมรสโดยถูกต้องตามเงื่อนไขของการสมรสแล้วจะกลายเป็นผู้มีความสามารถในการทำนิติกรรม พันสภาพผู้เยาว์ และสามารถจัดการทรัพย์สิน รวมถึงสามารถทำนิติกรรมเพื่อจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินของตนเองได้โดยไม่ต้องมีการขออนุญาตผู้แทนโดยชอบธรรมตามมาตรา 21 และไม่ต้องขออนุญาตจากศาลตามมาตรา 1574 อีกต่อไป เพราะอำนาจการปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรมนั้นได้สิ้นสุดโดยเหตุผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้ว ดังนั้น ผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสจะกลายเป็นผู้มีสิทธิและความสามารถตั้งเช่นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ นิติกรรมใด ๆ ที่ได้กระทำหลังจากผู้เยาว์ทำการสมรสแล้วจึงมีผลผูกพันเหมือนดังเช่นบุคคลผู้มีความสามารถในการทำนิติกรรม ฉะนั้น การทำนิติกรรมดังกล่าวจึงไม่สามารถบอกล้างได้เหมือนเช่นกรณีผู้เยาว์กระทำนิติกรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิทธิ อันเกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินที่สำคัญอีกต่อไป สำหรับความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของตนซึ่งบุคคลได้มาโดยการบรรลุนิติภาวะนั้น โดยหลักแล้วบุคคลนั้นก็ยังมีความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและความสามารถในการทำนิติกรรมต่อไปจนกว่าจะถึงแก่ความตายคือสิ้นสภาพบุคคลไม่ว่าการบรรลุนิติภาวะนั้นจะเกิดขึ้นด้วยอายุหรือด้วยการสมรส และไม่ว่าการสมรสนั้นจะได้สิ้นสุดลงก่อนที่บุคคลนั้นจะมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์ ก็ไม่มีผลเปลี่ยนแปลงการบรรลุนิติภาวะที่ได้เคยเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว

ถ้าผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตาม มาตรา 20 แล้ว และขาดจากการสมรสก่อน 20 ปีบริบูรณ์ เช่น ขาดจากการสมรสโดยการหย่าด้วยความยินยอม หรือโดยคำพิพากษาของศาล หรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ก็ไม่มีผลลบล้างการที่ได้กระทำมา กรณีนี้ไม่เสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสโดยถูกต้องตามกฎหมายและโดยสุจริต แม้จะขาดจากการสมรสภายหลังก่อนอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ก็ยังคงถือว่าคู่สมรสนั้นบรรลุนิติภาวะ เพราะหากจะให้กลับไปเป็นผู้เยาว์ตามเดิมก็จะก่อให้เกิดปัญหายุ่งยาก เช่น กรณีที่มีบุตรผู้เยาว์ที่ต้องดูแล ตลอดจนงานด้านการจัดการทรัพย์สิน ซึ่งจุดประสงค์ของมาตรานี้จึงบัญญัติไว้ให้คู่สมรสบรรลุนิติภาวะทันทีที่มีการสมรสเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอำนาจการจัดการเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัว รวมถึงการปกครองบุตรผู้เยาว์ ตลอดจนความสามารถในการจัดการเรื่องอื่น ๆ ทั่วไปด้วย เพื่อให้เหมาะสมกับการดำรงชีพในฐานะที่มีคู่สมรส

เนื่องจากการบรรลุนิติภาวะเป็นสิทธิที่ได้มาจากการสมรสอย่างหนึ่ง หากการสมรสได้เป็นตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากการสมรสนั้นผู้เยาว์จึงมีฐานะเป็นผู้บรรลุนิติภาวะและจากฐานะนี้จึงมีสิทธิทำนิติกรรมได้เองโดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมอีกต่อไป เหตุนี้ แม้อ้อมมาจะมีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะก็ตาม หากชายหรือหญิงผู้เยาว์สุจริตก็ย่อมไม่กลับไปเป็นผู้เยาว์อีกเพราะชายหรือหญิงได้ฐานะเป็นผู้บรรลุนิติภาวะมาก่อนการสมรสเป็นโมฆะ (ในขณะนั้นต้องถือว่าการสมรสสมบูรณ์) หลังจากการสมรสเป็นโมฆะแล้วในฐานะนี้ก็ไม่เสียไปเนื่องจากการได้มาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1499* นั่นเอง

3. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์

3.1 กฎหมายที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์

เหตุที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์ต้องมีบุคคลอื่นเข้ามาคุ้มครองประโยชน์ของผู้เยาว์ไว้จนกว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีความสามารถบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย เนื่องจากการจัดการทรัพย์สินหรือทำนิติกรรมใด ๆ นั้นต้องอาศัยความสามารถในการใช้ความคิด ความชำนาญ ความรอบคอบ ความรู้สึกรับผิดชอบและความเข้าใจในผลที่จะเกิดตามมาจากการที่ตนได้กระทำไป ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 153 ที่บัญญัติว่า “ การใดมิได้เป็นไปตามบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคลการนั้นเป็นโมฆะ ” เมื่อกฎหมายได้วางบทสันนิษฐานไว้อย่างเด็ดขาดว่า ผู้เยาว์เป็นผู้ที่อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์ ความรอบรู้ ในรู้จักระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียของตนได้อย่างเต็มที่เหมือนดังเช่นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว การจะจัดการทรัพย์สินใด ๆ โดยผู้เยาว์จึงอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของตนเองได้ กฎหมายจึงจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้ ซึ่งมีไข่มุ่งหมายที่จะจำกัดสิทธิของผู้เยาว์ แต่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้เยาว์ไม่ให้เกิดความเสียหายเปรียบในการจัดการ

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1499 บัญญัติว่า “การสมรสที่เป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา 1449, มาตรา 1450 หรือ มาตรา 1458 ไม่ทำให้ชายหรือหญิงผู้สมรสโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นโมฆะ..”

งานใด¹³ ๗ ดังนั้น ก่อนที่ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะจึงยังไม่สามารถจัดการทรัพย์สินที่มีความสำคัญ
ได้เอง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุคคลจะมีความสามารถในการใช้สิทธิได้
อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อบรรลุนิติภาวะ ซึ่งบุคคลจะบรรลุนิติภาวะได้ใน 2 กรณี คือ

1. โดยอายุ เมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ตามมาตรา 19 หรือ
2. โดยการสมรส ตามมาตรา 20 เมื่อการสมรสนั้นได้ทำตามมาตรา 1448 คือ

2.1 ทั้งชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ หรือ

2.2 ชายหญิงอายุน้อยกว่า 17 ปีบริบูรณ์ เมื่อการสมรสนั้นทำโดยได้รับอนุญาต
จากศาล ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร

ทั้งในกรณี 2.1 และ 2.2 ความสามารถของผู้เยาว์ยังคงต้องได้รับความยินยอมจาก
ผู้แทนโดยชอบธรรมตามหลักทั่วไป ในฐานะที่การสมรสเป็นการทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง

ถ้าบุคคลนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะก็จะมีสถานะทางกฎหมายเป็น “ผู้เยาว์” ซึ่งจะ
ก่อให้เกิดผลเกี่ยวกับความสามารถในการใช้สิทธิ¹⁴ ดังนี้

- (1) ผู้เยาว์ไม่อาจทำนิติกรรมได้โดยลำพัง
- (2) นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนการทำ

นิติกรรมซึ่งอาจเป็น

(2.1) การได้รับความยินยอมเป็นกรณี ๆ ไป ตามมาตรา 21 หรือ

(2.2) การได้รับความยินยอมอย่างกว้าง ๆ คือ ภายในกรอบหรือขอบเขตที่
ผู้แทนโดยชอบธรรมกำหนดตามมาตรา 26 และมาตรา 27

(3) ถ้าได้รับความยินยอม “ภายหลัง” จากการทำนิติกรรมแล้ว กรณีอาจกลายเป็น
การให้สัตยาบัน ซึ่งก็คือการรับรองนิติกรรมที่ทำไปแล้วให้มีผลสมบูรณ์ตลอดไป

¹³ รัชนี้ สุชนมนตรี, “การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 1574 : ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายทรัพย์สินของประเทศอังกฤษ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546),

¹⁴ ศนันท์กรรณ์ ไสตติพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ, 2552), หน้า 43.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักทั่วไปในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ ใน มาตรา 21 บัญญัติไว้ว่า “ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” หมายความว่า ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องให้ความยินยอมก่อนผู้เยาว์ทำนิติกรรมสำเร็จ ซึ่งอาจให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือขณะผู้เยาว์ทำนิติกรรม แต่ถ้าผู้เยาว์ทำนิติกรรมเสร็จไปแล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรมมาให้ความยินยอมในภายหลัง อย่างนี้ไม่เรียกว่าให้ความยินยอม แต่เป็นการให้สัตยาบัน ซึ่งมีผลทำให้นิติกรรมสมบูรณ์บอกล้างไม่ได้

ผู้ที่จะทำนิติกรรมนั้นต้องผู้มีความสามารถตามกฎหมาย ซึ่งตามกฎหมายแล้วผู้เยาว์ยังเป็นผู้ห่อนความสามารถหากจะทำนิติกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการทรัพย์สินของตนจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน กฎหมายบัญญัติให้ผู้แทนโดยชอบธรรมมีอำนาจทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ได้ หากผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด 2 ทาง คือ

1. ทำด้วยตนเองโดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม
2. ทำโดยผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ทำแทน

ปกติแล้วผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม แต่ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ก็ได้กำหนดข้อยกเว้นสำหรับกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมซึ่งก็ได้แก่กรณีตามมาตรา 22 – 25 และสามารถแยกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

ก) นิติกรรมที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว ตาม ป.พ.พ. มาตรา 22 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้นหากเป็นเพียงเพื่อจะได้ไปซึ่งสิทธิอันใดอันหนึ่ง หรือเป็นการเพื่อให้หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่ง” การที่กฎหมายให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเข้ารู้เห็นยินยอมในกิจการซึ่งผู้เยาว์กระทำก็เพื่อจะระมัดระวังรักษาและป้องกันผลประโยชน์ของผู้เยาว์ เพราะฉะนั้นถ้ากิจการใดซึ่งมีแต่ทางได้ไม่มีทางเสียแก่ผู้เยาว์ กล่าวคือ เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว หรือนิติกรรมที่ให้ผู้เยาว์ได้สิทธิหรือหลุดพ้นจากหน้าที่ กฎหมายก็ยอมให้ผู้เยาว์ทำได้โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเข้ารู้เห็นเกี่ยวข้องด้วย ตัวอย่างเช่น นิติกรรมที่ผู้เยาว์ได้มาซึ่งสิทธิอันใดอันหนึ่ง คือได้มาโดยปราศจากเงื่อนไขหรือภาระติดพันใด ๆ เช่น การรับ

โอนทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้โดยเสนหาหรือการรับมรดกอันไม่มีเงื่อนไขหรือภาระติดพัน เหล่านี้ก็สามารถที่จะสนองรับการให้หนี้ได้แม้จะไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเพราะในกรณีเหล่านี้มีแต่ได้ไม่มีอะไรต้องเสียเลย หรือนิติกรรมซึ่งทำให้หลุดพ้นจากหน้าที่อันใดอันหนึ่งโดยเด็ดขาด เช่น นายชาวปลดหนี้ให้กับเด็กชายดำที่เคยเป็นหนี้อยู่จำนวน 2,000 บาท ก็เท่ากับเป็นการทำให้เด็กชายดำหลุดพ้นจากหน้าที่ที่เคยมีมา เมื่อเด็กชายดำไม่ต้องเสียอะไรก็ย่อมรับการปลดหนี้หนี้ได้ เป็นต้น

ประโยชน์ที่ผู้เยาว์จะได้แต่ฝ่ายเดียวนั้น มิใช่ดูแต่ผลแต่ต้องดูทางได้เสียคู่กันไป ถ้ามีทั้งทางได้และทางเสีย ย่อมไม่เข้าข้อยกเว้นที่ผู้เยาว์จะทำได้โดยลำพัง เช่น สัญญาซื้อขายที่มีทั้งทางได้และทางเสีย กล่าวคือ ได้ทรัพย์สินและในขณะเดียวกันก็ต้องเสียเงินด้วย แม้ทรัพย์สินที่ผู้เยาว์จะซื้อเป็นสินค้าที่ราคาถูกกว่าราคาจริง ซึ่งแลเห็นผลว่าจะเกิดประโยชน์แก่ผู้เยาว์อย่างแน่นอน ผู้เยาว์ก็จะทำโดยลำพังหาได้ไม่ เพราะมิใช่เพียงได้สิทธิแต่มีหน้าที่ด้วย

ข) นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว ตาม ป.พ.พ. มาตรา 23 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการต้องทำเองเฉพาะตัว” หมายถึงนิติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้แต่โดยการแสดงเจตนาโดยสมัครใจของผู้เยาว์เอง ผู้แทนโดยชอบธรรมหาสิทธิที่จะแสดงเจตนาแทนไม่ และผู้อื่นก็จะทำแทนไม่ได้ เป็นเรื่องที่ผู้เยาว์ต้องตัดสินใจทำเองโดยแท้ ซึ่งผู้เยาว์เท่านั้นที่จะกระทำได้โดยความคิดและการตัดสินใจของตนเอง เหตุที่กฎหมายยอมให้ผู้เยาว์ทำได้โดยลำพัง ก็เพราะเป็นกิจการเฉพาะตัวของผู้เยาว์ ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ควรจะเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การรับรองบุตรตามมาตรา 1547 เป็นกรณีที่ผู้เยาว์จะรับรองบุตรซึ่งเกิดนอกสมรสจากหญิงซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสด้วย ผู้เยาว์ย่อมรู้แก่ใจว่าใช้บุตรของตนหรือไม่ และการจะรับรองบุตรเพื่อให้ชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม ย่อมเป็นสิทธิเฉพาะของผู้เยาว์ชอบที่จะทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ซึ่งในบางกรณีกฎหมายก็อนุญาตไว้โดยชัดแจ้ง เช่น ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่ออนุญาตให้ทำการสมรสตามมาตรา 1456 หรือฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา 1556 เป็นต้น

นอกจากนี้ยังรวมถึงการทำพินัยกรรมตาม ป.พ.พ.มาตรา 25 ซึ่งเป็นการแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเองหรือในการต่าง ๆ อันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตายนั้น ก็ถือได้ว่าเป็นนิติกรรมซึ่งผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัวอีกอย่างหนึ่ง

โดยมาตรา 25 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์อาจทำพินัยกรรมได้เมื่อมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์” ฉะนั้นผู้เยาว์จะทำพินัยกรรมได้ก็ต่อเมื่ออายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ และผู้แทนโดยชอบธรรมก็ไม่อาจทำพินัยกรรมแทนผู้เยาว์ได้

ค) นิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีพของผู้เยาว์ตามสมควรและสมแก่ฐานะานุรูป ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 24 บัญญัติไว้ว่า “ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้นซึ่งเป็นสมฐานะานุรูปแห่งตน และเป็นการอันจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร” ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย นั้นหมายถึง นิติกรรมที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีพของผู้เยาว์ เช่น การซื้ออาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือเครื่องใช้ ในการดำรงชีพ การที่กฎหมายยอมยกเว้นให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีพของตนได้ โดยลำพัง เนื่องจากการอันจำเป็นซึ่งผู้เยาว์จะต้องทำอยู่เสมอเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ถ้า จะต้องขอความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมทุกครั้งไป ย่อมเป็นการไม่สะดวกและทำความเดือดร้อนแก่ตัวผู้เยาว์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

แต่ทั้งนี้ นิติกรรมที่เป็นเรื่องสมแก่ฐานะและความจำเป็นในการดำรงชีวิตของผู้เยาว์ ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ¹⁵ คือ

1. เป็นการสมแก่ฐานะานุรูปแห่งตน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสมแก่ฐานะการเงินแห่งตนเพราะฐานะของบุคคลแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน
2. เป็นการจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร แม้จะเป็นการอันจำเป็น หากมิใช่ในการดำรงชีพ ก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 1574 ด้วยเช่นกัน เช่น การนำที่ดินของผู้เยาว์ไปขายเพื่อนำเงินไปใช้จ่ายในการศึกษาของผู้เยาว์ แม้จะเป็นการจำเป็นเพื่อความเจริญในอนาคตของผู้เยาว์ หรือการซื้อรถยนต์เพื่อขับไปเรียนหนังสือเพราะบ้านอยู่ไกล ย่อมไม่เข้าข้อยกเว้น หรือเป็นการอันจำเป็นในการดำรงชีพแต่เกินสมควร กิจการเหล่านี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือต้องขออนุญาตต่อศาลก่อนเช่นกัน

สรุปแล้วการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ สามารถแยกออกได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

1. นิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 21,26,27) ดังจะกล่าวต่อไป

¹⁵ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2549), หน้า 114- 115.

2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำได้โดยลำพัง (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 22 – 25) ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น
3. นิติกรรมที่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574) ดังจะกล่าวต่อไป

จากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น เพื่อให้ทราบขั้นตอนเงื่อนไขในการทำนิติกรรม การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยผู้แทนโดยชอบธรรม และผลจากการทำนิติกรรมโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ตามบทบัญญัติที่วางไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาโดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

3.1.1 นิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือว่าตามหลักทั่วไปนั้นผู้เยาว์จะดำเนินนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อนและนิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยปราศจากความยินยอมเช่นนั้นย่อมตกเป็นโมฆียะ (มาตรา 21) เว้นแต่เป็นนิติกรรมที่กฎหมายยอมให้ผู้เยาว์ทำได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (มาตรา 22 – 25) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น เพราะผู้แทนโดยชอบธรรมก็คือผู้ที่มีหน้าดูแลผลประโยชน์ของผู้เยาว์ สำหรับผู้เยาว์นั้นผู้แทนโดยชอบธรรมก็คือผู้มีอำนาจในการให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมแก่ผู้เยาว์ หรือเป็นผู้บอกล้างนิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมก่อนการทำนิติกรรม หากเห็นว่านิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำไปนั้นทำให้ผู้เยาว์เสียเปรียบ หรือเป็นผู้ให้สัตยาบันแก่นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนการทำนิติกรรม หากเห็นว่านิติกรรมที่ทำไปนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์

ผู้แทนโดยชอบธรรม หมายถึง บุคคลซึ่งตามกฎหมายมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินแทนผู้เยาว์ หรือหมายถึงบุคคลซึ่งต้องให้คำอนุญาต ให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งในเรื่องส่วนตัวและการจัดการทรัพย์สินใด ๆ ของผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมจึงหมายถึงผู้ที่กฎหมายให้อำนาจที่จะจัดการดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์ตาม ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น ได้แก่

1. บิดาและมารดา ในกรณีที่มีทั้งบิดามารดา
2. บิดาหรือมารดาในกรณีที่บิดาหรือมารดาตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ที่ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาได้
3. ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม
4. ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบิดามารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง

สรุปแล้วผู้แทนโดยชอบธรรมหมายถึงบิดามารดาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง (ป.พ.พ. มาตรา 1566, 1569) หรือผู้ปกครองซึ่งศาลตั้งขึ้นในกรณีไม่มีบิดามารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง (มาตรา 1585, 1586 ประกอบมาตรา 1598/3) อำนาจปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรมนั้น (มาตรา 1566, 1585) ในส่วนที่เกี่ยวกับการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมมีความสัมพันธ์กับผู้เยาว์ 2 ฐานะ คือมีอำนาจให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการทำนิติกรรม (มาตรา 21) และยังมีอำนาจทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ (มาตรา 1570, 1571, 1598/3) ในฐานะเป็นตัวแทนที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 81 อีกด้วย แต่อำนาจทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์นี้จำกัดเฉพาะนิติกรรมทั่ว ๆ ไป หากเป็นนิติกรรมสำคัญตามมาตรา 1574 ผู้แทนโดยชอบธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว

นิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยปราศจากจากความยินยอมเช่นนั้นย่อมตกเป็น โมฆียะ (ป.พ.พ. มาตรา 21) เว้นแต่เป็นนิติกรรมที่กฎหมายยอมให้ผู้เยาว์ทำได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (ป.พ.พ.มาตรา 22 – 25) อันได้แก่ นิติกรรมที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว นิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีพของผู้เยาว์ตามสมควรและสมแก่ฐานะรูป ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น

กิจการที่ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ ดังเช่น ป.พ.พ. มาตรา 26 ในเรื่องการจำหน่ายทรัพย์สินเพื่อการอันใดอันหนึ่ง ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวถือเป็นข้อยกเว้นเบื้องต้นไว้ให้ผู้เยาว์สามารถทำการจำหน่ายทรัพย์สินได้หากได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม นอกจากนั้นตามมาตรา 27 ได้กำหนดให้ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจให้ความ

ยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการประกอบธุรกิจทางการค้า หรือธุรกิจอื่น หรือในการทำสัญญาเป็นลูกจ้าง ในสัญญาจ้างแรงงานได้

แต่อำนาจของผู้แทนโดยชอบธรรมในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์มีข้อยกเว้น 5 ประการ ดังนี้¹⁶

1. ในกรณีที่บุคคลใดโอนทรัพย์สินให้ผู้เยาว์โดยพินัยกรรมหรือโดยการให้โดยเสนหา ซึ่งมีเงื่อนไขว่าให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครอง เป็นผู้จัดการทรัพย์สินที่โอนให้จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ (ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1577) ดังนี้ ผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมไม่มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น

2. ในกรณีที่ผู้ใช้อำนาจปกครองสละมรดก และผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานได้ตามสิทธิของตน (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1615) ผู้ใช้อำนาจปกครองซึ่งสละมรดกนั้นไม่มีสิทธิจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ผู้เยาว์ได้รับมรดกมา (มาตรา 1616)

3. ผู้ใช้อำนาจปกครองและผู้ปกครอง ต้องจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1571, 1598/3) จะจัดการตามอำเภอใจให้เสียหายมิได้

4. นิติกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์บางประการที่ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองไม่อาจทำได้โดยลำพัง ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 และ มาตรา 1598/3)

5. ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำหน้าที่บุตรจะต้องทำเอง โดยมีได้รับความยินยอมของบุตรไม่ได้ (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1572 และมาตรา 1598/3) มิฉะนั้นจะบังคับผู้เยาว์ไม่ได้ เช่น ทำสัญญาให้ผู้เยาว์เป็นนักร้องหรือนักแสดงภาพยนตร์ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เยาว์ก่อน

3.1.2 นิติกรรมที่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องขออนุญาตศาล

นิติกรรมที่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องขออนุญาตศาลนั้นเป็นนิติกรรมสำคัญ ซึ่งอาจก่อความเสียหายให้แก่ผู้เยาว์ กฎหมายจึงให้ศาลเป็นผู้ควบคุมการใช้อำนาจของผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์อีกชั้นหนึ่ง โดยบังคับให้ต้องขออนุญาตจากศาล ซึ่งศาลจะอนุญาตก็ต่อเมื่อเห็น

¹⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 124 – 125.

ว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์หรือมีความจำเป็นโดยแท้จริง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 1574 ว่า “นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

- (1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนองซึ่ง อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้
- (2) กระทำให้สูญสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทรัพย์สินสิทธิของผู้เยาว์อันเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์
- (3) ก่อตั้งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภาระติดพันใน อสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นใดในอสังหาริมทรัพย์
- (4) จำหน่ายไปทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งสิทธิเรียกร้องที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินใน อสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ หรือสิทธิเรียกร้องที่จะให้ทรัพย์สินเช่นนั้น ของผู้เยาว์ปลอดจากทรัพย์สินที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้น
- (5) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี
- (6) ก่อข้อผูกพันใด ๆ ที่มุ่งให้เกิดผลตาม (1) (2) หรือ (3)
- (7) ให้กู้ยืมเงิน
- (8) ให้โดยเสนาหา เว้นแต่จะเอาเงินได้ของผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะ เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา ทั้งนี้ พอสมควรแก่ฐานานุรูปของผู้เยาว์
- (9) รับการให้โดยเสนาหาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนาหา
- (10) ประกันโดยประการใด ๆ อันอาจมีผลให้ผู้เยาว์ต้องถูกบังคับชำระหนี้หรือทำ นิติกรรมอื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องรับเป็นผู้รับชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่น
- (11) นำทรัพย์สินไปแสวงหาผลประโยชน์นอกจากในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1598/4 (1) (2) หรือ (3)
- (12) ประนีประนอมยอมความ
- (13) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

กล่าวโดยสรุปแล้ว หากเป็นนิติกรรมสำคัญตามมาตรา 1574 ผู้แทนโดยชอบธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว นิติกรรมสำคัญตามมาตรา 1574 นั้น ได้แก่นิติกรรมที่มี ลักษณะต่อไปนี้

ก) นิติกรรมจำหน่ายจ่ายโอนอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์อันอาจจำนองได้ รวมตลอดถึงการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 3 ปี

ข) นิติกรรมที่มีผลให้ทรัพย์สินที่มีอยู่ลดลงโดยไม่มีประโยชน์ตอบแทนหรือทำให้ทรัพย์สินที่ได้รับมาลดน้อยถอยลง เช่น การให้กู้ยืมเงิน การให้โดยเสน่หา การรับให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไข การไม่รับให้โดยเสน่หา หรือการเป็นผู้รับประกัน

ค) นิติกรรมเกี่ยวกับการจำหน่ายสิทธิเรียกร้อง ได้แก่ การประนีประนอมยอมความ และการมอบข้อพิพาทให้อนุญาตศาลการวินิจฉัย ในกรณีเหล่านี้ ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่กลั่นกรองคำขอเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาให้อนุญาต

นอกจากนี้ยังมีกรณีตาม ป.พ.พ. มาตรา 1575 ที่บัญญัติว่า “ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงทำกิจการนั้นมีฉะนั้นเป็นโมฆะ” และตามมาตรา 1598/3 ที่ให้ใช้บังคับแก่ผู้ปกครองด้วย กรณีนี้ถ้ากิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองรวมทั้งคู่สมรสหรือบุตรขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน จึงจะทำให้กิจกรรมนั้นใช้ได้ มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ ส่วนคำว่า “ประโยชน์ขัดกัน” ในที่นี้หาจำต้องเป็นกรณีที่ผู้เยาว์จะต้องเสียเปรียบผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ แม้แต่จะเป็นกรณีที่ผู้เยาว์ได้รับประโยชน์แต่ผู้แทนโดยชอบธรรมเสียเปรียบก็ถือว่าเป็นประโยชน์ขัดกันตามความของมาตรานี้แล้ว ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อนจึงจะกระทำการนั้นได้

เนื่องจากผู้แทนโดยชอบธรรมคือผู้ที่มีอำนาจในการปกครองตัวผู้เยาว์และทรัพย์สินของผู้เยาว์ ส่วนใหญ่แล้วผู้แทนโดยชอบธรรมจะเป็นบิดามารดาของผู้เยาว์ แต่ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดา ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจจะเป็นบุคคลอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาล ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นบิดามารดาที่ถูกต้องตามกฎหมาย ปัญหาเรื่องการจัดกรทรัพย์สินของผู้เยาว์ก็จะมีไม่มาก เพราะโดยทั่วไปผู้แทนโดยชอบธรรมต้องมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรอยู่แล้ว ยกเว้นในกรณีที่บุตรผู้เยาว์มีทรัพย์สินที่ได้มากจากมรดก ปู่ ย่า ตา ยาย หรือได้รับทรัพย์สินมาจากมรดกตกทอดจากบิดาหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ถึงแก่กรรมไปก่อน บางครั้งก็เป็นการยกให้บุตรโดยเสน่หาจากบุคคลเหล่านี้ในวาระพิเศษหรือบุตรผู้เยาว์สามารถทำงานหารายได้เป็นจำนวนมาก เช่นมีอาชีพเป็นนักแสดง หรือถูกรางวัลล็อตเตอรี่ หรือรางวัลการแข่งขัน เงินค่าสินไหมทดแทนจากการถูกทำ

ละเมิด เป็นต้น ซึ่งบางครั้งประโยชน์จากทรัพย์สินของผู้เยาว์อาจจะกลายเป็นสิ่งล่อตาล่อใจให้ผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำความผิดก็เป็นได้ เช่น กรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมมีนิสัยใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยเป็นอาจิน กรณีที่บิดาหรือมารดาแต่งงานมีครอบครัวใหม่ หรือในบางกรณีที่พ่อและแม่ตายไปหลายปีแล้วมีการตั้งผู้ปกครองโดยคำสั่งศาลซึ่งบุคคลเหล่านั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นญาติที่ใกล้ชิดกับผู้เยาว์

คดีที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ขึ้นมาสู่การพิจารณาคดีของศาลฎีกานั้น ส่วนใหญ่มาจากการใช้อำนาจของผู้ปกครองที่ฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงกฎหมาย โดยเฉพาะทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ ในมาตรา 1574 ที่มีบทบัญญัติควบคุมให้ผู้ปกครองจะกระทำการใดต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน มิฉะนั้นนิติกรรมนั้นอาจเป็นโมฆะได้ หลักของกฎหมายเพื่อให้ศาลทำหน้าที่ในการตรวจสอบกำกับดูแลผลประโยชน์อื่นใดของผู้เยาว์ไม่ให้เสียหายใด ๆ ที่เกิดจากการใช้อำนาจของผู้ปกครอง การใช้ดุลพินิจถ่วงถ่วงการตัดสินใจของผู้ปกครองจะกระทำการใดแก่ทรัพย์สินของผู้เยาว์ต้องรอบคอบรักษาประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้เยาว์ ผู้ปกครองจะกระทำการใดโดยพลการหาได้ไม่ เพราะการทำนิติกรรมในมาตรา 1574 ทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองจะมีมูลค่าสูงและอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้เยาว์ได้ ศาลจึงต้องใช้ดุลพินิจตามที่ผู้ปกครองร้องขอที่จะจัดการกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ ซึ่งบางเรื่องหากเห็นว่าจำเป็นอาจมีคำสั่งอนุญาต แต่หากบางเรื่องศาลอาจมีคำสั่งไม่อนุญาตก็ได้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล ทั้งนี้ เพื่อทำการถ่วงถ่วงการทำนิติกรรมของผู้ปกครองและรักษาทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้ให้มากที่สุดในช่วงที่ผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และผู้แทนโดยชอบธรรมก็ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการจัดการทรัพย์สินมรดกของผู้เยาว์อย่างเคร่งครัด ดังที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ใน พ.พ. มาตรา 1571 ที่บัญญัติไว้ว่า “อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ” มาตรา 1572 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำหน้าที่บุตรจะต้องทำเองโดยมิได้รับความยินยอมของบุตรไม่ได้” มาตรา 1573 บัญญัติว่า “ถ้าบุตรมีเงินได้ ให้ใช้เงินนั้นเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาก่อน ส่วนที่เหลือผู้ใช้อำนาจปกครองต้องเก็บรักษาไว้เพื่อส่งมอบแก่บุตร แต่ถ้าผู้ใช้อำนาจปกครองไม่มีเงินได้เพียงพอแก่การครองชีพตามสมควรแก่ฐานะ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะใช้เงินนั้นตามสมควรก็ได้ เว้นแต่จะเป็นเงินได้ที่เกิดจากทรัพย์สินโดยการให้โดยเสน่หาหรือพินัยกรรม ซึ่งมีเงื่อนไขว่ามีให้ผู้ใช้อำนาจปกครองได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น ๆ” และในมาตรา 1575 บัญญัติว่า “ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองหรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้

อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึง
ทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ”

หากผู้ใช้อำนาจปกครองฝ่าฝืนทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่กำหนดไว้ใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 โดยมีได้รับอนุญาตจากศาลก่อน นิติกรรม
ดังกล่าวย่อมไม่ผูกมัดผู้เยาว์ คงผูกมัดผู้ใช้อำนาจปกครองให้ต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่
บุคคลภายนอกกรณีที่สุจริต

เนื่องจากบทบัญญัติใน ป.พ.พ. มาตรา 1574 นี้เป็นข้อห้ามมิให้ผู้ใช้อำนาจปกครอง
ทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยมิได้รับอนุญาตจากศาล เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมาย
ที่จะทำให้การคุ้มครองทรัพย์สินและกิจการที่สำคัญบางประเภทของผู้เยาว์ให้รัดกุมยิ่งขึ้นกว่าปกติ
อำนาจของบิดามารดาจึงถูกจำกัดลงตามลักษณะของนิติกรรมที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรานี้
และยังถูกจำกัดในเรื่องวิธีทำนิติกรรมที่ต้องขออนุญาตศาลเสียก่อนซึ่งเป็นกรณีแตกต่างจากการที่
ผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการทำนิติกรรมตามมาตรา 21 อันเป็นหลักจำกัด
ความสามารถของผู้เยาว์ในการทำนิติกรรม ซึ่งก็ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่านิติกรรมใดบ้างที่
ก่อนจะทำผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มีเพียงบทบัญญัติที่ตามมา
เรื่องที่ผู้เยาว์สามารถทำได้โดยลำพังรวมทั้งกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจอนุญาตให้ผู้เยาว์
จำหน่ายทรัพย์สินเพื่อการใดการหนึ่ง หรือให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการประกอบธุรกิจทางการ
ค้าหรือธุรกิจอื่น โดยจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์เพื่อที่ผู้เยาว์
จะไปทำนิติกรรมได้ ในขณะที่มาตรา 1574 เป็นเรื่องผู้ใช้อำนาจปกครองทำนิติกรรมเองแต่ต้อง
ได้รับอนุญาตจากศาล บทบัญญัติแห่งมาตรา 21 จึงเป็นบททั่วไป เมื่อบทบัญญัติในบรรพ 5 ได้
กำหนดลักษณะของนิติกรรมตลอดจนวิธีการทำนิติกรรมของผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นพิเศษจึงต้อง
ถือเป็นหลักว่า การใดที่ระบุไว้ในมาตรา 1574 ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำโดยพลการไม่ได้ ทั้งนี้
ผู้เขียนจึงขอยกคำพิพากษาที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้แทนโดยชอบธรรมที่เกิดจากการ
หลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1571 – 1575
ไว้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4006/2526 การขายอสังหาริมทรัพย์ของผู้เยาว์ ผู้เยาว์เอง
หรือผู้ใช้อำนาจปกครอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มาตรา 1574 เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมต้องห้ามโดยกฎหมายมิให้ทำนิติกรรมขายที่ดินซึ่งหมายความรวมถึงนิติกรรมจะขายที่ดินแทนผู้เยาว์โดยลำพังแล้ว จะถือว่าการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมพร้อมกับผู้แทนโดยชอบธรรมมีผลว่าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน ก็เท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาล ซึ่งเป็นการผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย สัญญาจะซื้อจะขายที่จำเลยที่ 3 ได้กระทำในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ จึงไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 3 และกรณีมิใช่โมฆียะกรรม แม้ภายหลังจำเลยที่ 3 จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสจำเลยที่ 3 ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้ แม้สัญญาจะซื้อจะขายไม่ผูกพันจำเลยที่ 3 ก็มีผลเพียงทำให้จำเลยที่ 3 ไม่จำต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของจำเลยที่ 3 ให้แก่โจทก์เท่านั้น ส่วนสัญญาจะซื้อจะขายระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 2 มีผลสมบูรณ์บังคับกันได้ตามกฎหมาย จำเลยที่ 2 จึงต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของตนให้แก่โจทก์ตามสัญญา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ที่โจทก์ฎีกาว่า แม้ขณะทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินตามเอกสารหมาย จ.2 จำเลยที่ 3 จะเป็นผู้เยาว์ แต่ต่อมาหลังจากที่จำเลยที่ 3 บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว จำเลยที่ 3 ได้ให้สัตยาบันต่อโจทก์แล้ว สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินตามเอกสารหมายจ.2 จึงสมบูรณ์มาแต่เริ่มแรก จำเลยที่ 3 ไม่มีสิทธิบอกล้างโมฆียะกรรมนั้น ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าขณะที่ทำสัญญาจะซื้อจะขายจำเลยที่ 3 ยังเป็นผู้เยาว์ จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบิดาของจำเลยที่ 3 จึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองจำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 3 ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินให้แก่โจทก์ในสัญญาฉบับเดียวกันจึงมีปัญหว่าสัญญาจะซื้อจะขายมีผลผูกพันจำเลยที่ 3 หรือไม่เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปบัญญัติว่า ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน หากทำนิติกรรมโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมแล้วเป็นโมฆียะและตามมาตรา 24 ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการสมแก่ฐานะานุรูปแห่งตน และเป็นการอันจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควร แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 หมวด 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร มาตรา 1574 บัญญัติเกี่ยวกับการขายอสังหาริมทรัพย์ของผู้เยาว์ซึ่งผู้เยาว์เองหรือใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินและกิจการบางอย่างที่สำคัญของผู้เยาว์ เมื่อศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นเป็นการสมควรก็สั่งอนุญาต แล้วผู้แทนโดยชอบธรรมจึงจะอาศัยคำอนุญาตของศาลไปทำนิติกรรมได้ ในเมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมต้องห้ามโดยกฎหมายมิให้ทำนิติกรรมขายที่ดินซึ่งหมายความรวมถึงนิติกรรมจะขายที่ดินแทนผู้เยาว์โดยลำพังแล้ว จะถือว่าการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมพร้อมกับผู้แทน

โดยชอบธรรมมีผลว่าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน ก็เท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาลซึ่งเป็นการผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย สัญญาจะซื้อจะขายตามเอกสารหมายเลข ๑.๒ ที่จำเลยที่ ๓ ได้กระทำในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ จึงไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ ๓ และกรณีมิใช่โมฆียะกรรม แม้ภายหลังจำเลยที่ ๓ จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสจำเลยที่ ๓ ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้ ปัญหาที่ว่าผู้เยาว์ทำนิติกรรมจะขายอสังหาริมทรัพย์พร้อมกับผู้แทนโดยชอบธรรมไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์นั้นเป็นเรื่องที่กระทบกระทั่งถึงสิทธิของผู้เยาว์และเป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ที่จำเลยทั้งสามฎีกาว่า หนี้ที่จำเลยทั้งสามมีต่อโจทก์เป็นมูลหนี้ที่มีอาจแบ่งแยกกันได้ เมื่อการทำนิติกรรมของจำเลยที่ ๑ และที่ ๓ ไม่มีผลโจทก์จึงไม่สามารถบังคับเอาแก่จำเลยที่ ๒ นั้นได้วินิจฉัยแล้วว่าสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๑ มีผลสมบูรณ์ ส่วนจำเลยที่ ๓ แม้จะเป็นเจ้าของร่วมกับจำเลยที่ ๒ ในที่ดินโฉนดเลขที่ ๓๗๑๒ และได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินดังกล่าวให้โจทก์ในสัญญาฉบับเดียวกันก็ตาม แต่จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ก็หาได้เป็นลูกหนี้ร่วมกันไม่ ดังนั้น แม้สัญญาจะซื้อจะขายไม่ผูกพันจำเลยที่ ๓ ก็มีผลเพียงทำให้จำเลยที่ ๓ ไม่จำต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของจำเลยที่ ๓ ให้แก่โจทก์เท่านั้น ส่วนสัญญาจะซื้อจะขายระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๒ มีผลสมบูรณ์บังคับกันได้ตามกฎหมาย จำเลยที่ ๒ จึงต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของตนให้แก่โจทก์ตามสัญญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๗๔ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการขายอสังหาริมทรัพย์ของผู้เยาว์ซึ่งผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้เว้นแต่ศาลจะอนุญาตนั้น เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะให้มีการคุ้มครองทรัพย์สิน และกิจการบางอย่างที่สำคัญของผู้เยาว์ เมื่อศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นเป็นการสมควรก็สั่งอนุญาต แล้วผู้แทนโดยชอบธรรมจึงจะอาศัยคำอนุญาตของศาลไปทำนิติกรรมได้ ในเมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมต้องห้ามโดยกฎหมายมิให้ทำนิติกรรมขายที่ดินซึ่งหมายความรวมถึงนิติกรรมจะขายที่ดินแทนผู้เยาว์โดยลำพังแล้ว จะถือว่าการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมพร้อมกับผู้แทนโดยชอบธรรมมีผลว่าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ทำได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อนก็เท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาล ซึ่งเป็นการผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย ฉะนั้น สัญญาจะซื้อจะขายที่พิพาทที่จำเลยที่ ๓ ได้กระทำในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์ แม้จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นบิดาและเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองจำเลยที่ ๓ จะทำสัญญาในสัญญาฉบับเดียวกันก็ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่พิพาทดังกล่าวก็ไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ ๓ และกรณีมิใช่โมฆียะกรรม แม้ภายหลังจำเลยที่ ๓ จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส จำเลยที่ ๓ ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้

การขายอสังหาริมทรัพย์ของผู้เยาว์ ผู้เยาว์เองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมต้องห้ามโดยกฎหมายมิให้ทำนิติกรรมขายที่ดินซึ่งหมายความรวมถึงนิติกรรมจะขายที่ดินแทนผู้เยาว์โดยลำพังแล้ว จะถือว่าการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมพร้อมกับผู้แทนโดยชอบธรรมมีผลว่าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน ก็เท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาล ซึ่งเป็นการผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย สัญญาจะซื้อจะขายที่จำเลยที่ 3 ได้กระทำในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ จึงไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 3 และกรณีมิใช่โมฆียะกรรม แม้ภายหลังจำเลยที่ 3 จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสจำเลยที่ 3 ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้

แม้สัญญาจะซื้อจะขายไม่ผูกพันจำเลยที่ 3 ก็มีผลเพียงทำให้จำเลยที่ 3 ไม่จำเป็นต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของจำเลยที่ 3 ให้แก่โจทก์เท่านั้น ส่วนสัญญาจะซื้อจะขายระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 2 มีผลสมบูรณ์บังคับกันได้ตามกฎหมาย จำเลยที่ 2 จึงต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของตนให้แก่โจทก์ตามสัญญา

ดังจะเห็นได้ว่า จากคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้นที่วินิจฉัยว่า “สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินตามเอกสารหมายเลข จ.2 ที่จำเลยที่ 3 ในได้กระทำในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่นั้นไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 3 และกรณีมิใช่โมฆียะกรรม แม้ภายหลังจำเลยที่ 3 จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสจำเลยที่ 3 ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้” การตัดสินของศาลฎีกานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อจะคุ้มครองการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 โดยให้เหตุผลว่าการทำนิติกรรมนั้นไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์เลยและมีได้เป็นโมฆียะกรรม เนื่องจากผลของโมฆียะกรรมนั้นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะแล้วจะสามารถให้สัตยาบันในภายหลังได้ อันจะมีผลแตกต่างกับกรณีที่ทำนิติกรรมนั้นไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ เพราะการไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ก็หมายความว่าแม้ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะในภายหลังก็ต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ได้กระทำก่อนที่ตนจะบรรลุนิติภาวะเลย ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่ศาลมีคำวินิจฉัยว่าการที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสและได้ให้สัตยาบันต่อสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินในภายหลังนั้นมิอาจกระทำได้และได้ยกหลักเรื่องการไม่มีผลผูกพันขึ้นมาพิจารณาด้วยเหตุผลที่ต้องการคุ้มครองการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ที่ได้กระทำในขณะที่ตนเป็นผู้เยาว์อยู่ ซึ่งในขณะนั้นผู้เยาว์อาจจะไม่มีวิจรรย์ญาณและความรอบคอบเพียงพอในการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของตน แม้ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะในภายหลังโจทก์

ก็มีอาจอ้างการให้สัตยาบันของผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสได้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าขณะที่จำเลยที่ 3 ให้สัตยาบันนั้นยังอยู่ในวัยเยาว์ อาจจะมีความคิดและการตัดสินใจที่ยังไม่รอบคอบเพียงพอ ต่อมาเมื่อผู้เยาว์ที่สมรสแล้วได้คิดพิจารณาอย่างรอบคอบอีกครั้งจึงเห็นว่าการทำงานนิติกรรมจะซื้อจะขายที่ดินที่ได้กระทำไปนั้นเป็นการเสียเปรียบหรือเสียประโยชน์มากกว่าได้ประโยชน์ จึงมิได้ทำการโอนขายที่ดินในเวลาต่อมา ซึ่งเป็นเหตุให้โจทก์ต้องมาฟ้องคดีนี้ การคุ้มครองการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ตามมาตรา 1574 แห่งประมวลกฎหมายและพาณิชย์จึงเป็นมาตราสำคัญที่มีบทบาทในการคุ้มครองและตรวจสอบการทำนิติกรรมของผู้เยาว์เป็นอย่างมาก และการที่ได้ระบุให้ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องมาขออนุญาตจากศาลเสียก่อน จึงเป็นการคุ้มครองและปกป้องทรัพย์สินของผู้เยาว์ในเบื้องต้น เพื่อให้ศาลตรวจสอบถึงความจำเป็น ผลได้เสียในการทำนิติกรรมนั้น และหากมีการทำนิติกรรมโดยหลีกเลี่ยงการขออนุญาตจากศาล หากต่อมาเมื่อผู้เยาว์ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่านิติกรรมที่ได้กระทำลงไปจะเกิดผลเสียกับทรัพย์สินตนมากกว่าและไม่อยากผูกพันตามสัญญา ก็สามารถยกบทบัญญัติมาตรา 1574 นี้ขึ้นมาเพื่อเป็นหนทางที่จะแก้ไขมิต้องให้ตนต้องผูกพันในนิติกรรมนั้นต่อไป ดังเช่นในกรณีนี้ที่ผู้เยาว์ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินและในภายหลังผู้เยาว์ได้บรรลุนิติภาวะแล้วหากไม่มีความประสงค์จะผูกพันตามสัญญาก็สามารถบอกเลิกสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินได้ ซึ่งในกรณีนี้คู่สัญญาไม่สามารถนำสัญญานั้นมาฟ้องเพื่อให้ผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะแล้วปฏิบัติตามสัญญาได้แม้สัญญานั้นจะได้มีการให้สัตยาบันก็ตาม ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีต่อมาที่มีการถือหลักตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4006/2526 ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4984/2527 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการขายอสังหาริมทรัพย์ของผู้เยาว์ซึ่งผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตนั้นเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะให้มีการคุ้มครองทรัพย์สิน และกิจการบางอย่างที่สำคัญของผู้เยาว์ เมื่อศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นเป็นการสมควรก็สั่งอนุญาต แล้วผู้แทนโดยชอบธรรมจึงจะอาศัยคำอนุญาตของศาลไปทำนิติกรรมได้ ในเมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมต้องห้ามโดยกฎหมายมิให้ทำนิติกรรมขายที่ดินซึ่งหมายความรวมถึงนิติกรรมจะขายที่ดินแทนผู้เยาว์โดยลำพังแล้ว จะถือว่าการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมพร้อมกับผู้แทนโดยชอบธรรมมีผลว่าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ทำได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อนก็เท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาล ซึ่งเป็นการผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย ฉะนั้น สัญญาจะซื้อจะขายที่พิพาทที่จำเลยที่ 3 ได้กระทำในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์ แม้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบิดาและเป็นผู้ใช้อำนาจ

ปกครองจำเลยที่ 3 จะทำสัญญาในสัญญาฉบับเดียวกันก็ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่พิพาทดังกล่าวก็ไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 3 และกรณีมิใช่โมฆียะกรรม แม้ภายหลังจำเลยที่ 3 จะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส จำเลยที่ 3 ก็ไม่อาจให้สัตยาบันได้ การที่จำเลยที่ 3 แม้จะเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกับจำเลยที่ 2 ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินดังกล่าวให้โจทก์ในสัญญาฉบับเดียวกันแต่จำเลยที่ 2 และที่ 3 หาได้เป็นลูกหนี้ร่วมกันไม่ ดังนั้นแม้สัญญาจะไม่ผูกพันจำเลยที่ 3 ก็มีผลเพียงทำให้จำเลยที่ 3 ไม่จำต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของตนให้แก่โจทก์เท่านั้นส่วนสัญญาจะซื้อจะขายระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 2 มีผลสมบูรณ์บังคับกันได้ตามกฎหมายจำเลยที่ 2 จึงต้องขายที่ดินเฉพาะส่วนของตนให้แก่โจทก์ตามสัญญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3416/2534 การขายอสังหาริมทรัพย์ของผู้เยาว์ ผู้เยาว์เองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้เว้นแต่ศาลจะอนุญาต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมต้องห้ามโดยกฎหมายมิให้ทำนิติกรรมขายที่ดินซึ่งหมายความรวมถึงนิติกรรมจะขายที่ดินแทนผู้เยาว์โดยลำพังแล้ว จะถือว่าการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมพร้อมกับผู้แทนโดยชอบธรรม มีผลว่าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อนหรือถือว่าการที่ผู้เยาว์กระทำด้วยตนเองในขณะยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยมิได้รับอนุญาตจากศาลมีผลผูกพันผู้เยาว์เมื่อบรรลุนิติภาวะแล้วก็เท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาล ซึ่งผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย สัญญาจะซื้อขายที่จำเลยที่ 8 ได้กระทำไปในขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์ จึงไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 8 แม้ขณะที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 8 จะบรรลุนิติภาวะแล้ว

ตาม ป.พ.พ. มาตรา 21 เป็นหลักทั่วไปว่าผู้เยาว์จะทำนิติกรรมต่าง ๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน หากได้ทำนิติกรรมไปโดยไม่ได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมแล้วเป็นโมฆียะและมาตรา 24 ผู้เยาว์ยังอาจทำการใด ๆ ได้ทั้งสิ้นซึ่งเป็นการสมแก่ฐานะานุรูปแห่งตน และเป็นการอันจำเป็นเพื่อเลี้ยงชีพตามสมควรต่อมาเมื่อได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 แล้วมีมาตรา 1574 ซึ่งอยู่ในหมวดว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร บัญญัติเกี่ยวกับการขายอสังหาริมทรัพย์ของผู้เยาว์ซึ่งผู้เยาว์เองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้เว้นแต่ศาลจะอนุญาตอันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินและกิจการบางอย่างที่สำคัญของผู้เยาว์ เมื่อศาลได้สวนแล้วเห็นเป็นการสมควรก็สั่งอนุญาต ผู้แทนโดยชอบธรรมจึงอาศัยคำอนุญาตของศาลไปทำนิติกรรมได้ เมื่อผู้แทนโดยชอบ

ธรรมต้องห้ามโดยกฎหมายมิให้ทำนิติกรรมขายที่ดินซึ่งหมายความรวมถึงนิติกรรมจะขายที่ดินแทนผู้เยาว์โดยลำพังแล้ว จะถือว่าการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมพร้อมกับผู้แทนโดยชอบธรรมมีผลว่าผู้แทนโดยชอบธรรมอนุญาตให้ทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อนหรือถือว่านิติกรรมที่ผู้เยาว์กระทำด้วยตนเองในขณะยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยมิได้รับอนุญาตจากศาล มีผลผูกพันผู้เยาว์เมื่อบรรลุนิติภาวะแล้ว ก็เท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาล ซึ่งผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย สัญญาจะซื้อจะขายที่จำเลยที่ 8 ได้กระทำไปขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ จึงไม่มีผลผูกพันจำเลยที่ 8 แม้ขณะที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ จำเลยที่ 8 จะบรรลุนิติภาวะแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3830/2542 โจทก์เป็นผู้เยาว์ ล. ในฐานะส่วนตัวและในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองโจทก์ขายที่ดินพิพาทให้แก่ ก. โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์และมิได้รับอนุญาตจากศาลให้ขายที่ดินพิพาทส่วนของโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 การซื้อขายที่ดินพิพาทจึงไม่มีผลผูกพัน ส่วนของโจทก์ แม้อ.ได้มอบการครอบครองที่ดินพิพาทให้ ก. และจำเลยเข้าทำประโยชน์ตลอดมาถึง 16 ปีเศษก็ถือว่า ก. และจำเลยเข้ายึดถือที่ดินพิพาทส่วนของโจทก์แทนโจทก์จึงไม่อาจยกเอาระยะเวลาที่ ก. และจำเลยเข้าทำนาในที่ดินพิพาทขึ้นต่อสู้กับโจทก์จนกว่า ก. และจำเลยจะเปลี่ยนลักษณะแห่งการยึดถือที่ดินพิพาท โดยบอกกล่าวไปยังโจทก์ว่าไม่เจตนาจะยึดถือที่ดินพิพาทแทนโจทก์อีกต่อไป เมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าว จำเลยจึงไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทส่วนของโจทก์ จำเลยให้การว่า โจทก์นำคดีมาฟ้องเกิน 1 ปี นับแต่โจทก์บรรลุนิติภาวะจึงขาดอายุความมิได้ยกข้อต่อสู้ว่าโจทก์มิได้ฟ้องเอาคืนซึ่งการครอบครองภายใน 1 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1375 แม้ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์จะรับวินิจฉัยให้ ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่ง เมื่อไม่ได้ความชัดว่า ส.ได้ที่ดินพิพาทมาก่อนสมรส หรือได้มาในระหว่างสมรสกับ ล. จึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 วรรคท้าย เมื่อ ส. ตายที่ดินพิพาทซึ่งเป็นสินสมรสย่อมตกเป็นของ ล. กิ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1625(1) ประกอบมาตรา 1533 อีกกิ่งหนึ่งเป็นมรดกตกแก่ ล. กับโจทก์ คนละส่วนเท่า ๆ กัน ตามมาตรา 1629(1) ประกอบด้วยมาตรา 1635(1) แม้การซื้อขายที่ดินพิพาทระหว่าง ล. กับ ก. จะไม่ผูกพันส่วนของโจทก์ แต่หลังจากทำสัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทแล้ว ล. ได้ยอมให้จำเลยกับ ก. เข้าทำนาในที่ดินพิพาทตลอดมา ประกอบกับที่ดินเป็นที่ดินมือเปล่าซึ่งบุคคลมีเพียงสิทธิครอบครอง และอาจโอนการครอบครองให้แก่กันด้วยการส่งมอบ

ทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1378 ล. มอบที่ดินพิพาทให้จำเลยกับ ก. เข้าทำนาจึงมีผลเป็นการโอนการครอบครองที่ดินพิพาทส่วนของ ล. ให้แก่จำเลยกับ ก. จำเลยกับ ก. ย่อมมีสิทธิครอบครองที่ดินส่วนของ ล.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9414/2542 ผู้เยาว์เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของจำเลย มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูให้เพียงพอแก่อัตภาพ ถ้าไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่อัตภาพผู้เยาว์ย่อมมีสิทธิเรียกจากจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/38 สิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจึงเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของผู้เยาว์ การที่โจทก์ซึ่งเป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ ทำบันทึยกินยอรับเงินเพื่อเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์และจะไม่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกจึงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความอันเป็นการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574(12) ซึ่งห้ามผู้ใช้อำนาจปกครองทำสัญญาประนีประนอมยอมความเว้นแต่ศาลจะอนุญาต ไม่ว่าสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นผู้เยาว์จะได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์ก็ตาม ก็ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน โจทก์ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ ไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ สัญญาประนีประนอมยอมความจึงตกเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้ทำการขออนุญาตจากศาลก่อนที่จะทำนิติกรรมอันมีผลผูกพันทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามมาตรา 1574 ทั้งนี้ ศาลได้ทำการตรวจสอบถึงความเหมาะสมและจำเป็นในการทำนิติกรรมนั้น เพื่อยับยั้งการทำนิติกรรมที่อาจจะส่งผลเสียต่อผู้เยาว์ และเพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของผู้เยาว์ไว้ก่อนที่ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ ปราบฎตามคำวินิจฉัยในคดีต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2203/2541 ผู้ร้องและผู้เยาว์มีบ้านอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีปัญหาเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย ผู้ร้องประกอบอาชีพเป็นหลักฐานและมีรายได้ประจำเดือนละ 50,000 บาท แม้จะต้องใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูแก่บิดามารดาของผู้ร้อง แต่ก็ต้องกันรายได้ให้เหลือเพียงพอแก่การครองชีพของผู้ร้องบ้าง การที่พี่ชายของผู้เยาว์มีโครงการจะศึกษาต่อระดับปริญญาโท และผู้เยาว์ต้องการเงินไปฝากธนาคารไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษา และสำรองเก็บไว้ใช้

จ่ายในกรณีฉุกเฉินนั้น มิใช่เป็น เรื่องจำเป็นเร่งด่วนหรือเป็นเหตุฉุกเฉินที่ผู้เยาว์จำเป็น จะต้องขาย ที่ดินเพื่อนำเงินมาใช้จ่าย ผู้เยาว์ได้รับเงิน ค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดาผู้เยาว์เดือนละ 10,000 บาท เมื่อคำนึงถึงฐานะและวัยของผู้เยาว์แล้ว เงินจำนวนดังกล่าว หากใช้จ่ายพอประมาณและแบ่งเก็บ ไว้บ้างบางส่วนเป็นค่าใช้จ่าย ในการศึกษาคงไม่ถึงกับขัดสนหรือเดือดร้อน แม้ที่ดินของผู้เยาว์จะ ได้มาจากการยกให้ของผู้ร้องและบิดาผู้เยาว์ และบิดาผู้เยาว์ ไม่ขัดข้องที่จะขายที่ดินก็ตาม แต่ ผู้เยาว์มีอายุ 18 ปีเศษแล้ว อีกไม่นานก็จะบรรลุนิติภาวะและสามารถจัดการทรัพย์สินของตนเอง ได้ เพื่อประโยชน์ของผู้เยาว์ในอนาคต สมควรปล่อยให้ผู้เยาว์ ได้มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองเมื่อ ถึงเวลาอันควร อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เยาว์มากกว่า เพราะราคาที่ดิน มีแต่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงยัง ไม่มีเหตุที่จะอนุญาต ให้ผู้ร้องทำนิติกรรมขายที่ดินของผู้เยาว์

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบ ธรรมจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือทำนิติกรรมที่มีผลผูกพันผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พยานิชย์ มาตรา 1574 โดยมีได้ทำการขออนุญาตจากศาลหรือหลักแหล่งการขออนุญาตจากศาล ก่อนทำนิติกรรม แม้จะได้มีการทำนิติกรรมผ่านไปหลายปีแล้วก็ตาม แต่หากภายหลังผู้เยาว์ได้ บรรลุนิติภาวะแล้วไม่เห็นด้วยและไม่มีความประสงค์ที่ผูกพันกับการทำนิติกรรมของผู้แทนโดย ชอบธรรมดังกล่าว ก็สามารถเพิกถอนการทำนิติกรรมดังกล่าวได้ภายในระยะเวลา 1 ปีหลังจากที่ ตนบรรลุนิติภาวะ และในกรณีที่ผู้เยาว์ยังมีได้บรรลุนิติภาวะแต่ไม่ต้องการปฏิบัติตามสัญญา หากคู่สัญญามาฟ้องคดีให้ปฏิบัติตามสัญญานั้น ก็ยังมีกระบวนการในชั้นศาลที่สามารถนำ บทบัญญัติ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 มาใช้ต่อสู้เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ แต่ทั้งนี้การ ทำนิติกรรมที่จะไม่ผูกพันผู้เยาว์นั้นก็ต้องกระทำในขณะที่ผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น หากทำ นิติกรรมในขณะที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว แม้ผู้เยาว์ต้องการเพิกถอนนิติกรรมที่ได้ กระทำลงไปภายหลังก็ไม่อาจกระทำได้ เพราะนิติกรรมที่ได้กระทำลงไปในนั้นสมบูรณ์และมีผล ผูกพันตามกฎหมายแล้วตามหลักเรื่องความสามารถของบุคคลและมิใช่กรณีตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 ที่การทำนิติกรรมนั้นต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนอีกต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.3 ผลตามกฎหมายกรณีที่มีการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยฝ่าฝืน บทบัญญัติของกฎหมาย

เนื่องจากผู้เยาว์ถือว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถตามกฎหมาย การทำนิติกรรมของผู้เยาว์นั้นกฎหมายจึงต้องบังคับให้ผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน หากผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 นิติกรรมที่ได้กระทำนั้นจะตกเป็นโมฆียะ ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถบอกล้างได้ในภายหลัง ทั้งนี้ ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ได้ด้วยตนเอง แต่หากเป็นนิติกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 แล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ใช้อำนาจปกครองจะสามารถทำนิติกรรมได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลก่อน หากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ใช้อำนาจปกครองหลีกเลี่ยงมาตรา 1574 โดยอาจใช้อำนาจทำนิติกรรมเองหรือให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมดังกล่าวโดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม การทำนิติกรรมนั้นก็จะมีผลผูกพันผู้เยาว์

จากที่ได้กล่าวข้างต้น จึงสามารถสรุปผลจากการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

ก. นิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 21, 26, 27) หากฝ่าฝืน นิติกรรมตกเป็นโมฆียะ (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 153)

เนื่องจากผู้เยาว์เป็นผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมายในเรื่องการทำนิติกรรม หากเป็นการทำนิติกรรมที่กฎหมายประสงค์จะให้ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม แต่มีการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะเกิดผลตามกฎหมายคือนิติกรรมใดที่ผู้เยาว์ได้กระทำลงไปโดยปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้นอาจถูกบอกล้างได้ในภายหลัง

ผลทางกฎหมายของการทำนิติกรรมของคนไร้ความสามารถนั้นอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 153 ซึ่งบัญญัติว่า “การใด ๆ อันบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำการ การนั้นเป็นโมฆียะ”

คำว่า “โมฆียะกรรม” นั้น หมายถึง นิติกรรมที่อาจถูกบอกล้างให้เป็นโมฆะแต่เริ่มแรกได้ และอาจได้รับสัตยาบันทำให้นิติกรรมนั้นสมบูรณ์แต่เริ่มแรกได้เช่นกัน ดังนั้นนิติกรรมที่เป็นโมฆียะนั้นจึงเป็นนิติกรรมที่มีผลตามกฎหมายไม่เสียเปล่า แต่หากต่อมา

1) นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ อาจถูกบอกล้างให้กลายเป็นโมฆะ ซึ่งจะทำให้ไม่มีผลตามกฎหมายหรือสูญเปล่าได้ การบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นคือ การปฏิเสธหรือไม่รับรองนิติกรรมอันเป็นโมฆียะกรรมนั้นเพื่อให้เสียไป ไม่มีผลผูกพันและบังคับต่อกันตามนิติกรรมนั้นต่อไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 176 วรรคแรก บัญญัติว่า “โมฆียะกรรมเมื่อบอกล้างให้ถือว่าเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก และให้ผู้เป็นคู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ถ้าเป็นการพันวิสัยจะให้กลับคืนเช่นนั้นได้ ก็ให้ได้รับค่าเสียหายชดเชยให้แทน” การบอกล้างโมฆียะกรรมเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวและเป็นนิติกรรมระงับสิทธิ เมื่อมีการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวบอกล้างโมฆียะกรรมโดยผู้มีสิทธิบอกล้างตามกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ตามนิติกรรมย่อมเป็นอันระงับไม่มีผลผูกพันกันอีกต่อไป กล่าวคือ โมฆะย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาที่ทำนิติกรรมนั้น แต่การบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นต่างกับการกล่าวอ้างความเสียเปล่าแห่งโมฆะกรรม ตามมาตรา 172* เพราะความเสียเปล่าแห่งโมฆะกรรมมีมาแต่เริ่มแรกโดยไม่จำเป็นต้องมีการแสดงเจตนาบอกล้างกันอีก ผู้มีสิทธิบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นรวมถึงผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้เยาว์ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้เยาว์จะบอกล้างก่อนที่ตนบรรลุนิติภาวะก็ได้ถ้าได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ตาม ป.พ.พ. มาตรา 175 บัญญัติว่า “โมฆียะกรรมนั้น บุคคลต่อไปนี้จะบอกล้างเสียก็ได้ (1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้เยาว์ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ผู้เยาว์จะบอกล้างก่อนที่ตนบรรลุนิติภาวะก็ได้ ถ้าได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม...”

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 172 บัญญัติว่า “โมฆะกรรมนั้นไม่อาจให้สัตยาบันแก่กันได้ และผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะยกความเสียเปล่าแห่งโมฆะกรรมขึ้นกล่าวอ้างก็ได้...”

การบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นคือการปฏิเสธหรือไม่รับรองนิติกรรมอันเป็นโมฆียะกรรมนั้นเพื่อให้เสียไป ไม่มีผลผูกพันและบังคับต่อกันตามนิติกรรมนั้นต่อไป วิธีการบอกล้างและระยะเวลาในการบอกล้างโมฆียะกรรมได้บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 178 บัญญัติว่า “การบอกล้างหรือให้สัตยาบันแก่โมฆียะกรรมย่อมกระทำได้โดยการแสดงเจตนาแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นบุคคลที่มีตัวกำหนดได้แน่นอน” และมาตรา 181 บัญญัติว่า “โมฆียะกรรมนั้นจะบอกล้างมิได้เมื่อพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ หรือเมื่อพ้นเวลาสิบปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนั้น”

โดยวิธีการบอกล้างโมฆียะนั้น กฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้ว่าต้องทำโดยวิธีใด แต่อาศัยหลักทั่วไปในเรื่องการแสดงเจตนาทำนิติกรรมได้ดังนี้ การบอกล้างโมฆียะต้องมีการแสดงเจตนาที่ชัดแจ้งมิใช่โดยปริยายหรือโดยการนิ่ง เพราะการบอกล้างโมฆียะกรรมเป็นนิติกรรมระงับสิทธิ เมื่อประสงค์จะระงับสิทธิก็ต้องแสดงเจตนาโดยชัดแจ้ง ไม่อาจแสดงเจตนาโดยการนิ่งหรือโดยปริยาย ซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ว่ามีเจตนาระงับสิทธิ และการบอกล้างต้องทำต่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง คือต้องมีตัวบุคคลที่กำหนดได้แน่นอนและต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา ดังนั้นการแสดงเจตนาบอกล้างจึงมีผลเมื่อไปถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ทายาทหรือผู้รับประโยชน์ ถ้ายังไม่ถึงผู้รับการแสดงเจตนาการบอกล้างนั้นก็ยังไม่ผล และการบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นต้องบอกล้างเสียภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 181 คือ ต้องบอกล้างภายใน 1 ปี นับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ หรือภายใน 10 ปีนับแต่ทำโมฆียะกรรม

เมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะแล้ว นิติกรรมที่ผู้เยาว์ได้กระทำไปจะกลายเป็นโมฆะเสียเปล่ามาตั้งแต่นั้น แต่ผลที่มีต่อบุคคลภายนอกผู้รับโอนทรัพย์สินอาจจะไม่ได้รับผลกระทบกระเทือน เพราะ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1329 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลภายนอกไว้ในกรณีที่สุจริต แต่ถ้าบุคคลภายนอกได้รับทรัพย์มาโดยรู้ว่า ผู้โอนได้ทรัพย์มาจากนิติกรรมอันเป็นโมฆียะ ก็ถือว่า บุคคลภายนอกไม่สุจริต ดังบทบัญญัติตาม ป.พ.พ. มาตรา 176 วรรค 2 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดได้รู้ว่าการใดเป็นโมฆียะ เมื่อบอกล้างแล้ว ให้ถือว่าบุคคลนั้นได้รู้ว่าการนั้นเป็นโมฆะ นับแต่วันที่ได้รู้หรือควรจะได้รู้ว่าเป็นโมฆียะ” ส่วนผลที่มีต่อบุคคลภายนอกเฉพาะกรณีของการบอกล้างโมฆียะเพราะกลฉ้อฉล ตามมาตรา 160 ซึ่งบัญญัติว่า “การบอกล้างโมฆียะกรรมเพราะถูกกลฉ้อฉลตามมาตรา 159 ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้

บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต” ดังนั้น บุคคลภายนอกที่กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองตามมาตรานี้

2) นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ อาจได้รับการให้สัตยาบัน ซึ่ง “สัตยาบัน” หมายถึง การรับรองนิติกรรมที่เป็นโมฆียะให้มีผลสมบูรณ์ย้อนหลังไปตั้งแต่ต้นและสมบูรณ์ตลอดไปไม่อาจบอกล้างได้อีก ทำให้นิติกรรมนั้นกลายเป็นสมบูรณ์ไม่เป็นโมฆียะอีกต่อไป ทั้งนี้ ป.พ.พ. มาตรา 177 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลผู้มีสิทธิบอกล้างโมฆียะกรรมตามมาตรา 175 ผู้หนึ่งผู้ใด ได้ให้สัตยาบันแก่โมฆียะกรรม ให้ถือว่ากรรมนั้นเป็นอันสมบูรณ์มาแต่เริ่มแรก แต่ทั้งนี้ย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอก” กล่าวคือ นิติกรรมที่ได้ให้สัตยาบันนั้นสมบูรณ์ย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาที่ทำนิติกรรมนั้น ซึ่งบุคคลที่มีสิทธิให้สัตยาบัน คือ บุคคลประเภทเดียวกับผู้มีสิทธิบอกล้าง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 175 คือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้เยาว์ซึ่งบรรลุนิติภาวะ โดยวิธีการให้สัตยาบันนั้น อาจแสดงโดยชัดแจ้งโดยการแสดงเจตนาต่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่มีตัวกำหนดแน่นอนตาม ป.พ.พ. มาตรา 178 หรือเป็นการแสดงเจตนาโดยปริยาย เช่น มีการปฏิบัติการชำระหนี้ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน เช่น นาย ก ขณะเป็นผู้เยาว์ ไปกู้เงินนาย ข โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมของตน ทำให้สัญญากู้เป็นโมฆียะ เมื่อนาย ก บรรลุนิติภาวะแล้วได้นำเงินไปชำระดอกเบี้ยให้นาย ข เช่นนี้แสดงว่านาย ก ยอมรับหนี้ในสัญญากู้นั้นแล้ว จึงถือว่านาย ก ให้สัตยาบันแก่สัญญากู้อันเป็นโมฆียะนั้นโดยปริยาย หรือมีการเรียกให้ฝ่ายลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ตามที่ เป็นหนี้กันไว้ เช่น นาย ก ขณะเป็นผู้เยาว์ ได้ซื้อแหวนวงหนึ่งจากนาย ข โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมของตน ทำให้สัญญาซื้อขายนี้เป็นโมฆียะ เมื่อนาย ก บรรลุนิติภาวะแล้วได้เรียกให้นาย ข ส่งมอบแหวนดังกล่าวให้ เช่นนี้แสดงว่านาย ก ยอมรับว่าตนมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว จึงถือว่านาย ก ให้สัตยาบันสัญญาซื้อขายอันเป็นโมฆียะนั้นโดยปริยาย หรือได้มีการแปลงหนี้ใหม่ คือการที่คู่กรณีตกลงเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของหนี้เดิม ทำให้เกิดเป็นหนี้ใหม่และกฎหมายถือว่าหนี้เดิมเป็นอันระงับไป (ป.พ.พ. มาตรา 349 วรรค1) เช่น นาย ก ถูกนาย ข ทำกลฉ้อฉลให้ตกลงขายรถจักรยานยนต์ให้ ทำให้สัญญาซื้อขายนี้เป็นโมฆียะ เมื่อ นาย ก ทราบความจริงแล้วกลับตกลงให้นาย ข นำข่าวสารมาชำระหนี้ที่มีอยู่คือค่าจักรยานยนต์นั้น ซึ่งโดยปกติแล้วการชำระราคาย่อมกระทำด้วยเงิน เช่นนี้มีการตกลงกันให้แปลงหนี้เดิมคือการชำระด้วยเงิน เป็นหนี้ใหม่คือการชำระด้วยข่าวสาร ถือว่านาย ก ยอมรับสัญญาซื้อขายอันเป็นโมฆียะนั้นแล้ว จึงถือว่าเป็นการให้สัตยาบันโดยปริยาย

ข. นิติกรรมที่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล (มาตรา 1574) หากฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามนิติกรรมนั้นจะไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ หรือนิติกรรมนั้นอาจตกเป็นโมฆะได้

หากผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ให้ทำนิติกรรมสำคัญโดยไม่ขออนุญาตจากศาล กรณีจึงน่าจะได้ถือว่าผู้เยาว์กระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชอบ นิติกรรมนั้นย่อมไม่ผูกพันผู้เยาว์ ที่ว่าไม่ผูกพันผู้เยาว์นี้จะหมายถึง ไม่มีนิติกรรมใด ๆ เกิดขึ้นเลย หรือจะถือว่านิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ กรณีปัญหาเช่นนี้ เห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่ไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดจำเป็นต้องอาศัยการตีความตามมาตรา 1574 ดังเช่นคำวินิจฉัยคดีที่ปรากฏตามคำพิพากษาฎีกาว่าการนิติกรรมเช่นนั้นผู้เยาว์ไม่มีอำนาจกระทำได้เอง ต้องขออนุญาตจากศาลเสมอ ดังนั้นหากผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำนิติกรรมโดยพลการ นิติกรรมดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4006/2526 และตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4984/2527 ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว กรณีดังกล่าวมิใช่นิติกรรมที่เป็นโมฆะกรรมที่อาจให้สัตยาบันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ได้ และในขณะเดียวกันนิติกรรมนั้นก็ไม่ได้ผูกพันคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเช่นกัน

จึงเป็นข้อที่น่าพิจารณาว่า เหตุใดกฎหมายจึงมิได้บัญญัติให้การทำนิติกรรมที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 ตกเป็นโมฆะหรือตกเป็นโมฆียะเหมือนดังเช่นกรณีที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมตามมาตรา 21 ซึ่งเป็นการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งถึงผลจากการทำนิติกรรมที่มีได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวว่านิติกรรมตกเป็นโมฆียะอันอาจถูกบอกล้างหรือให้สัตยาบันได้ ในความเห็นของผู้เขียนมองว่าการวางบทบัญญัติใน มาตรา 1574 ว่า “ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต” เป็นการห้ามมิให้มีการทำนิติกรรมขึ้น แม้ผู้แทนโดยชอบธรรมจะทำนิติกรรมก็ย่อมไม่เข้าหลักการทำนิติกรรมตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 149 ที่บัญญัติว่า “นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ” และมีใช่เป็นการทำนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยชัดแจ้งโดยกฎหมายตามมาตรา 150 เช่นกัน เนื่องจากการทำนิติกรรมตามมาตรา 1574 นั้นไม่ใช่ข้อบังคับของกฎหมายว่านิติกรรมดังกล่าวจะไม่สามารถกระทำได้เลย เพียงแต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนเท่านั้น ซึ่ง

เป็นการวางบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้กว้างกว่าการระบุให้นิติกรรมที่ได้กระทำลงไปนั้นมีผลเป็นโมฆะหรือโมฆียะ เนื่องจากหากบัญญัติให้การหลีกเลี่ยงมาตรา 1574 มีผลเป็นโมฆะก็ต้องบังคับใช้กฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา 172 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “.. ถ้าจะต้องคืนทรัพย์สินอันเกิดจากโมฆะกรรมให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับ” ซึ่งผลดังกล่าวมีความแตกต่างกับหลักในคำพิพากษาฎีกาที่ได้วางไว้ว่าการหลีกเลี่ยงไม่ต้องมาขออนุญาตจากศาล ซึ่งเป็นการผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย นิติกรรมที่ได้กระทำลงจึงไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ คำว่า “ไม่มีผลผูกพัน” หมายความว่าคู่สัญญากับผู้เยาว์ไม่อาจใช้บทบัญญัติในมาตรา 172 มาเรียกร้องทรัพย์สินที่ได้เสียไปจากการนิติกรรมดังกล่าวโดยนำหลักเรื่องลาภมิควรได้มากล่าวอ้างได้ ซึ่งในกรณีนี้เองที่อาจมองได้ว่าเป็นการไม่คุ้มครองบุคคลภายนอกผู้เป็นคู่สัญญากับผู้เยาว์ เพราะคู่สัญญามีผู้ใช้สุจริตที่กฎหมายจะให้การคุ้มครอง เนื่องจากนิติกรรมใดที่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนนั้น ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 1574 และในเรื่องความสามารถของผู้เยาว์ที่ไม่อาจทำนิติกรรมได้โดยลำพังและมีได้รับอนุญาตจากศาล แม้จะมีการทำสัญญาจะซื้อขายในขณะที่ผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยมีวัตถุประสงค์จะไปดำเนินการซื้อขายภายหลังที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้ว ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นเจตนาที่หลีกเลี่ยงและฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายตามมาตรา 1574

เมื่อพิจารณาถึงผลของการทำนิติกรรมตาม ป.พ.พ. 1574 ในกรณีของโมฆียะกรรมนั้น จะเห็นได้ว่าโมฆียะกรรมนี้อาจเกิดจากการทำนิติกรรมที่ฝ่าฝืนการปฏิบัติตามมาตรา 1574 ได้ เนื่องจากผลของโมฆียะกรรมนั้นอาจมีการบอกล้างหรือให้สัตยาบันได้ในภายหลัง อันเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่านิติกรรมที่จะกระทำนั้นส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ หรือเป็นการขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์หรือไม่ หากขัดกับประโยชน์หรือส่งผลเสียแก่ผู้เยาว์มากกว่า ศาลก็สามารถยับยั้งการทำนิติกรรมนั้นโดยมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ทำนิติกรรมนั้นได้ จากการศึกษาคำพิพากษาของศาลฎีกาส่วนใหญ่จะเห็นว่า มีการระบุไว้อย่างชัดแจ้งว่านิติกรรมที่ได้กระทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 1574 นั้นมิใช่กรณีโมฆียะกรรมที่ผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะในภายหลัง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมจะให้สัตยาบันได้ เนื่องจากหากผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้วยังมีความประสงค์จะทำนิติกรรมยอมแสดงเจตนาได้ใหม่เมื่อบรรลุนิติภาวะว่าตนจะผูกพันตามสัญญาตามนิติกรรมที่ได้กระทำขณะตนเป็นผู้เยาว์อยู่ คดีจึงไม่น่าจะขึ้นมาสู่ศาล กรณีที่คดีมาขึ้นสู่ศาลส่วนใหญ่ก็น่าจะเกิดจากการที่ผู้เยาว์ได้ใช้ความคิดพิจารณาโดยรอบคอบภายหลังจากที่ตนได้บรรลุนิติภาวะว่าการทำนิติกรรมนั้นจะเกิด

ความเสียหาย หรือเสียประโยชน์จากการทำนิติกรรมมากกว่า จึงมิยอมปฏิบัติตามสัญญา เมื่อคู่สัญญานำคดีมาฟ้องต่อศาลแล้วได้หลักแห่งนิติกรรมที่เป็นโมฆียะมาสู่คดี ศาลจึงไม่อาจพิจารณาตามคำฟ้องได้ ซึ่งเป็นข้อกฎหมายที่ให้การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์จากดุลพินิจของศาลในแต่ละคดีอันมีข้อเท็จจริงที่แตกต่าง ทั้งนี้เพื่อสามารถให้การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้มากที่สุด ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9414/2542 ที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น โดยมีคำวินิจฉัยให้นิติกรรมที่ผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำลงไปนั้นเป็นโมฆะ

ซึ่งกล่าวโดยสรุป บทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 1574 นี้ เป็นข้อที่มีให้ผู้ใช้อำนาจปกครองทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยมิได้รับอนุญาตจากศาล อันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะทำให้การคุ้มครองทรัพย์สินและกิจการที่สำคัญบางประการของผู้เยาว์รัดกุมยิ่งขึ้นกว่าปกติ อำนาจของบิดามารดาจึงถูกจำกัดลงตามลักษณะของนิติกรรมที่กำหนดไว้อย่างชัดแจ้งในมาตรานี้และยังถูกจำกัดในเรื่องวิธีทำนิติกรรมที่ต้องขออนุญาตศาลเสียก่อน ซึ่งเป็นกรณีแตกต่างจากการที่ผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการทำนิติกรรมตามมาตรา 21 อันเป็นหลักจำกัดความสามารถของผู้เยาว์ในการทำนิติกรรม ซึ่งก็ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่านิติกรรมประเภทใดบ้างที่ก่อนจะทำผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม มีเพียงบทบัญญัติเรื่องผู้เยาว์สามารถทำได้โดยลำพังรวมทั้งกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจขออนุญาตให้ผู้เยาว์จำหน่ายทรัพย์สินเพื่อการใดการหนึ่ง หรือให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการประกอบธุรกิจทางการค้าหรือธุรกิจอื่น โดยเห็นว่าเป็นเรื่องผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์เพื่อที่ผู้เยาว์จะไปทำนิติกรรมได้ในขณะที่มาตรา 1574 เป็นเรื่องผู้ใช้อำนาจปกครองทำนิติกรรมเองแต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล ซึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา 21 จึงเป็นบททั่วไป เมื่อบทบัญญัติในบรรพ 5 ได้กำหนดลักษณะของนิติกรรมตลอดจนวิธีการทำนิติกรรมของผู้ใช้อำนาจปกครองไว้เป็นพิเศษจึงต้องถือเป็นหลักว่า การใดที่ระบุไว้ในมาตรา 1574 ผู้ใช้อำนาจปกครองจะต้องขออนุญาตศาลก่อนทำจะเล็งไปใช้วิธีการตามมาตรา 21 ให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ไปทำเองไม่ได้ มิฉะนั้น นิติกรรมที่ทำการไปก็จะมีผลผูกพันผู้เยาว์จึงไม่อาจให้สัตยาบันได้เช่นกัน รวมถึงบทบัญญัติ มาตรา 1575 ที่บัญญัติว่า “ถ้าในกิจการใด ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองหรือประโยชน์ของคู่สมรส หรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ ผู้ใช้อำนาจปกครองต้องได้รับอนุญาต จากศาลก่อนจึงทำการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ”

3.2 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์หลังบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว

เมื่อผู้เยาว์ได้สมรสถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 แล้วจะกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส อำนาจการปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ว่าจะเป็นอำนาจปกครองเหนือตัวผู้เยาว์ (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1567 และมาตรา 1564) ซึ่งอำนาจปกครองเหนือตัวผู้เยาว์ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ให้กระทำกับผู้เยาว์ เช่น กำหนดที่อยู่ ให้การศึกษา หรือ ลงโทษบุตรตามสมควร รวมถึงอำนาจจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574, มาตรา 1575, มาตรา 1577 และมาตรา 1579) จะสิ้นสุดลงทันทีอันเป็นเหตุมาจากผู้เยาว์ได้การบรรลุนิติภาวะแล้ว ซึ่งเหตุที่ทำให้อำนาจปกครองทั้งสองสิ้นสุดลงเกิดจากการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ทั้งในด้านอายุและจากการสมรส ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 20 และมาตรา 1598/6 “ความปกครองสิ้นสุดลงเมื่อผู้อยู่ในปกครองตายหรือบรรลุนิติภาวะ” เมื่อผู้เยาว์ได้ทำการสมรสไม่ว่าจะเป็นการสมรสในขณะอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์หรือสมรสในขณะที่มีอายุน้อยกว่า 17 ปีบริบูรณ์โดยได้รับการอนุญาตจากศาลก็ย่อมกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะเช่นกัน ซึ่งการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนั้นจะมีผลเช่นเดียวกับกรณีที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ กฎหมายถือว่าผู้เยาว์ที่ได้สมรสแล้วนั้นย่อมมีความสามารถในการปกป้องตนเอง และมีความสามารถในการทำนิติกรรมด้วยตนเอง กฎหมายจึงให้พ้นจากอำนาจปกครองทั้งทางส่วนตัวและทางทรัพย์สิน เมื่ออำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้แทนโดยชอบธรรมสิ้นสุดลง ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ปกครองผู้เยาว์ก็มีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สิน บัญชีและเอกสารที่ตนเองเคยจัดการให้แก่ผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสทั้งหมด(มาตรา 1578 วรรคท้าย) และผู้แทนโดยชอบธรรมย่อมไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินใด ๆ แทนผู้เยาว์อีกต่อไป

นอกจากผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะสามารถทำนิติกรรมใดๆ ได้เองโดยมิต้องขออนุญาตผู้แทนโดยชอบธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา 21 อีกต่อไป เนื่องจากผู้เยาว์ที่ได้ทำการสมรสแล้วจะกลายเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ยังมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินต่างๆ รวมถึงทำนิติกรรมทุกอย่างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1574 ด้วยตนเองโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลอีกต่อไปเช่นกัน เพราะผู้เยาว์ที่สมรสแล้วได้กลายเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะอันมีความสามารถเช่นเดียวกับผู้ที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในการปกครองดูแลจากผู้ใดหรือจากหน่วยงานใดอีกต่อไป

แต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 และ มาตรา 1574 นั้น มาจากเจตนารมณ์ในการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ รวมถึงการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ให้มีขั้นตอนที่รัดกุมก็เพื่อให้ผู้แทนโดยชอบธรรมได้มีโอกาสได้พิจารณาและกลั่นกรองการใช้อำนาจจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ว่าการทำนิติกรรมนั้นเป็นการได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์และมีความคุ้มค่าเพียงใด รวมถึงนิติกรรมที่ต้องขออนุญาตจากศาลตามมาตรา 1574 อันเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์จากหน่วยงานของศาลซึ่งเป็นการคุ้มครองนิติกรรมที่สำคัญและมีมูลค่าสูงอันอาจมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้เยาว์ในอนาคต หากมีการฝ่าฝืนและได้ทำนิติกรรมที่ขัดต่อบทบัญญัติดังกล่าว กฎหมายก็ยังมีบทบัญญัติที่คุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ในเรื่องผลของนิติกรรมที่เป็นโมฆะกรรมตามมาตรา 21 และนิติกรรมที่ไม่มีผลผูกพันตามมาตรา 1574 ซึ่งผลของนิติกรรมดังกล่าวสามารถบอกล้างหรือเพิกถอนได้ตามกรณี จึงจะเห็นได้ว่ายังมีหนทางแก้ไขและคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ อีกทั้งเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้วยังมีโอกาสที่จะคิดพิจารณาตรวจสอบอย่างรอบคอบหากเห็นว่านิติกรรมที่ได้กระทำลงไปในขณะที่ตนยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นการเสียประโยชน์แล้วอาจทำการเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 175 ประกอบมาตรา 181 ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่หากผู้เยาว์ได้สมรสแล้วและกลายเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะที่มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินด้วยตัวเอง เมื่อได้ทำนิติกรรมไปแล้วนิติกรรมนั้นย่อมสมบูรณ์ตามกฎหมายอันจะยกเหตุความเป็นผู้เยาว์มาเพื่อบอกล้างนิติกรรมที่ทำไปแล้วดังเช่นเดิมไม่ได้ แม้นิติกรรมที่ได้ทำนั้นจะเป็นนิติกรรมที่สำคัญตามมาตรา 1574 ก็ตาม

จากผลของกฎหมายในด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนี้เอง ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ใดนั้น อาจไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์ของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว เนื่องจากการสมรสนั้นอาจเกิดขึ้นโดยผู้เยาว์ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมให้สมรสขณะอายุ 17 ปีบริบูรณ์ หรือผู้เยาว์สมรสโดยได้รับการอนุญาตจากศาลอันเนื่องมาจากเกิดเหตุสำคัญแก่อนุญจ คือกรณีที่ยังตั้งครรภ์ก่อนอายุ 17 ปีบริบูรณ์ หรือการสมรสที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาให้สมรสในคดีข่มขืนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 277 วรรคห้า ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นนั้น ซึ่งจะเห็นว่าการสมรสของผู้เยาว์อาจเกิดได้จากหลายกรณีและผู้เยาว์ที่สมรสในขณะที่อายุน้อยกว่า 17 ปีบริบูรณ์นั้นอาจจะยังขาดความรู้ ความสามารถในการดูแล ปกป้องทรัพย์สินของตน หากปล่อยให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของ

ตนเองได้เช่นเดียวกันในทุกกรณี อาจจะส่งผลเสียต่อทรัพย์สินและความเป็นอยู่ในอนาคตของบุคคลนั้นได้ ซึ่งผู้เขียนจะได้ศึกษาหลักกฎหมายของต่างประเทศ ถึงบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์และการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแพ่งของเยอรมัน ฝรั่งเศสและกฎหมายครอบครัวในประเทศอังกฤษ ดังจะกล่าวในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

แนวความคิดและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน ของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วตามระบบกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ จะกล่าวถึงระบบกฎหมายในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ รวมถึงแนวคิดในการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ทั้งก่อนสมรสและเมื่อสมรสแล้ว ผู้เขียนจะทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร เนื่องจากในปี พ.ศ. 2478 ประเทศไทยได้เริ่มจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้น โดยการจัดทำนั้นได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมากร่างกฎหมายหลายชุดซึ่งประกอบด้วยนักกฎหมายไทยและที่ปรึกษาชาวต่างประเทศจึงทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้มาจากการรวบรวมและผสมผสานกฎหมายของหลายประเทศเข้าด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลจากประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส เยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์และญี่ปุ่นที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย เช่น ในเรื่องนิติกรรม หนี้ ทรัพย์สินและเอกเทศสัญญาบางลักษณะ แต่ในช่วงแรกของการปฏิรูปกฎหมายนั้น ได้มีนักกฎหมายไทยที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษและที่ปรึกษากฎหมายชาวอังกฤษมาร่วมเป็นกรรมการในการร่างกฎหมายอยู่ด้วย จึงทำให้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายของอังกฤษหรือระบบคอมมอนลอว์เช่นกัน ในเรื่องเอกเทศสัญญาบางลักษณะ เช่น ตัวเงิน หุ่นส่วนบริษัท ตัวแทนนายหน้า เป็นต้น ส่วนกฎหมายลักษณะครอบครัวและมรดกเป็นกฎหมายไทยเดิมที่มีการปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้น โดยมีแม่แบบจากกฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมัน¹⁷

ดังจะกล่าวได้ว่า กฎหมายครอบครัวของประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันนั้นถือเป็นกฎหมายแม่แบบและมีบทบัญญัติที่ใกล้เคียงกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย แม้ในภายหลังประเทศทั้งสามจะได้มีการแก้ไขบทบัญญัติในบางส่วนให้แตกต่างไปจากเดิมโดยเพื่อปรับให้เหมาะสมกับยุคสังคมนปัจจุบันแล้วก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจะศึกษาข้อกฎหมายในเรื่องการบรรลุนิติภาวะและการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ภายหลังที่สมรส เพื่อนำมาวิเคราะห์และพิจารณาถึงบทบัญญัติที่แตกต่างกับบทบัญญัติในประมวล

¹⁷ ฐพงศ์ โปษะบุตร, แนวทางการพัฒนากฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย [ออนไลน์], 17 กรกฎาคม 2548. แหล่งที่มา <http://www.siamsewana.org/ocean/index.php>

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในด้านการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ได้ทำการสมรส โดยจะนำบทบัญญัติในกฎหมายต่างประเทศที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อดี ข้อเสีย และความจำเป็นของการมีบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว เพื่อนำมาวิเคราะห์และเสนอแนะในการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยต่อไป

1. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

ก่อนที่จะทำการศึกษาดังบทบัญญัติในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสนั้น จะขอกล่าวถึงพัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับผู้เยาว์ในประเทศฝรั่งเศสเสียก่อน เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานและแนวความคิดในการคุ้มครองผู้เยาว์ในด้านทรัพย์สินให้มากยิ่งขึ้น ในยุคก่อนที่มีจะมีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสขึ้นมา นั้น ประเทศฝรั่งเศสได้รับเอาอิทธิพลของกฎหมายโรมันมาใช้ในการปกครองผู้เยาว์ โดยอำนาจการปกครองผู้เยาว์นั้นเป็นอำนาจอย่างเด็ดขาดของบิดาผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว บิดามีสิทธิในชีวิตและความตายของสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่แรกเกิดไปจนวันสิ้นชีวิต บิดามีสิทธิที่จะขาย ทอดทิ้ง หรือขับไล่บุคคลในครอบครัวออกจากบ้านไปเพื่อลงโทษได้

ซึ่งต่อมาในช่วงของการปฏิวัติฝรั่งเศสได้มีการโจมตีอำนาจปกครองของบิดาว่าเป็นเผด็จการในครอบครัว กฎหมายลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1792 จึงได้ยกเลิกอำนาจปกครองเด็ดขาดของบิดาในชุมชนที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้รัฐบาลฝรั่งเศสยังได้พยายามที่จะให้การปกครองดูแลผู้เยาว์ในประเทศให้เป็นไปตามแนวประชาธิปไตยโดยจัดตั้งศาลครอบครัวขึ้นมาดูแลการใช้อำนาจการปกครองของบิดา อย่างไรก็ตามศาลครอบครัวก็ไม่ได้ควบคุมการใช้อำนาจของบิดาอย่างมีประสิทธิภาพมากไปกว่าการกำหนดอายุบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ที่ 21 ปี จนมีการประกาศใช้กฎหมายแพ่งนโปเลียน ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ก็ได้อีกยกเลิกเกณฑ์บางประการที่เป็นอำนาจปกครองของบิดาที่เด็ดขาดและรุนแรงเกินไป และมีการกำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะจาก 25 ปี ในชุมชนที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณีมาเป็น 21 ปี เช่นเดียวกับชุมชนที่ใช้กฎหมาย

ลายลักษณ์อักษร และการใช้อำนาจปกครองจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของผู้เยาว์ ทั้งนี้บิดายังเป็นบุคคลที่มีอำนาจชี้ขาดในวิธีการปกครองบุตรผู้เยาว์เช่นเดิม¹⁸

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น การใช้อำนาจการปกครองของบิดาดังกล่าวได้ดำเนินมาตลอดศตวรรษที่ 19 และพบว่ามีการใช้อำนาจปกครองอย่างไม่ถูกต้องเพิ่มขึ้นมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดความเสียหายแก่ผู้เยาว์ โดยบางรายถึงขนาดไม่ใช้อำนาจปกครองและละทิ้งบุตรผู้เยาว์ให้ตกอยู่ในภาวะอันตรายแก่ร่างกายและศีลธรรม จนรัฐบาลประเทศฝรั่งเศสพยายามหามาตรการที่จะปกป้องคุ้มครองผู้เยาว์ จึงได้ออกกฎหมายลงวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1970 เพื่อแก้ไขให้มารดามีอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์เท่าเทียมกับบิดา หลังจากการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) อันได้จากแนวความคิดจากการต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพของประชาชนขึ้นพื้นฐานตามอุดมการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศส ได้มีการพัฒนาหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยขึ้น และมีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (Napoleon Code) โดยจักรพรรดินโปเลียน ซึ่งได้ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1804 ในส่วนกฎหมายครอบครัวนั้นได้พัฒนาต่อมาจนมีการออกกฎหมายสมัยใหม่ของฝ่ายบริหารของประเทศฝรั่งเศส (Administrative Codification) ที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 1989 โดยคณะกรรมการที่มีชื่อว่า Commission superieure decodification ซึ่งมีประมวลกฎหมายในเนื้อหาของกฎหมายครอบครัว (family law) ที่มีการให้ความคุ้มครองถึงสิทธิและทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

ปัจจุบัน บทบัญญัติหลักในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่กำหนดอำนาจปกครองของบิดามารดา อยู่ใน มาตรา 371 – 2* ซึ่งบัญญัติว่า

“บิดามารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองร่วมกันในการปกป้องคุ้มครองให้บุตรผู้เยาว์มีความปลอดภัย มีสุขภาพและศีลธรรมที่ดีงาม

¹⁸ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, การใช้อำนาจปกครองของบิดามารดา, หน้า 349 – 352 .

* French Civil Code Art. 371 – 2 : “Each one of the parents shall contribute to the education and support of the children in proportion to his or her means, to those of the other parent and to the needs of the child.

That obligation does not come to an end as of right where the child is of age.”

เพื่อการนี้ บิดามารดามีสิทธิและหน้าที่ในการกำหนดที่อยู่ สอดส่องดูแลและให้การศึกษแก่บุตรผู้เยาว์”

มาตรานี้เป็นการใช้อำนาจปกครองเหนือตัวผู้เยาว์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดที่อยู่และสอดส่องดูแลแล้วแต่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุตร บิดามารดาจึงมีสิทธิที่จะกำหนดให้บุตรอยู่อาศัย ณ ที่แห่งใด ทั้งยังอาจจะส่งบุตรไปอยู่กับญาติหรือโรงเรียนประจำได้ สิทธิของบิดามารดาในข้อนี้กำหนดหน้าที่ให้บุตรต้องเชื่อฟังและทำตาม สำหรับหน้าที่ให้การศึกษแก่บุตรเป็นหัวใจของการใช้อำนาจปกครอง อันได้แก่การเลือกสถานศึกษาตลอดจนการรับผิดชอบในการรับส่งบุตรไปโรงเรียนในขณะที่บุตรยังไม่สามารถไปโรงเรียนด้วยตนเองได้ ปัญหาที่มักเกิดแก่บิดามารดาได้แก่ การเลือกส่งบุตรไปโรงเรียนที่มีการสอนศาสนาด้วยซึ่งแต่ละฝ่ายอาจมีความเห็นไม่ตรงกัน ในกรณีนี้ศาลต้องเป็นผู้ชี้ขาด

นอกเหนือจากการใช้อำนาจปกครองเหนือตัวผู้เยาว์แล้ว อำนาจปกครองยังรวมไปถึงการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ในเวลาเดียวกับบิดามารดาที่จัดการทรัพย์สินย่อมมีสิทธิใช้เงินได้ที่เกิดจากทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามที่กฎหมายกำหนด* ซึ่งสิทธิตรงนี้เรียกว่า Carbonnier หรือเงินเดือนของผู้จัดการทรัพย์สินนั่นเอง

1.1 ความหมายและนิยามของผู้เยาว์ (Minor)

“ผู้เยาว์” ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสหมายถึงบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 388** ผู้เยาว์เป็นผู้ที่ถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรม การดำเนินงานทางธุรกิจ แต่หากเป็นสินค้าราคาถูกรหรือมีจำนวนไม่สูงมากนัก ผู้เยาว์จะสามารถซื้อสินค้าเหล่านี้ได้เองเช่น ซื้อ

* French Civil Code Art. 382 : “The father and mother have, subject to the distinctions that follow, the administration and enjoyment of the property of their child.”

** French Civil Code Art. 388 : “A minor is an individual of either sex who has not yet reached the full age of eighteen years.”

เสื้อผ้า แผ่นเกมส์ แผ่นหนัง เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งของที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันโดยมิต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง แต่หากผู้เยาว์ต้องการซื้อสินค้าที่มีราคาสูงและมีได้เป็นสิ่งจำเป็นในการในดำรงชีพ เช่น รถยนต์ เครื่องประดับนั้นจะไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากกฎหมายให้ความคุ้มครองในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้ ว่าหากผู้เยาว์จะทำนิติกรรมโดยทั่วไปที่เป็นการจัดการทรัพย์สินนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลควบคุมจากบิดามารดา นอกจากนี้บิดามารดายังมีอำนาจหน้าที่ปกครอง ดูแลสุขภาพร่างกาย ให้การศึกษาและกำหนดที่อยู่อาศัยแก่ผู้เยาว์ โดยผู้เยาว์จะไม่สามารถไปพักอาศัยอยู่นอกบ้านได้หากปราศจากความยินยอมจากบิดามารดาเพราะผู้เยาว์ต้องอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา โดยอำนาจการปกครองทั้งหมดของบิดามารดาจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้เยาว์อายุครบ 16 ปีบริบูรณ์หรือในกรณีที่ผู้เยาว์ทำการสมรสก่อนที่จะบรรลุนิติภาวะ

1.2 การบรรลุนิติภาวะ (Majority)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เมื่อบุคคลมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์จะกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้อย่างเต็มที่โดยมิต้องอยู่ภายใต้การปกครองดูแลจากบิดามารดา ผู้ปกครอง คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว หรืออยู่ภายใต้การดูแลของศาลอีกต่อไป ปรากฏตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 488*

เมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้วสามารถปกครองตนเองได้และมีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาและใช้สิทธิต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ การจะบังคับใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นเรื่อง

---

* French Civil Code Art. 488 : "Majority is fixed at the full age of eighteen years; at that age one is capable of all the transactions of civil life.

Nevertheless, an adult whom an impairing of his personal faculties places in the impossibility of providing alone for his interests is protected by the law, either on the occasion of a specific transaction, or in a continuous manner.

May be likewise protected an adult who, because of his prodigality, insobriety or idleness, is in danger to fall into need or compromises the fulfilment of his family obligations."

สัญญา ผิดสัญญา การยกเลิกสัญญา จึงต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติในเรื่องนิติกรรมสัญญาตามบททั่วไป และเนื่องจากบุคคลนั้นได้เป็นผู้มีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาได้อย่างสมบูรณ์แล้ว สิทธิในการเพิกถอนนิติกรรมที่เป็นโมฆะอันเนื่องมาจากความบกพร่องในเรื่องสามารถหรือความเป็นผู้เยาว์จึงหมดไปพร้อมกับหน้าที่ในการตรวจสอบดูแลการจัดการทรัพย์สินของคณะกรรมการที่ปรึกษาครอบครัวเช่นกัน

จากบทบัญญัติ มาตรา 488 นั้น จะเห็นได้ว่า การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้นจะเกิดขึ้นได้กรณีเดียวคือเมื่อผู้เยาว์มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่บัญญัติให้การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์เกิดขึ้นได้ 2 กรณีคือบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 20 ปีบริบูรณ์หรือบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส จะเห็นว่าในประเทศไทยแม้ผู้เยาว์จะได้ทำการสมรสก่อนที่จะมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่สถานะของผู้เยาว์ก็ยังมีได้เปลี่ยนไป การสมรสของผู้เยาว์จะส่งผลเพียงให้อำนาจปกครองของบิดามารดาทั้งทางร่างกายและทรัพย์สินหมดสิ้นลงเท่านั้น ส่วนการดูแลปกครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวและศาล ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

1.3 การสมรสของผู้เยาว์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 144* บัญญัติว่า “ชายและหญิงจะทำการสมรสได้ต่อเมื่อมีอายุ 18 ปี และ 15 ปี ตามลำดับ” อันจะถือว่าเป็นผู้ที่มีสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวซึ่งหมายถึงสิทธิในการแต่งงาน ซึ่งสิทธิดังกล่าวปรากฏอยู่ใน Convention européenne de sauvegarde des droits de l'Homme มาตรา 12 บัญญัติว่า “เมื่อถึงวัยแห่งการแต่งงาน ชายและหญิงต่างมีสิทธิที่จะแต่งงานและสร้างครอบครัวตามกฎหมายแห่งชาติที่ใช้สิทธิดังกล่าว” ซึ่งในประเทศฝรั่งเศส สิทธิในการแต่งงานนั้นปรากฏอยู่ในมาตรา 144 และมาตราอื่น ๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ที่กำหนดให้บุคคลที่บรรลุนิติภาวะสามารถสมรสกันได้ ดังนั้นบุคคลที่เป็นผู้เยาว์นั้นจึงไม่มีสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้ สตรีที่เป็นผู้เยาว์สามารถสมรสได้แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไข

---

* French Civil Code Art. 144 : “A male, until the completion of eighteen years, a female until the completion of fifteen years, may not contract marriage.”

สองประการต้องมีอายุ 15 ปีขึ้นไปและได้รับความยินยอมจากบิดาหรือมารดา* และตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 148** บัญญัติว่า “ในกรณีที่บิดาและมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมให้บุตรผู้เยาว์ทำการสมรส ต้องถือว่าได้รับความยินยอม สามารถทำการสมรสได้” เมื่อผู้เยาว์ทำการสมรสถูกต้องตามกฎหมาย***

ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดาหรือศาลทำการตั้งผู้ปกครองซึ่งเป็นบุคคลอื่นนั้น กฎหมายครอบครัวฝรั่งเศสจะไม่ให้ผู้ปกครอง (tuteur) เป็นผู้ให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ที่อยู่ในความปกครอง (pupille) ในการสมรส โดยถือว่าเป็นบุคคลที่มีส่วนได้เสียกับการสมรสของผู้เยาว์ เนื่องจากการสมรสทำให้อำนาจการปกครองของบิดามารดาหรือผู้ปกครองสิ้นสุดลง บุคคลที่ผู้เยาว์จะต้องไปขอความยินยอมในกรณีที่ไม่มีบิดาและมารดาก็คือ ปู่ ย่า ตา หรือยาย หากไม่มีบุพการีในขั้นนี้จะต้องไปขอความยินยอมจากคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว (Conseil de Famille) ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 150 และ มาตรา 159**** ซึ่งโดยสรุปแล้ว

---

* French Civil Code ค.ศ. 1804 SECTION IX ข้อ 77 “The minor, even though not married, may be emancipated by his father, or, in default of father, by his mother, when he shall have attained the full age of fifteen years. This emancipation shall be effected by the simple declaration of the father or mother, received by the justice of the peace, assisted by his registrar.”)

** French Civil Code Art. 148 : “Minors may not contract marriage without the consent of their father and mother; in case of disagreement between the father and mother, that division implies consent.”)

*** ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เรื่อง “แบบของการสมรส” ได้กำหนดไว้ในมาตรา 63 ว่า ให้เจ้าหน้าที่ประจำท้องถิ่นประกาศรายละเอียดที่จำเป็นของคู่สมรส เช่น ชื่อ นามสกุล อาชีพ ภูมิลำเนาของคู่สมรส สถานที่ที่จะทำพิธีสมรสเพื่อการคัดค้าน (หากจะมี) โดยประกาศนี้จะต้องติดไว้ที่หน้าบ้านอันเป็นเรือนหอของชายหญิงเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบวันก่อนทำพิธีสมรส นอกจากนั้นชายหญิงจะต้องส่งใบรับรองการตรวจร่างกายของแพทย์ซึ่งได้ตรวจมาเป็นเวลาไม่เกินสองเดือนให้พนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

**** French Civil Code Art. 150 : “Where the father and mother are dead or are unable to express their intention, the grandfathers and grandmothers take their place; where there is disagreement between a grandfather and a grandmother in the same lineage, or where there is disagreement between the two lineages, that division implies consent.

คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวจะเป็นองค์กรที่ขาดชีวิตส่วนตัวและเป็นผู้ให้ความยินยอมในกรณีที่ผู้เยาว์จะทำการสมรส (ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 159 ประกอบมาตรา 348 วรรคสาม) ส่วนตัวผู้ปกครองจะเป็นผู้ปฏิบัติการและสอดส่องดูแลผู้เยาว์ตามกรอบของมติคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวนั่นเอง

บทบัญญัติใน มาตรา 148 และมาตรา 150 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ได้กำหนดไว้ว่า หากมีความเห็นแตกต่างกันในระหว่างผู้ที่ต้องให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการทำการสมรส ให้ถือว่าผู้เยาว์ได้รับความยินยอมในการสมรส แม้จะมีผู้ไม่เห็นด้วยกับการสมรสเพียงคนเดียว แต่มีผู้ไม่เห็นด้วยกับการสมรสก็ตาม เช่นในกรณีที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมให้บุตรผู้เยาว์ทำการสมรส ต้องถือว่าได้รับความยินยอม สามารถทำการสมรสได้

การสมรสของผู้เยาว์ที่ไม่ได้รับความยินยอมจากบิดามารดา หรือจากคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว การสมรสนั้นอาจถูกเพิกถอนโดยคู่สมรสหรือโดยผู้มีอำนาจให้ความยินยอมได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 182 และตามมาตรา 184* แต่หากบิดา

Where the present residence of the father and mother is unknown and where they have not been heard from for one year, the marriage may be celebrated if the grandfathers and grandmothers, together with the child himself, make declaration of this under oath. It shall be likewise where, if one or several grandfathers or grandmothers give their consent to the marriage, the present residence of the other grandfathers or grandmothers is unknown and they have not been heard from for one year.”

French Civil Code Art. 159 : “ Where there are no father, or mother, or grandfathers, or grandmothers, or where all are unable to express their intention, minors under eighteen years may not contract marriage without the consent of the family council.

An illegitimate child who was not acknowledged, and one who, after being so, lost his father and mother or whose father and mother cannot express their intention, may marry before the age of eighteen years only after gaining the consent of the family council.”

* French Civil Code Art. 182 : “A marriage contracted without the consent of the father and mother, of the ascendants or of the family council, where this consent was necessary, may be attacked only by those whose consent was required, or by the one of the spouses who needed that consent .”

มารดาได้ให้ความยินยอมในการสมรสของผู้เยาว์ไปแล้วในภายหลังจะถอนความยินยอมไม่ได้
อย่างไรก็ตาม การเพิกถอนการสมรสนั้นจะกระทำมิได้หากเวลาผ่านไปแล้ว 6 เดือนนับแต่วันที่คู่
สมรสมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์หรือกรณีที่ภรรยาตั้งครรภ์ก่อนอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์*

ภายหลังที่ผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว หากมีการทำนิติกรรมใด ๆ ไประหว่างที่สมรสนั้น
แม้ต่อมามีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะก็ตาม อานาจการจัดการทรัพย์สินหลังจาก
ที่ผู้เยาว์ทำการสมรสแล้วนั้นสามารถบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย เนื่องจากบทบัญญัติของประมวล
กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ถือหลักเดียวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยว่าความสุจริตนี้กฎหมายจะ
คุ้มครองสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสให้ทั้งชายและหญิง ดังนั้น นิติกรรมที่กระทำโดยสุจริตใน
ระหว่างที่การสมรสยังไม่ถูกเพิกถอนย่อมไม่เสียไปและสามารถบังคับได้ตามกฎหมาย ปรากฏตาม
บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 201**

1.4 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์

การจัดการทรัพย์สินผู้เยาว์นั้นโดยทั่วไปจะเป็นอำนาจของบิดามารดาที่ปกครองดูแล
ผู้เยาว์ เว้นแต่การทำนิติกรรมหรือการจัดการทรัพย์สินที่มีความสำคัญและมีมูลค่าสูงซึ่งจะต้อง
ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวหรือได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน
ทั้งนี้ กฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศสจะไม่ให้อำนาจผู้ปกครองผู้เยาว์ในด้านการจัดการทรัพย์สิน

French Civil Code Art. 184 : “A marriage contracted in violation of the provisions
contained in Articles 144, 146, 146-1,147, 161, 162 and 163 may be attacked either by the spouses
themselves, or by all those who have an interest therein, or by the Government procurator.”

* French Civil Code Art. 185 : “However, a marriage contracted by spouses who did not
yet have the required age, or of whom one of the two had not reached that age, may no longer be
attacked :

1° where six months have elapsed since that spouse or the spouses have reached the
competent age;

2° where the wife, who did not have that age, has conceived before six months elapsed. ”

** French Civil Code Art. 201 : “A marriage which has been declared void produces,
nevertheless, its effects with regard to the spouses, where it was contracted in good faith.

มากนัก เนื่องจากมิได้ให้ความไว้วางใจให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียกับผู้เยาว์มาจัดการดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้เองทั้งหมด จึงได้ตั้งเงื่อนไขและข้อจำกัดไว้เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะและสามารถจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในประเทศฝรั่งเศสมีข้อกำหนดและลำดับการจัดการทรัพย์สินที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการที่ผู้เยาว์สมรสแล้วไม่เป็นเหตุให้ผู้เยาว์กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะเหมือนเช่นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ผู้เขียนจึงได้ศึกษาและแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1.4.1 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ก่อนบรรลุนิติภาวะ

ก่อนที่ผู้เยาว์จะอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์ หากผู้เยาว์จะทำนิติกรรมหรือจัดการทรัพย์สินของตนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของบิดามารดา อำนาจจัดการทรัพย์สินของบิดามารดาซึ่งหลักการส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกับกฎหมายไทยคือบิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ได้และให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการทำนิติกรรมได้เว้นแต่จะมีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการที่ปรึกษาครอบครัวหรือขออนุญาตจากศาลก่อน

ตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้นถือว่าฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองแตกต่างจากการจัดการทรัพย์สินของผู้ปกครอง อำนาจการปกครองของผู้ปกครองตามกฎหมายไทยให้นำเอาอำนาจจัดการทรัพย์สินของบิดามารดามาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะมีข้อแตกต่างกันในเรื่องสิทธิและอำนาจการปกครองของผู้ปกครองที่มีข้อจำกัดบางประการซึ่งไม่มีอำนาจเทียบเท่ากับบิดามารดา เช่น ผู้ปกครองในประเทศฝรั่งเศสไม่มีอำนาจอนุญาตให้ผู้เยาว์ทำการสมรส ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในเรื่องอำนาจการปกครองและหน้าที่ดูแลปกครองบุตรผู้เยาว์ของบิดามารดาตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 376 ที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “อำนาจปกครองของบิดามารดานั้นจะสละหรือโอนไม่ได้เว้นแต่จะมีคำพิพากษาศาล...” ความสำคัญของบทบัญญัตินี้ มาจากหลักกฎหมายของฝรั่งเศสนั้นเห็นว่าบิดามารดาเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดทางสายเลือดมากกว่าผู้ปกครองที่ศาลแต่งตั้งขึ้น การปกครองดูแลที่มีผลสำคัญ

ต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้เยาว์จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากบิดามารดา ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดา หรือผู้เยาว์มีเพียงบิดาหรือมารดาเป็นผู้ปกครอง การจัดการทรัพย์สินใด ๆ ที่มีผลกระทบกับกองทรัพย์สินของผู้เยาว์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาคอบครัวซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศาลอันมีญาติของผู้เยาว์เป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการที่ปรึกษาดังกล่าวก่อน

อำนาจปกครองของบิดามารดา จึงอาจให้คำนิยามได้ว่าเป็น “ที่รวมของสิทธิและหน้าที่ ที่กฎหมายให้แก่บิดามารดาเหนือตัวและทรัพย์สินของบุตรผู้เยาว์เพื่อปกป้องคุ้มครอง ให้การศึกษาและเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์” ดังนั้น อำนาจปกครองของบิดามารดาที่มีต่อบุตรผู้เยาว์ จำต้องปกป้องความผาสุกและประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์ ซึ่งรวมถึงอำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นกัน ซึ่งอำนาจปกครองและมาตรการคุ้มครองบุคคลขณะที่ยังเป็นผู้เยาว์ โดยจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้เยาว์อายุครบ 16 ปีบริบูรณ์หรือภายหลังจากผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว*

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส จึงแบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถกระทำได้เองโดยมิต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม โดยทั่วไปอำนาจการจัดการทรัพย์สินและทำนิติกรรมนั้นจะเป็นอำนาจของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้เยาว์ เว้นแต่นิติกรรมที่เป็นการซื้อสินค้าที่มีมูลค่าไม่สูงหรือเป็นสินค้าทั่วไปที่

---

* French Civil Code Art. 371 – 1 : “Parental authority is a set of rights and duties whose finality is the welfare of the child.

It is vested in the father and mother until the majority or emancipation of the child in order to protect him in his security, health and morality, to ensure his education and allow his development, showing regard to his person.

Parents shall make a child a party to judgments relating to him, according to his age and degree of maturity.”

ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมนั่นเองได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา เช่น ซื้ออาหาร ซื้อเสื้อผ้า ซื้อเกมส์ เป็นต้น

2. นิติกรรมที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถทำได้โดยลำพัง ได้แก่นิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินทั่วไปที่ไม่มีผลกระทบต่อกองทรัพย์สิน (actes d'administration) ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้กว้าง ๆ ไม่ได้ระบุว่าการจัดการทรัพย์สินนั้นมีประเภทอะไรบ้าง โดยทั่วไปผู้ปกครองผู้เยาว์จึงสามารถทำนิติกรรมได้เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ ทั้งนี้การจะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องดูบทบัญญัติในประมวลแพ่ง มาตรา 457 วรรคสอง ในเรื่องการอนุญาตให้นิติกรรมซึ่งเป็นอำนาจของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว และบทบัญญัติในมาตรา 468 ซึ่งเป็นอำนาจของศาลเป็นผู้ให้คำอนุญาตในการทำนิติกรรมด้วย แต่ทั้งนี้ อำนาจจัดการทรัพย์สินของบิดามารดาจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้เยาว์อายุครบ 16 ปีบริบูรณ์หรือเมื่อผู้เยาว์ได้ทำการสมรสแล้ว*

จากบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้น แสดงให้เห็นถึงความไม่ไว้วางใจในตัวผู้จัดการทรัพย์สิน แม้บุคคลนั้นจะเป็นบิดาหรือมารดาของผู้เยาว์ก็ตาม โดยจะเห็นได้จากมาตรา 389 – 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ที่บัญญัติว่า หากมีผู้ใช้อำนาจปกครองเหลืออยู่คนเดียว ผู้พิพากษาพิเศษในเรื่องการปกครอง (juge de tutelle) จะเข้ามาควบคุมการใช้อำนาจปกครองของบิดาหรือมารดาแทนอีกฝ่ายที่อาจจะตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง อนึ่งศาลอาจแต่งตั้งผู้ปกครองในกรณีที่บิดาและมารดาจัดการทรัพย์สินของบุตรผู้เยาว์ไม่ดี (ตามมาตรา 391) และศาลอาจตั้งบุคคลภายนอกให้เป็นผู้ปกครองได้ (ตามมาตรา 373 – 3 วรรคสอง)

โดยวัตถุประสงค์หลักของการตั้งผู้ปกครองเป็นไปเพื่อปกป้องและจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์เป็นส่วนใหญ่ และเพื่อยุติการยื้อแย่งทรัพย์สินของผู้เยาว์จากบรรดาญาติพี่น้องสายบิดาและมารดา ซึ่งตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส แม้ผู้ใช้อำนาจปกครองจะมีฐานะร่ำรวยก็ยังมีสิทธินำเงินได้ของบุตรมาใช้ จะมีข้อจำกัดแต่เฉพาะรายได้จากการทำงานของบุตรหรือมีข้อห้ามการใช้

* French Civil Code Art. 384 : “ The right of enjoyment comes to an end :

1° As soon as the child has completed "sixteen years", or even earlier when he contracts marriage;...”

ผูกพันมากับทรัพย์สินที่บุคคลภายนอกยกให้แก่บุตร สิทธิดังกล่าวนี้ยุติเมื่ออำนาจปกครองสิ้นสุดหรือเมื่อบุตรมีอายุ 16 ปีบริบูรณ์ สองปีก่อนบรรลุนิติภาวะ หรือเมื่อถูกถอนอำนาจปกครอง หรือเมื่อบุตรสมรส (มาตรา 384 และมาตรา 387)*

3. ในกรณีที่เป็นการนิติกรรมจำหน่ายโอนทรัพย์สิน โดยเฉพาะการให้กู้ยืมเงิน การทำภาระจำยอมในอสังหาริมทรัพย์ การประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินสำคัญของผู้เยาว์ การซื้อขายตราสารหนี้ ตั๋วเงิน หุ้น ลิขสิทธิ์ และการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงมูลค่าไม่เกิน 1,000,000 ฟรังก์ และมีผลกระทบต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ ตามมาตรา 457 วรรคสอง** การทำนิติกรรมนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการครอบครัวเสียก่อน***

การปฏิรูประบบผู้ปกครองผู้เยาว์ (La tutelle des mineurs) ในปี 1964 ซึ่งเป็นการปรับปรุงกฎหมายครั้งสำคัญที่มุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เยาว์ไปในเวลาเดียวกับทรัพย์สิน โดยเน้นไปที่บทบาทของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว (conceille de famille) ที่จะเป็นองค์การที่ใช้ดุลพินิจในการเลือกผู้ปกครองผู้เยาว์ ซึ่งคณะกรรมการครอบครัวนั้นจะประกอบด้วยญาติผู้ใหญ่ของผู้เยาว์และดำเนินการภายใต้การควบคุมดูแลของศาล

---

* French Civil Code Art. 387 : "Statutory enjoyment does not extend to property acquired by a child through his work, or to that which is donated or bequeathed to him under the express condition that the father and mother may not have enjoyment of them."

** French Civil Code Art. 457 : "Without that authorization, he may not, in particular, borrow for the ward, or dispose of or encumber with real rights immovables, business concerns, marketable securities and other incorporeal rights, or movables which are precious or constitute an important part of the ward's patrimony."

*** French Civil Code 1804 SECTION VII ข้อ 60 "The formalities required by articles 457 and 458, in order to the alienation of the property of a minor, do not apply to the cases in which a judgment shall have directed an auction on the application of a coproprietor indivisibly. Provided only in such case that the auction do not take place except in the form prescribed by the preceding article; strangers shall, of necessity, be admitted thereto."

“คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว” (Conseil de Famille)* เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เยาว์ ซึ่งประกอบไปด้วยคณะกรรมการ 7 คน โดยมีคณะกรรมการจากศาลเป็นผู้ดำเนินการก่อตั้งและควบคุมการทำงาน ส่วนคณะกรรมการที่เหลือ 6 คนจะเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์หรือเป็นญาติกับผู้เยาว์ โดยจะมีการคัดเลือกคณะกรรมการจากญาติฝ่ายบิดามารดาอย่างละ 3 คน ซึ่งการเลือกคณะกรรมการเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส**

ซึ่งวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวจะดูจากระดับความสัมพันธ์ของญาติที่มีความใกล้ชิดกับผู้เยาว์มากที่สุด*** ทั้งนี้การทำหน้าที่และการให้

---

* Conseil de Famille. (French: family council) is a French institution for the protection of the interests of minors. By the Code Civil (art. 407,410) it is composed of seven members. The local justice of the peace (juge de paix) is the presiding officer. The other six members must be relations of the minor, chosen from the mothers and fathers side of the family respectively (three on each side). The Code gives in minute detail rules for choosing these relations. Meetings of the family council are held in private, five of the members constituting a quorum. The council has power to appoint a guardian to the minor; to authorize marriage or oppose it; to audit the accounts and decide questions concerning the minors estate. The French family council is founded on the Roman law of tutelage.

** French Civil Code Art. 408 : “The judge of guardianships shall select the members of the family council among the relatives by blood or marriage of the father and mother of the minor, in appraising all the circumstances of the case: nearness of degree, place of residence, ages and abilities of the parties concerned.

He must avoid, as far as possible, leaving one of the two lines without representation. But he shall have regard, above all, to the usual relations which the father and mother had with the various relatives by blood or marriage, as well as to the interest that those relatives have shown or appear to be able to show to the person of the child.”

*** French Civil Code ค.ศ. 1804 SECTION IV ข้อ I-07 “The family-council shall be composed, exclusive of the justice of the peace, of six relations or connexions, taken as well from the commune where the guardianship shall be opened, as within the distance of two myriameters, half

ความเห็นของคณะกรรมการครอบครัวจะเป็นไปโดยอิสระ หากมีการปรึกษาหรือให้ความคิดเห็นใด การประชุมแต่ละครั้งองค์ประชุมต้องประกอบไปด้วยคณะกรรมการอย่างน้อย 5 ท่าน ให้การปรึกษาและความเห็นแก่ผู้เยาว์ ซึ่งหน้าที่ของคณะกรรมการครอบครัวนั้น จะเป็นองค์ที่มีอำนาจอนุญาตให้ผู้เยาว์ทำการสมรส หากบิดามารดาผู้เยาว์ไม่อนุญาตให้ผู้เยาว์หรือกรณีที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความเห็นแย้งไม่อนุญาตให้ผู้เยาว์ทำการสมรส* เป็นผู้ให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมในกรณีที่บิดามารดาถึงแก่ความตาย หรือบิดาหรือมารดาไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ รวมถึงมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ทั้งนี้ การทำงานของคณะกรรมการครอบครัวจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของศาลอีกชั้นหนึ่ง**

---

on the father's side, and half on the mother's side, and according to the order of proximity in each line.

The relation shall be preferred to the connexion in the same degree; and amongst relations of the same degree, the elder to the younger.”

* French Civil Code ค.ศ. 1804 SECTION IV ข้อ I-05 “When a child a minor, and not emancipated, shall be without father or mother, or guardian elected by his father or mother, or without male ancestors, as also when the guardian of one of the descriptions above-mentioned, shall find himself either within the case of the exclusions hereinafter described, or validly excused, the nomination of a guardian shall be provided for by a family-council.”

** French Civil Code ค.ศ. 1804 SECTION VII ข้อ I-42 “Persons incapable of being guardians or members of family-councils are, 1st. Minors, except the father or the mother; 2d. Interdicted persons; 3d. Women, except the mother and female ancestors; 4th. All those who have, or whose father or mother has, with the minor a suit, in which the estate of such minor, his fortune, or a considerable portion of his property, is brought in question.”

French Civil Code Art. 407 : “A family council is composed of four to six members, including the supervisory guardian, but not the guardian or the judge of guardianships.

They shall be designated by the judge for the duration of the guardianship. The judge may, however, without prejudice to Articles 428 and following, provide of his own motion for the replacement of one or several members in the course of guardianship in order to respond to changes which may occur in the condition of the parties.”

4. ในกรณีที่ผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์หรือคณะกรรมการที่ปรึกษาครอบครัวมีคำร้องขอให้ศาลเป็นผู้ให้คำอนุญาตในการทำนิติกรรมอยู่ในอำนาจการดูแลของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวตามมาตรา 457 โดยนิติกรรมและการจัดการทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าเกิน 1,000,000 ฟรังก์ หรือการขายสังหาริมทรัพย์ในกรณีเร่งด่วน ผู้ปกครองจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนทำนิติกรรม ปราบกฏตามประมวลแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 468*

ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศสนั้น จะเห็นว่าการคุ้มครองของกฎหมายมีหลายขั้นตอน โดยมีการควบคุมจากทั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวและจากศาล ซึ่งหากผู้เยาว์หรือผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์มีความประสงค์จะทำนิติกรรมที่เป็นการจำหน่ายโอนทรัพย์สินอันมีผลกระทบต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ กฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะมีบทบัญญัติที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินอย่างเคร่งครัดว่าต้องทำการขออนุญาตจากหน่วยงานที่บัญญัติไว้เสียก่อน ซึ่งจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ตามมาตรา 457 และมาตรา 468 นั้นจะเห็นได้ว่านิติกรรมที่ต้องมาขออนุญาตศาลมีบทบัญญัติไว้ค่อนข้างรัดกุมและให้อำนาจบิดามารดาหรือผู้ปกครองผู้เยาว์ไว้อย่างจำกัด

1.4.2 การจัดการทรัพย์สินหลังจากผู้เยาว์สมรสแล้ว

เมื่อผู้เยาว์ทำการสมรสแล้ว บิดามารดาผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองผู้เยาว์จะหมดอำนาจปกครองลงทันทีทั้งอำนาจการปกครองดูแลร่างกายและด้านการจัดการทรัพย์สินของ

---

* French Civil Code Art. 468 : "In all cases where the authorization of the family council is required for the validity of an act of the guardian, it may be substituted by that of the judge of guardianships, where the act to be made involves property the capital value of which does not exceed a sum that is fixed by decree.(1000 000 F (15 300 €))

The judge of guardianships may also, on request of a guardian, authorize a sale of marketable securities instead and in place of the family council where it appears to him that there would be danger in delay, but on condition that a report be made as soon as possible to the family council which will decide on the reinvestment."

ผู้เยาว์ แม้ขณะนั้นผู้เยาว์จะยังมีอายุไม่ครบ 16 ปีบริบูรณ์ ปรากฏตาม French Civil Code ค.ศ. 1804 SECTION IX ข้อ 76* เนื่องจากการสมรสของผู้เยาว์ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นมิได้ทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเหมือนดังเช่นกฎหมายของไทยที่บัญญัติให้ผู้เยาว์สามารถจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส และหลังจากสมรสแล้วจะมีความสามารถในการทำนิติกรรมโดยไม่มีบทบัญญัติมาตราใดมาควบคุมหรือห้ามมิให้ผู้เยาว์ที่สมรสทำนิติกรรม ผู้เยาว์ที่การสมรสแล้วยังมิได้บรรลุนิติภาวะ การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วยังต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติในมาตรา 457 และมาตรา 468 ต้องได้รับการตรวจสอบและต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวและศาลอยู่เช่นเดิม หน่วยงานทั้งสองจึงยังมีหน้าที่ปกป้องดูแลการจัดการทรัพย์สิน การทำนิติกรรมที่มีความสำคัญและมีมูลค่าสูงของผู้เยาว์ที่ได้สมรสแล้วไปจนกว่าบุคคลนั้นจะมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากแนวคิดของกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสตั้งแต่โบราณนั้นต้องการปกป้องและจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์เป็นสำคัญ และมุ่งเน้นในการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เยาว์ในเวลาเดียวกันกับเรื่องทรัพย์สิน โดยเน้นบทบาทของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว อันประกอบไปด้วยญาติของผู้ใหญ่ของผู้เยาว์ภายใต้การดูแลของศาล

ทั้งนี้โดยทั่วไปผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะสามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้โดยลำพังอันได้แก่นิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินทั่วไปที่ไม่มีผลกระทบต่อกองทรัพย์สิน (actes d'administration) นอกเหนือจากการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน แต่หากต้องการทำนิติกรรมที่เป็นกรจำหน่ายโอนทรัพย์สิน การประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินสำคัญ ตามมาตรา 457 วรรคสอง จะต้องได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการครอบครัวเสียก่อน และหากเป็นนิติกรรมสองประเภทที่ระบุไว้ในมาตรา 468 และมูลค่าเกิน 1,000,000 ฟรังก์ หรือเป็นการขายสังหาริมทรัพย์ในกรณีเร่งด่วนจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนทำเช่นเดิม

แม้ตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้น บุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์จะกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้อย่างเต็มที่โดยมิต้องอยู่ภายใต้การปกครองดูแลจากบิดามารดา ผู้ปกครอง คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว หรืออยู่ภายใต้การดูแลของศาลอีกต่อไป แต่การที่ผู้เยาว์ทำการสมรสโดยถูกต้องตาม

---

* French Civil Code ค.ศ. 1804 SECTION IX ข้อ 76 “The minor is emancipated to all intents and purposes by marriage.”

กฎหมายแล้วมิได้เป็นผู้บรรลุนิติภาวะตามหลักกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสเหมือนเช่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วในฝรั่งเศสจึงมิได้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินด้วยตนเองได้ดังเช่นกฎหมายไทย ซึ่งอาจเป็นผลจากการออกกฎหมายลดอายุการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ลงอายุจากเดิม 21 ปีบริบูรณ์เป็น 18 ปีบริบูรณ์ และยังบัญญัติให้ผู้เยาว์ฝ่ายหญิงสามารถทำการสมรสได้เมื่ออายุ 15 ปีบริบูรณ์ และกรณีที่ผู้เยาว์อายุครบ 16 ปีบริบูรณ์ ผู้เยาว์ก็จะหลุดพ้นจากอำนาจการปกครองของบิดามารดาเช่นกัน ซึ่งอายุการบรรลุนิติภาวะได้ปรับลดลงมาถึง 3 ปีทำให้กฎหมายยังต้องคุ้มครองผู้เยาว์ต่อไปแม้จะสมรสแล้วก็ตาม แต่ในด้านความสามารถ ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน กฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมองว่าบุคคลที่บรรลุนิติภาวะต้องมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ตามกฎหมายเสียก่อนถึงจะมีความสามารถเพียงพอในการจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง หากอายุน้อยกว่านั้นก็สมควรให้จัดการทรัพย์สินด้วยตัวเองเพราะจะสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินมากกว่า

จึงกล่าวได้ว่า แม้กฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะอนุญาตให้ผู้เยาว์ฝ่ายหญิงทำการสมรสได้ในขณะอายุ 15 ปีบริบูรณ์ก็ตาม แต่กฎหมายก็ยังมองว่าผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีความพร้อมที่จะมีครอบครัวแต่อาจจะยังไม่มีความสามารถเพียงพอในการจัดการทรัพย์สินด้วยตนเอง การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์จึงยังต้องมีคณะกรรมการที่ปรึกษาครอบครัวซึ่งเป็นคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นภายใต้การควบคุมดูแลของศาลทำหน้าที่ให้อนุญาตแก่ผู้เยาว์ในการจัดการทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง และให้อนุญาตผู้เยาว์ในกรณีที่ผู้เยาว์ต้องการทำนิติกรรมที่มีผลกระทบต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์เอง ซึ่งการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะดำเนินต่อไปจนกว่าบุคคลนั้นจะอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นเกณฑ์เดียวที่จะทำให้ผู้เยาว์พ้นสภาพความเป็นผู้เยาว์และมีอำนาจจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเองทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วก็มีอำนาจในการดูแลตนเองโดยมิต้องอยู่ภายใต้การปกครองดูแลจากผู้ปกครองอีกต่อไป และยังสามารถในการจัดการทรัพย์สินที่จำเป็นในการดำรงชีพอันมิได้มีผลกระทบต่อกองทรัพย์สินหรือเป็นการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินตามมาตรา 457 วรรคสองและมาตรา 468 ได้โดยมิต้องขอความยินยอมจากผู้ปกครองอีกต่อไป เนื่องจากอำนาจการปกครองของผู้ปกครองได้สิ้นสุดจากเหตุการณ์สมรสของผู้เยาว์ไปแล้ว

1.5 การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย

หากการทำนิติกรรมมีเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 457 วรรคสองและมาตรา 468 ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น จะถือว่าการเพิกถอนที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวเป็นโมฆะ ซึ่งคำว่า “โมฆะ” หรือ “nullité” ในกฎหมายฝรั่งเศสจะต่างจากกฎหมายไทยโดย “โมฆะ” ในกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. “nullité absolue” เมื่อผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยมิได้รับคำอนุญาตจากผู้สามารถให้คำอนุญาตได้ จึงถือว่ามีการทำนิติกรรมสัณญญาโดยผู้กระทำขาดความสามารถตามกฎหมาย นิติกรรมสัณญญาที่ผู้เยาว์ได้กระทำลงโดยปราศจากความยินยอมจึงเป็นโมฆะ ผู้มีส่วนได้เสียทุกคน รวมถึงผู้พิพากษาสามารถยกขึ้นมาอ้างเป็นเหตุในการให้ยกเลิกนิติกรรมได้

2. “nullité relative” นิติกรรมที่มีผลเป็นโมฆะ อันมีเหตุมาจากการที่ผู้ทำสัญญาเป็นผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งเฉพาะผู้เสียหายจากเหตุ นั้น ๆ เท่านั้นจะสามารถอ้างเหตุ นั้นได้ แต่หากไม่ได้อ้างเหตุดังกล่าว ศาลก็ไม่สามารถยกขึ้นมาเป็นเหตุยกเลิกนิติกรรมได้ เช่น การสำคัญผิดในสาระสำคัญ (erreur sur la qualité essentielle) ซึ่งการเป็นโมฆะนั้นจะก่อให้เกิดผลย้อนหลัง โดยคู่สัญญาจะกลับไปสู่สถานการณ์ก่อนเกิดนิติกรรมนั้น ๆ เช่น หากสัญญาซื้อขายถูกยกเลิก ผู้ซื้อจะต้องคืนของที่ซื้อแก่ผู้ขาย และผู้ขายจะต้องคืนเงินแก่ผู้ซื้อ เป็นต้น

2. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายอังกฤษ

สหราชอาณาจักรหรือประเทศอังกฤษนั้นใช้กฎหมายระบบระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่วิวัฒนาการมาจากสภาพของลัทธิศักดินา (Feudalism) หลักกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์จะเกิดขึ้นจากคำพิพากษาของศาลที่ได้รับการยึดถือต่อ ๆ กันมาและพิจารณาจากคำพิพากษาเก่าๆ ประกอบกับหลักนิติธรรม และต่อมาได้มีการตรากฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutes) โดยรัฐสภาออกมาใช้บังคับ ดังเช่น การออกกฎหมาย ที่ให้ความสำคัญต่อภาระหน้าที่ของบิดามารดา ในการดูแลเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เยาว์เหนือกว่าสิทธิของบิดามารดา กฎหมายฉบับนี้ยอมรับว่า

ผู้เยาว์มีความเข้าใจและรู้จักคิดหาเหตุผลอย่างเพียงพอมีสิทธิที่จะสามารถทำการตัดสินใจด้วยตนเองในเรื่องจำเป็นที่ต้องตัดสินใจได้

การพัฒนาการแนวความคิดเกี่ยวกับผู้เยาว์ตามกฎหมายอังกฤษนั้น แต่เดิมสิทธิของผู้เยาว์จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายน้อยมาก ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลในคดี R. v. de Manneville (1804) ได้กำหนดให้บิดามีสิทธิเด็ดขาดเหนือบุตรผู้เยาว์จนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ แต่บิดาไม่มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ ต่อมากำพิพากษาในคดี Bazeley v. Fordor (1868) ได้รับรองว่า ผู้เยาว์มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาจากบิดา แต่สิทธิของผู้เยาว์ก็ยังคงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมากนัก ดังที่ได้กล่าวไว้ในคดี ว่าในกฎหมายอังกฤษนั้นบิดามีอำนาจควบคุมทางกายภาพให้การศึกษาและควบคุมความประพฤติของผู้เยาว์จนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ

ต่อมา Lord Denning ซึ่งเป็นผู้พิพากษาและปราชญ์ทางกฎหมาย ได้กล่าวโต้แย้งหลักกฎหมายดังกล่าวไว้ในคดี Hewer v. Bryant (1969) ว่า หลักกฎหมายในคดี ได้สะท้อนให้เห็นชัยชนะที่บิดามารดามีต่อบุตรผู้เยาว์ บิดาต้องการให้ผู้เยาว์เชื่อฟังตนและปฏิบัติตามคำสั่งอย่างไม่ปัญหาหรือคำถามใด ๆ ถ้าผู้เยาว์ไม่ปฏิบัติตามก็จะลงโทษด้วยการหักเงิน ถ้าบุตรสาวมีบุตรนอกสมรสดาก็จะขับไล่ออกจากบ้าน ซึ่งอำนาจเหล่านี้จะหมดไปก็ต่อเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ กฎหมายจึงจำเป็นต้องตัดอำนาจเผด็จการของบิดาที่มีเหนือบุตรผู้เยาว์เสีย หากอำนาจดังกล่าวเป็นการขัดต่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ จากแนวคิดนี้ทำให้สิทธิของผู้เยาว์ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมากขึ้น สิทธิของบิดามารดาที่มีอยู่เหนือบุตรผู้เยาว์จึงเริ่มลดน้อยลง โดยศาลจะไม่บังคับตามสิทธิของบิดามารดาหากสิทธินั้นขัดต่อความปรารถนาของผู้เยาว์ และสิทธิของบิดามารดาที่มีอยู่เหนือผู้เยาว์จะลดลงมากยิ่งขึ้นหากผู้เยาว์มีอายุมากขึ้น เนื่องจากในสมัยนั้นความสำคัญในเรื่องของสวัสดิภาพของผู้เยาว์ได้รับการคำนึงถึงมากขึ้นจนกลายมาเป็นนโยบายหลักของกฎหมายมหาชน¹⁹

¹⁹ รัชนี สุธนมนตรี, การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 : ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายทรัพย์สินของประเทศอังกฤษ, หน้า 17 – 18.

หลังจากเกิดคดี Glick v. West Norfolk and Wisbech Area Health Authority (1986) * ขึ้น กฎหมายได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของผู้เยาว์เหนือกว่าสิทธิของบิดามารดา โดยศาลจะไม่บังคับสิทธิของบิดามารดา หากสิทธินั้นขัดต่อประโยชน์ของผู้เยาว์ ต่อมากฎหมายจึงกำหนดให้อำนาจของบิดามารดาที่มีอยู่เหนือบุตรผู้เยาว์มิใช่เพื่อประโยชน์ของบิดามารดาอีกต่อไป แต่มีอยู่เพื่อประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์ และต่อมามีการออกกฎหมาย The Children Act 1989 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญต่อภาระหน้าที่ของบิดามารดา (Parent Responsibility) ในการดูแลเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์มากกว่าสิทธิของบิดามารดา (Parental Rights) ที่มีต่อบุตรดังเช่นในอดีต กฎหมายฉบับนี้ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เยาว์เหนือกว่าสิทธิของบิดามารดา โดยกำหนดให้บิดามารดามีภาระหน้าที่ในการดูแลเลี้ยงดูผู้เยาว์มากขึ้น มิได้มีแต่เพียงสิทธิเหนือผู้เยาว์เท่านั้น ทั้งบิดามารดาต้องปฏิบัติตามภาระหน้าที่นั้นไปในทางที่ดีที่สุดสำหรับผู้เยาว์เพื่อให้ผู้เยาว์เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมทั้งทางร่างกายและจิตใจ กฎหมายฉบับนี้ยอมรับว่าผู้เยาว์ที่มีความเข้าใจและความรู้จักคิดหาเหตุผลอย่างเพียงพอมีสิทธิที่จะสามารถทำการตัดสินใจด้วยตนเองในเรื่องจำเป็นที่ต้องมีการตัดสินใจได้

แม้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์จะมีได้มีหลักกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรเอาไว้อย่างชัดเจนต่อกันเป็นเรื่องราว แต่กฎหมายอังกฤษก็มีแนวความคิดในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของบิดามารดาใกล้เคียงกับกฎหมายในระบบซีวิลลอว์มากที่สุด หรือจะกล่าวได้ว่าในอดีตสิทธิของผู้เยาว์ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายน้อยมาก ต่อมาจึงมีกฎหมายให้ความสำคัญแก่สิทธิของผู้เยาว์มากขึ้นและได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบันที่กฎหมายคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้เยาว์เป็นสำคัญ โดยศาลจะไม่บังคับตามสิทธิของบิดามารดาหากสิทธินั้นขัดต่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

กล่าวโดยสรุป กฎหมายครอบครัวและมรดกของประเทศอังกฤษนั้นมีวิวัฒนาการมาจากจารีตประเพณีและคำพิพากษาของศาล ตลอดจนการสร้างหลักความยุติธรรม (Equity) ขึ้นมาเยียวยาในกรณีที่กฎหมายคอมมอนลอว์ แข็งกระด้างจนไม่สามารถจะสร้างความยุติธรรมได้ การที่ศาลอังกฤษได้สร้างกฎหมายขึ้นมาจากระบบการพิจารณาคดีที่เคร่งครัด อันมีลักษณะเป็นการสร้างหลักกฎหมายขึ้นมาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นกรณี ๆ ไป เป็นผลให้กฎหมายสัญญา

---

* ดูในภาคผนวก ก.

(Contract Law) ของอังกฤษมีนิติวิธีและลักษณะที่แตกต่างไปจากกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสและเยอรมันที่นำเอากฎหมายอันเป็นหลักทั่วไปและนำไปปรับกับข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่อง เนื่องจากกฎหมายแพ่งของอังกฤษมิได้รวบรวมไว้เป็นประมวล (Codification) ดังเช่นกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรปอาทิ ประเทศฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่จะประกอบขึ้นจากกฎหมายหลาย ๆ เรื่อง เช่น กฎหมายลักษณะสัญญา (Law of Contract) กฎหมายลักษณะละเมิด (Law of Tort) กฎหมายทรัพย์สิน (Law of Property) และกฎหมายครอบครัวและมรดก (Family Law and Law of Inheritance)

2.1 ความหมายและนิยามของผู้เยาว์

กฎหมายครอบครัวของอังกฤษนั้นให้ความหมายของคำว่า “ผู้เยาว์” ว่า หมายถึงบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและถูกจำกัดอำนาจในการทำนิติกรรมบางอย่างไว้ ความหมายของผู้เยาว์จึงไม่แตกต่างไปจากกฎหมายไทยมากนัก สิ่งที่แตกต่างกันเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับอายุของผู้เยาว์ ที่แต่เดิมประเทศอังกฤษได้กำหนดให้ผู้เยาว์พ้นภาวะจากการเป็นผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ แต่ต่อมาเมื่อมีการตรา The Family Law Reform Act 1969 ขึ้นใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1970 บทบัญญัติ 1 (1) ได้แก้ไขกฎหมายเรื่องอายุในการบรรลุนิติภาวะจากอายุ 21 ปีบริบูรณ์ให้ลดลงเหลือ 18 ปีบริบูรณ์*

อำนาจการปกครองบุตรผู้เยาว์เป็นของบิดาและมารดา หากบิดามารดาสมรสกันตามกฎหมาย ปรากฏตามบทบัญญัติกฎหมาย The Children Act 1989 ข้อ 2(1)** ซึ่งบิดามารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู ให้การศึกษา มีอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์รวมถึงอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของบุตรผู้เยาว์ โดยบิดามารดาสามารถจัดการทรัพย์สินของบุตรผู้เยาว์ได้ แต่ต้อง

---

* The Family Law Reform Act 1969 บทบัญญัติ 1 (1) “As from the date on which this section comes into force a person shall attain full age on attaining the age of eighteen instead of on attaining the age of twenty-one; and a person shall attain full age on that date if he has then already attained the age of eighteen but not the age of twenty-one.”

** The Children Act 1989 ข้อ 2(1) “Where a child’s father and mother were married to each other at the time of his birth, they shall each have parental responsibility for the child.”

ปกป้องผลประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์ให้มากที่สุด ปรากฏตาม ข้อ 3 (1) และบทบัญญัติในข้อ 3 (2)*

2.2 การบรรลุนิติภาวะ

กฎหมายอังกฤษที่บัญญัติถึงการบรรลุนิติภาวะจะปรากฏอยู่ใน The Family Law Reform Act 1969 มาตรา 1 (1) ซึ่งได้บัญญัติเรื่องอายุในการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ในประเทศอังกฤษว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ(the age of majority) ต่อเมื่อมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ และการบรรลุนิติภาวะนั้นจะเกิดขึ้น ณ ขณะแรกของวันเกิดในปีที่ 18 ดังจะเห็นว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าว กำหนดให้การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์จะเกิดได้กรณีที่เมื่อมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์เท่านั้น ซึ่งบทบัญญัติเรื่องการบรรลุนิติภาวะของอังกฤษจะแตกต่างกับบทบัญญัติในประมวลแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่บัญญัติให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์และโดยการสมรส

2.3 การสมรสของผู้เยาว์

ตามบทบัญญัติมาตรา 11 แห่ง Matrimonial Causes Act 1973** ชายและหญิงจะสมรสกันได้จะต้องมีอายุ 16 ปีบริบูรณ์ โดยต้องได้รับความยินยอมจากบิดาและมารดา ก่อนจึงจะทำการสมรสได้ หากฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้ดังกล่าวการสมรสจะถือเป็นโมฆะ และแม้ว่าผู้เยาว์จะทำการสมรสแล้ว กฎหมายก็ไม่ถือว่าผู้เยาว์นั้นได้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสแต่อย่างใด

---

* The Children Act 1989 ข้อ 3 (1) "In this Act "parental responsibility" means all the rights, duties, powers, responsibilities and authority which by law a parent of a child has in relation to the child and his property."

และบทบัญญัติในข้อ 3 (2) "It also includes the rights, powers and duties which a guardian of the child's estate (appointed, before the commencement of section 5, to act generally) would have had in relation to the child and his property."

** Matrimonial Causes Act 1973 ข้อ 11 (2) "A marriage celebrated after 31st July 1971 shall be void on the following grounds only, that is to say (ii) either party is under the age of sixteen;"

ตามกฎหมายครอบครัวของอังกฤษนั้น ผู้เยาว์อาจทำการสมรสได้เมื่ออายุ 16 ปี บริบูรณ์ แต่การสมรสดังกล่าวไม่ทำให้ผู้เยาว์กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ ผู้เยาว์จึงต้องอยู่ภายใต้การปกครองของบิดามารดาต่อไปจนกว่าจะอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์จึงไม่มีผลเปลี่ยนแปลงจากก่อนที่จะทำการสมรส อำนาจการจัดการทรัพย์สินส่วนใหญ่จะเป็นของบิดามารดาและการทำนิติกรรมที่มีความสำคัญต่อการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในการจำหน่ายจ่ายโอน เปลี่ยนแปลงสิทธิในทรัพย์สินจักต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวัง หากการนั้นส่งผลเสียหายแก่ผู้เยาว์ สามารถนำไปฟ้องต่อศาลเพื่อขอเพิกถอนการทำนิติกรรมดังกล่าวได้

2.4 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์

การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในอังกฤษนั้นจะเป็นไปตามระบบคอมมอนลอว์ โดยมีการบัญญัติกฎหมาย Minors' Contracts Act 1987 ขึ้นมาเพื่อควบคุม ดูแลการทำนิติกรรมสัญญาของผู้เยาว์ โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้กล่าวถึงการทำนิติกรรมของผู้เยาว์โดยบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และนิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถกระทำได้เอง ซึ่งสามารถสรุปเป็น 2 กรณี คือ

2.4.1 การจัดการทรัพย์สินก่อนผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ

(1) นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถกระทำได้เองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือจากผู้ปกครอง นั้นต้องเป็นซื้อขายสินค้าและบริการที่เป็นสิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะต่อการดำรงชีพ การซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสมฐานะและสมเหตุผล* ตามคุณภาพชีวิตที่ดีของ

---

* SALE OF GOODS ACT 1979 3.(2 - 3) Capacity to buy and sell :

“ (2) Where necessaries are sold and delivered to a minor or to a person who by reason of mental incapacity or drunkenness is incompetent to contract, he must pay a reasonable price for them.

(3) In subsection (2) above 'necessaries' means goods suitable to the condition in life of the minor or other person concerned and to his actual requirements at the time of the sale and delivery.”

ผู้เยาว์ ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลในคดี Nash v. Inman [1908]^{*} ที่ได้กล่าวถึงนิติกรรมอันจำเป็นต่อการดำรงชีพ ได้แก่ การซื้ออาหาร เสื้อผ้า การเข้าพักอาศัยห้องเช่า การศึกษา การเรียนรู้เพื่อการประกอบวิชาชีพ และสิ่งจำเป็นอันเป็นปัจจัยพื้นฐานของการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ ต้องให้เหมาะสมกับสถานภาพทางสังคมของผู้เยาว์และความจำเป็นของผู้เยาว์ ดังนั้น เสื้อโค้ทหรือหูกาแม้จะไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับผู้เยาว์ แต่ในคดีนี้ผู้เยาว์ได้ซื้อเสื้อโค้ททั้งหมด 11 ชุด เพื่อใช้เป็นยูนิฟอร์มประกอบในการศึกษาเล่าเรียนวิชาชีพของตัวเอง แม้สินค้าที่ซื้อเป็นของที่ราคาแพงและมีจำนวนมาก แต่ก็ถือว่าเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อฐานะและการศึกษาของผู้เยาว์ ดังนั้นการที่ผู้เยาว์ทำสัญญาซื้อขายเสื้อโค้ทโดยมิได้รับความยินยอมจากบิดามารดาสัญญาซื้อขายนั้นมีผลผูกพันบิดามารดาให้ต้องปฏิบัติตาม

นอกจากการทำนิติกรรมซื้อขายสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันแล้ว ผู้เยาว์ยังสามารถเข้าทำสัญญาการจ้างงาน หรือสัญญาอื่นๆ อันเป็นการได้รับประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว

(2) นิติกรรมที่ผู้เยาว์จะกระทำได้ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา หรือบิดามารดาสามารถทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ได้มี 4 อย่างได้แก่ ได้แก่ สัญญาซื้อขายหรือเช่าที่ดิน การทำสัญญาโอนขาย เข้าถือหุ้นในบริษัท การเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนการค้าและสัญญาแต่งงาน

ส่วนนิติกรรมอื่นๆ ที่มีได้เป็นไปตาม ข้อ 1. และ ข้อ 2. ที่กล่าวไว้ คือสัญญาที่มีได้เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ก็อาจเป็นผลผูกพันและใช้บังคับต่อผู้เยาว์ได้ เว้นแต่ผู้เยาว์จะได้ให้สัตยาบันเมื่อตนบรรลุนิติภาวะแล้ว

---

^{*} Here a tailor sued a minor to whom he had supplied clothes, including 11 fancy waistcoats. It was decided that, as the minor was an undergraduate at Cambridge University at the time, the clothes were suitable according to the minor's station in life. Unfortunately for the tailor, however, it was further decided that they were not necessary, as he already had sufficient clothing. Minors are only under a legal obligation to pay for things necessary for their maintenance although even then they will only be required to pay a reasonable price for any necessities purchased - so no contact was enforceable.

2.4.2 การจัดการทรัพย์สินหลังจากผู้เยาว์สมรสแล้ว

เนื่องจากผู้เยาว์ที่สมรสแล้วตามกฎหมายของอังกฤษนั้น จะไม่ส่งผลให้ผู้เยาว์กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะเหมือนเช่นกฎหมายไทย เนื่องจากกฎหมายของอังกฤษได้บัญญัติให้บุคคลจะบรรลุนิติภาวะได้ในกรณีเดียวคือเมื่ออายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ทำการสมรสได้เมื่ออายุครบ 16 ปีบริบูรณ์ จึงต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายในเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมและการซื้อขายสินค้าของผู้เยาว์เหมือนดังเช่นที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.4.1 การนิติกรรมสัญญาของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วก็จะมีผลเช่นเดียวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ก่อนสมรส

2.5 การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย

(1) ผู้เยาว์มีความสามารถในการจัดการทรัพย์สินหรือทำนิติกรรมอันได้แก่ การซื้อขายสินค้าและบริการที่เป็นสิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะต่อการดำรงชีพ การซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสมฐานะและสมเหตุผล การทำสัญญาจ้างงาน หรือสัญญาอื่นๆ อันเป็นการได้รับประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือจากผู้ปกครอง แต่หากนิติกรรมผู้เยาว์ได้กระทำลงไปไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว คือมิได้เป็นนิติกรรมที่มีความจำเป็นและสมฐานะกับผู้เยาว์ นิติกรรมที่ได้ทำไปนั้นจะมีผลเป็นโมฆะ ในกรณีที่มีการนำคดีมาฟ้องต่อศาล หากศาลได้มีคำพิพากษาให้ผู้เยาว์ผูกพันสัญญาที่ได้กระทำนั้นสัญญาก็มีผลตามกฎหมาย แต่การชำระราคาของสินค้าและบริการนั้นก็ต้องเป็นราคาที่เหมาะสมกับฐานะและความจำเป็นของผู้เยาว์เช่นกัน ตามบทบัญญัติใน MINORS' CONTRACT ACT 1987 CHAPTER 13, 3. (1)

(2) นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา หรือบิดามารดาสามารถทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ได้ ได้แก่ สัญญาซื้อขายหรือเช่าที่ดิน, การทำสัญญาโอนขาย เข้าถือหุ้นในบริษัท, การเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนการค้าและสัญญาแต่งงาน หากผู้เยาว์เข้าทำนิติกรรมโดยไม่ได้รับ

ความยินยอมจากบิดามารดา นิติกรรมนั้นจะมีผลเป็นโมฆียะ ซึ่งจะมีผลผูกพันผู้เยาว์ไปจนกว่าจะมีการปฏิเสธรหรือบอกล้าง เมื่อมีบอกล้างแล้วนิติกรรมสัญญาานั้นจะมีผลเป็นโมฆะ*

ดังตัวอย่างคำพิพากษาในคดี R. Leslie Ltd. V. Sheill (1914)** มีข้อเท็จจริง ดังนี้ ผู้เยาว์หลอกวงคุ้มครองว่าตนบรรลุนิติภาวะแล้ว และกู้เงินไปซื้อรถยนต์ ต่อมาผู้ให้กู้ร้องต่อศาลว่าตนถูกกลฉ้อฉลและขอเรียกเงินซื้อรถยนต์คืน ศาลพิพากษาว่าสัญญากู้ไม่มีผลผูกพันกับผู้เยาว์เพราะผู้เยาว์ไม่มีความสามารถในการทำนิติกรรมโดยลำพังอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้เยาว์จึงไม่จำเป็นต้องใช้เงินคืน

---

* MINORS' CONTRACT ACT 1987 CHAPTER 13, 3. (1) Where :

(a) a person ("the plaintiff") has after the commencement of this Act entered into a contract with another ("the defendant"), and

(b) the contract is unenforceable against the defendant (or he repudiates it) because he was a minor when the contract was made,

the court may, if it is just and equitable to do so, require the defendant to transfer to the plaintiff any property acquired by the defendant under the contract, or any property representing it.

** LESLIE LTD V SHEILL [1914] :

A minor who lied about his age to obtain a loan could only be forced to return the cash he borrowed. Sheill failed to repay two cash loans he had obtained by falsely claiming to be an adult. The contract was not enforceable (not for necessities) so the lender asked for restitution of the money on other grounds, including that Sheill had committed the tort of deceit (fraudulent misrepresentation).

The English Court of the King's Bench held that: Sheill could not be sued for deceit because that would make a minor indirectly liable for an unenforceable contract. The court could only order restitution if the lender could prove Sheill still possessed the actual notes and coins he had borrowed.

หากมีการทำนิติกรรมที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว การให้สัตยาบันต่อนิติกรรมที่ได้กระทำในขณะที่เป็นผู้เยาว์เมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้ว ผลผูกพัน การทำนิติกรรมของผู้เยาว์มิได้ส่งผลให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มีการรับ โอนกันตามสัญญาย่อมถือว่าได้เกิดสัญญาที่มีผลผูกพันกันตามกฎหมายแล้ว

อย่างไรก็ตาม หากผู้เยาว์ได้เข้าทำนิติกรรมกับบุคคลอื่นอันมิใช่เป็นนิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้เยาว์ก็ยังมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ที่ตนได้เข้าทำสัญญา หากคู่สัญญาไม่สามารถบังคับหนี้เอาจากผู้เยาว์ได้ คู่สัญญาอาจฟ้องต่อศาลเพื่อให้บิดามารดาของผู้เยาว์เป็นผู้ชำระหนี้แทน หากศาลมีคำพิพากษาให้ชำระหนี้ตามสัญญา บิดามารดาของผู้เยาว์อาจต้องชดใช้แทนผู้เยาว์

3. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในระบบกฎหมายเยอรมัน

ประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี (The Federal Republic of Germany) เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (civil law) ประเทศเยอรมนีได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Bürgerliches Gesetzbuch) หรือ BGB เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1990 โดยได้รับอิทธิพลจากการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสหรือประมวลกฎหมายนโปเลียนในประเทศฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1804 โดยเนื้อหาในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมีการนำแนวความคิดมาจากสำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ อันถือว่าส่วนสำคัญของกฎหมายนั้นมาจากขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจึงเน้นความสำคัญของจารีตประเพณีซึ่งตรงกันข้ามกับกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสที่ถือตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญและมีความคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อจารีตประเพณีมาซึ่งขาดตัดสินได้ก็เฉพาะกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งแล้วเท่านั้น บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นได้มีการดัดแปลงเนื้อหาและโครงสร้างจากกฎหมายโรมัน โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ทรัพย์สิน ครอบครัวและมรดก ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวเยอรมันเดิมนั้นได้ถือหลักบิดาแห่งครอบครัว (Pater Familias) มีอำนาจเด็ดขาดเหนือบุคคลในครอบครัว กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายจำกัดอำนาจของบิดาแห่งครอบครัวเลย อำนาจนี้จะถูกจำกัดอยู่โดยจารีตประเพณีและศาสนาเท่านั้น ฉะนั้น บิดาแห่งครอบครัว จึงมีอำนาจเหนือชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคลใน

ครอบครัวอย่างเด็ดขาด อย่างเช่น บิดาอาจขายบุคคลในครอบครัวเป็นทาสได้ แต่ถ้าขายบุคคลเป็นทาสไปสามครั้งแล้วก็หมดอำนาจของบิดาแห่งครอบครัว เป็นต้น ทั้งนี้การที่กฎหมายโรมันได้มีบทกฎหมายดังกล่าวก็เพื่อเป็นการลงโทษบิดาเพื่อให้บิดาหมดอำนาจปกครองบุตรลงรวมถึงในกรณีบิดามีความประสงค์จะให้บุตรหลุดจากอำนาจปกครองของบิดาเพื่อต้องการให้บุตรไปตั้งครอบครัวของตนเองโดยอิสระ บิดาอาจแกล้งเอาบุตรไปขายสามครั้ง บุตรก็หลุดจากอำนาจของบิดาเช่นกัน²⁰

ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1990 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายแพ่งที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ในเรื่องอำนาจปกครองของบิดามารดานั้นจะปรากฏ ตามมาตรา 1631* ที่ให้บิดามารดามีสิทธิในการดูแล ให้การอบรมสั่งสอน ควบคุมและกำหนดภูมิสำเนาของเด็กและบิดามารดายังมีหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์เช่นกัน ซึ่งจะกล่าวต่อไป

---

²⁰ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, หมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7855/2549 [ออนไลน์], 11 มิถุนายน 2550. แหล่งที่มา <http://www.siamjurist.com/forums>

* German Civil Code (BGB) Section 1631 :

“(1) The care for the person of the child includes without limitation the duty and the right to care for, bring up and supervise the child and to specify its abode.

(2) Children have a right to non-violent upbringing. Physical punishments, psychological injuries and other degrading measures are inadmissible.

(3) The family court is to support the parents, on application, in exercising care for the person of the child in suitable cases.”

3.1 ความหมายและนิยามของผู้เยาว์

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันฉบับแก้ไขปี 2002 (German Civil Code : BGB) มาตรา 1* บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลเริ่มต้นตั้งแต่วันที่เด็กลืมตาในโลก” มีความหมายว่า เด็กเป็นเจ้าของสิทธิและหน้าที่ตั้งแต่เกิดมา ซึ่งสิทธิและหน้าที่แรกคือสิทธิขั้นพื้นฐาน เด็กเป็นบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ของเด็กจะได้รับความคุ้มครองปกป้องโดยกฎหมาย แม้แต่บิดามารดาต้องเคารพและไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ในด้านความสามารถและการใช้สิทธิบางประการก็ถูกจำกัดโดยกฎหมายเช่นกัน ซึ่งโดยทั่วไปนั้นบิดามารดาจึงเป็นผู้ใช้สิทธิทางกฎหมายแทนเด็กหรือผู้เยาว์ จนกว่าผู้เยาว์จะสามารถใช้สิทธิด้วยตัวเองได้ บิดามารดาหรือผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์จะต้องทำหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ทั้งทางด้านส่วนตัวบุคคล (Personensorge) และทรัพย์สินของผู้เยาว์ (Vermögenssorge) การดูแลด้านส่วนตัวบุคคล ได้แก่ การตั้งชื่อให้เด็ก การให้การศึกษา การรักษาพยาบาล การให้ความยินยอมเรื่องการสมรส อบรมสั่งสอน การห้ามปรามเรื่องการไปเที่ยวในสถานบันเทิง การให้เงินติดกระเป๋า การว่ากล่าวตักเตือน การห้ามคบหาสมาคมกับเพื่อนบางคน เป็นต้น การดูแลด้านทรัพย์สิน ได้แก่ การเก็บรักษาทรัพย์สินและทำผลประโยชน์ให้สงวน

3.2 การบรรลุนิติภาวะ

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) มาตรา 2 บัญญัติให้ การบรรลุนิติภาวะจะเริ่มเมื่อบุคคลนั้นมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์** โดยบทบัญญัติในมาตรา 2 มิได้กล่าวถึงการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส และมีได้มีผลบัญญัติในมาตราอื่น ๆ ที่บัญญัติถึงการบรรลุนิติภาวะที่นอกเหนือจากบทบัญญัติตามมาตรา 2 ดังนั้น การบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแพ่งเยอรมันจึงมีเหตุเดียวคือเมื่อผู้เยาว์มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์

* German Civil Code BGB Section 1 “The legal capacity of a human being begins on the completion of birth.”

** German Civil Code (BGB) Section 2 : “Majority begins at the age of eighteen.”

3.3 การสมรสของผู้เยาว์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นผู้ที่ทำการสมรสได้ต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว ในกรณีที่ผู้เยาว์ที่อายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ประสงค์จะทำการสมรสสามารถยื่นคำขออนุญาตจากศาลครอบครัว โดยสามารถยื่นคำขอได้เมื่อผู้เยาว์มีอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์แต่คู่สมรสของผู้เยาว์จะต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว ในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ร้องขอต่อศาลครอบครัวให้ผู้เยาว์ทำการสมรส ทั้งนี้ศาลจะอนุญาตให้ผู้เยาว์ทำการสมรสต่อเมื่อมีเหตุอันสมรสและจำเป็น ปราบกฏตามมาตรา 1303* โดยกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นมิได้มีบทบัญญัติให้ผู้เยาว์ทำการสมรสแล้วเป็นผู้บรรลุนิติภาวะเหมือนดังเช่นกฎหมายไทย

3.4 การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์

ในด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้น บิดามารดาเป็นผู้ใช้สิทธิทางกฎหมายแทนเด็กหรือผู้เยาว์ จนกว่าผู้เยาว์จะสามารถใช้สิทธิด้วยตัวเองได้ ดังนั้น บิดามารดาหรือผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์จะต้องทำหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ทั้งทางด้านส่วนตัวบุคคล(Personensorge) และทรัพย์สินของผู้เยาว์ (Vermögenssorge) การดูแลด้านตัวบุคคล ได้แก่ การตั้งชื่อให้บุตร การให้การศึกษ การรักษาพยาบาล การให้ความยินยอมเรื่องการสมรส การอบรมสั่งสอน การห้ามปราม

---

* German Civil Code BGB Section 1303 :

“(1) A marriage should not be entered into before the parties reach the age of majority.

(2) The family court, on application, may grant exemption from this provision if the applicant has reached the age of sixteen and his future spouse is of full age.

(3) Where the legal representative of the applicant or another person with care for the person of the child objects to the application, the family court may grant exemption only if the objection is not based on weighty reasons.”

(4) If the family court grants exemption under subsection (2), the applicant no longer requires the prior consent of the legal representative or of another person with care for the person of the child in order to enter into marriage..”

เรื่องการไปเที่ยวในสถานบันเทิง การให้เงินติดกระเป๋า(Taschengeld) การว่ากล่าวตักเตือน การห้ามคบหาสมาคมกับเพื่อนบางคน เป็นต้น การดูแลด้านทรัพย์สิน คือการเก็บรักษาและทำให้เกิดผลประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น *

เนื่องจากกฎหมายแพ่งเยอรมันมิได้บัญญัติให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ ผู้เขียนจึงจะทำการศึกษาในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

3.4.1 การจัดการทรัพย์สินก่อนผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ

โดยทั่วไปหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ จะเป็นของบิดามารดาที่ต้องควบคุมดูแลและมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ จัดการกิจการหรือธุรกิจของผู้เยาว์ให้มีผลกำไร แต่ทั้งนี้ ผู้เยาว์ก็สามารถทำนิติกรรมบางประเภทได้ และหากเป็นนิติกรรมหรือกิจการใดที่มีบทบัญญัติให้ต้องขอคำสั่งหรือคำอนุญาตจากศาล การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ยังมิได้สมรสนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 ดังนี้

---

* German Civil Code (BGB) Section 1626 : (1) "The parents have the duty and the right to care for the minor child (parental custody). The parental custody includes the care for the person of the child (care for the person of the child) and the property of the child (care for the property of the child).

(2) In the care and upbringing of the child, the parents take account of the growing ability and the growing need of the child for independent responsible action. They discuss questions of parental custody with the child to the extent that, in accordance with the stage of development of the child, it is advisable, and they seek agreement.

(3) The best interests of the child as a general rule include contact with both parents. The same applies to contact with other persons to whom the child has ties, if maintaining these ties is beneficial for its development."

1. นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำได้เองโดยมิต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 106* หากผู้เยาว์มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์สามารถทำนิติกรรมดังต่อไปนี้ได้ คือ นิติกรรมที่ผู้เยาว์ได้รับประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว ผู้เยาว์สามารถทำพินัยกรรมได้เองเมื่ออายุครบ 16 ปีบริบูรณ์**

2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำได้โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือนิติกรรมที่ผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้กระทำแทนผู้เยาว์ ตามหลักปกครองผู้เยาว์นั้นผู้แทนโดยชอบธรรมมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ปราบกฏตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (German Civil Code BGB) มาตรา 11*** เช่น การทำธุรกรรมเงินสด สามารถถอนเงินไปลงทุนหรือหากำไรได้ทั้งนี้ต้องดูความจำเป็นและจำนวนเงินนั้นต้องไม่สูงมากนัก และการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์หากมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถใช้เงินของผู้เยาว์ได้ตามสมควร

3. นิติกรรมที่ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถกระทำต่อเมื่อทำการขออนุญาตจากศาลคดีเด็กและเยาวชน (Vormundschaftsgericht) และได้รับคำสั่งให้สามารถกระทำนิติกรรมนั้น

---

* German Civil Code (BGB) Section 106 “A minor who has reached the age of seven has limited capacity to contract under sections 107 to 113.”

** German Civil Code (BGB) Section 2209 : “a minor may only make a will upon reaching the age of sixteen. Upon reaching sixteen a minor can make a will without obtaining the consent of his legal representative”

*** German Civil Code (BGB) Section 11 “A minor child shares the residence of its parents; it does not share the residence of a parent who lacks the right to care for the person of the child. If neither parent has the right to care for the person of the child, the child shares the residence of the person who has this right. The child retains the residence until it validly abandons it.”

ได้ เช่น ทำธุรกรรมเกี่ยวกับธนาคาร ในกรณีที่เซ็นสัญญากู้เงินกับธนาคาร การถอนเงินผู้เยาว์ไปใช้ในการลงทุน นิติกรรมที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์และการจำหน่ายสิทธิตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 1821* อาทิ นิติกรรมซื้อขายหรือจำนองที่ดิน การเข้าร่วมหุ้นส่วนบริษัท เป็นต้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมการจำนองที่ดินและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในการจัดการที่ดินซึ่งไม่ต้องมาอนุญาตจากศาล

3.4.2 การจัดการทรัพย์สินหลังจากผู้เยาว์สมรสแล้ว

แม้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะยังมีได้เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ แต่ในด้านการจัดการทรัพย์สินนั้น มีความแตกต่างจากผู้เยาว์ที่ยังมิได้สมรส เนื่องจากผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะมีอยู่ภายใต้การดูแล

---

* German Civil Code (BGB) Section 1821 (1) “ The guardian requires the approval of the family court:

1. for a disposition of a plot of land or of a right in a plot of land;
2. for a disposition of a claim that is directed to the transfer of the ownership of a plot of land or to the creation or transfer of a right in a plot of land or to the release of a plot of land from such a right;
3. for a disposition of a registered ship or ship under construction or of a claim that is directed to the transfer of the ownership of a registered ship or ship under construction;
4. for the assumption of a duty to make one of the dispositions set out in nos. 1 to 3;
5. for a contract which is directed at the nongratuitous acquisition of a plot of land, a registered ship or ship under construction or a right in a plot of land.

(2) The rights in a plot of land in the meaning of this provision do not include mortgages, land charges and annuity land charges.”

ปกครองของผู้แทนโดยชอบธรรมต่อไป* การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจึงแบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

1. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วสามารถกระทำได้เช่น การทำสัญญาเพื่อในเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากผู้เยาว์มีครอบครัวแล้ว การใช้ชีวิตจึงต้องแยกออกจากครอบครัวเดิม ดังนั้นผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจึงควรมีสติเลือกที่อยู่อาศัยและเข้าทำสัญญาต่างๆ เพื่อการพักอาศัยได้อย่างอิสระโดยมิต้องขอความยินยอมจากบิดามารดาอีกต่อไป ปราบกฎหมายตามบทบัญญัติใน มาตรา 8** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน นิติกรรมที่ผู้เยาว์ที่สมรสสามารถกระทำได้โดยต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรส ได้แก่นิติกรรมสัญญาที่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1821 ที่ต้องดำเนินการขออนุญาตจากศาลครอบครัวก่อน เช่น การทำธุรกรรมเงินสด ซื้อขายสินค้าที่มีใช้อสังหาริมทรัพย์ หรือการลงทุนหรือหากำไรที่มีใช่เป็นการเข้าเป็นหุ้นส่วนบริษัท เป็นต้น

2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะสามารถกระทำต่อเมื่อทำการขออนุญาตจากศาล และได้รับคำสั่งให้ทำนิติกรรมนั้นจากศาลตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1821 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ระบุถึงการทำนิติกรรมที่ผู้เยาว์ยังไม่สามารถกระทำเองได้ในขณะที่ยังมีได้ทำการสมรส แม้ผู้เยาว์จะทำการสมรสแล้วแต่หากผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คือยังมีอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ หากผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีความประสงค์จะทำนิติกรรมตามมาตรา 1821 จึงต้องไปดำเนินการขออนุญาตจากศาลเหมือนเช่นเดิม นิติกรรมตามมาตรา 1821 ได้แก่นิติกรรมที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ นิติกรรมซื้อขายหรือจำนองที่ดิน การเข้าร่วมหุ้นส่วนบริษัท เป็นต้น

---

* German Civil Code (BGB) Section 1633 "The care for the person of a minor child that is or was married is restricted to representation in the personal matters."

** German Civil Code (BGB) Section 8 (2) ~"A minor who is or has been married may independently establish and terminate residence."

3.5 การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย

การเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำตามบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันสามารถแบ่งเป็น 2 กรณีได้ดังนี้

1. นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม อาจถูกเพิกถอนตามคำสั่งศาลได้ หากนิติกรรมที่ได้ทำไปนั้นขัดต่อประโยชน์หรืออาจส่งผลเสียต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์* หากผู้เยาว์เข้าทำนิติกรรมโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม คู่สัญญาอาจให้ผู้แทนโดยชอบธรรมให้สัตยาบันในภายหลังหรือเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้วสามารถให้สัตยาบันในนิติกรรมนั้นได้ด้วยตนเอง**

2. นิติกรรมที่เป็นโมฆะ ได้แก่นิติกรรมที่กระทำโดยผู้ไม่มีความสามารถตามกฎหมาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันผู้เยาว์นั้นเป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถตามกฎหมายเช่นกัน เมื่อผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมและในภายหลังมิได้มีการให้สัตยาบันแก่การทำนิติกรรมนั้น หรือในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมบอกล้างนิติกรรมที่ได้กระทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย นิติกรรมนั้นจะตกเป็นโมฆะ และในกรณีที่

---

* German Civil Code (BGB) Section 1857 "The directions of the father or the mother may be cancelled by the family court if compliance with them would endanger the interest of the ward."

** German Civil Code (BGB) Section 108 "(1) If the minor enters into a contract without the necessary consent of the legal representative, the effectiveness of the contract is subject to the ratification of the legal representative.

(2) If the other party requests the representative to declare his ratification, the declaration can only be made to the other party; a declaration or refusal of ratification made to the minor before the request of the other party is ineffective. The ratification may only be declared before the expiry of two weeks after receipt of the demand; if ratification is not declared, it is considered to have been refused.

(3) If the minor has become fully capable of contracting, the ratification of the minor takes the place of the ratification of the representative."

ผู้แทนโดยชอบธรรมทำนิติกรรมตามมาตรา 1821 ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันโดยมิได้
ดำเนินการขออนุญาตจากศาล นิติกรรมที่ทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวตกเป็นโมฆะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

ในบทนี้ ผู้เขียนจะทำการเปรียบเทียบระบบกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกับระบบกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส ระบบกฎหมายของอังกฤษและระบบกฎหมายแพ่งของเยอรมันที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว โดยจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายในเรื่องการบรรลุนิติภาวะ การสมรสของผู้เยาว์ ผลจากการสมรสของผู้เยาว์ อำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์หลังจากสมรสแล้ว และกฎหมายที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว เพื่อศึกษาถึงผลดีและผลเสียของข้อกฎหมายในเรื่องดังกล่าว และเพื่อศึกษาว่า จะสามารถนำหลักกฎหมายของฝรั่งเศส อังกฤษและเยอรมันใดบ้างมาเสนอเป็นแนวคิดในการพัฒนาและแก้ไขเพิ่มเติมหลักกฎหมายของไทย

เมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว กฎหมายไทยและต่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายของต่างประเทศมีความแตกต่างและคล้ายคลึงกับหลักกฎหมายของไทยบางประการ เพื่อความสะดวกและความชัดเจนในการเปรียบเทียบ ผู้เขียนจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาบรรยาย วิเคราะห์หลักกฎหมายประกอบข้อมูลในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ซึ่งแสดงการเปรียบเทียบบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว ให้เห็นถึงความแตกต่างของหลักกฎหมายในแต่ละประเทศและเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

1. หลักกฎหมายเรื่องการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์

การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้มีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เยาว์ในด้านการจัดการทรัพย์สินนั้น ก็เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวผู้เยาว์และทรัพย์สินของผู้เยาว์ เนื่องจากกฎหมาย ถือว่าผู้เยาว์เป็นบุคคลไร้ความสามารถประเภทหนึ่งที่กฎหมายต้องเข้ามาคุ้มครองช่วยเหลือเพื่อป้องกันมิให้ทรัพย์สินของผู้เยาว์ต้องสูญไปหรือหมดสิ้นไปด้วยความอ่อนเยาว์และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของตน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 19 ได้ถือเอาอายุ 20 ปีบริบูรณ์มาเป็นเกณฑ์กำหนดให้บุคคลพ้นจากภาวะผู้เยาว์และเป็นผู้มีความสามารถในการใช้สิทธิจัดการทรัพย์สินของตนได้อย่างสมบูรณ์ การกำหนดอายุสำหรับการ

บรรลุนิติภาวะของไทยนั้นแตกต่างจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันที่กำหนดการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ไว้เพียง 18 ปีบริบูรณ์ เช่นเดียวกับหลักกฎหมายของอังกฤษที่กำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ ปากฎตั้งตารางที่ 1 ข้อ 1.

ซึ่งบทบัญญัติเรื่องการบรรลุนิติภาวะที่มีความแตกต่างกันนี้มาจากความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและสภาพสังคมที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากครอบครัวของไทยนั้นมีการดูแลปกป้องและให้การศึกษาคูหาผู้เยาว์เป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่าครอบครัวของประเทศในแถบยุโรป ดังจะเห็นว่า แม้ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะแล้วแต่ก็ยังอยู่ในการดูแลอุปการะของบิดามารดาจนกระทั่งจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีแม้อายุจะเกิน 20 ปีไปแล้วก็ตาม ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากในสังคมไทยนั้นบุคคลที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้นั้นจำเป็นต้องจบการศึกษาขั้นต้นในระดับปริญญาตรีเสียก่อน ซึ่งหากกำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะไว้ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้เยาว์ในสังคมไทยไม่ได้รับการศึกษาในระดับสูง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยยังเป็นประเทศที่อยู่ในช่วงกำลังพัฒนาซึ่งมีความเป็นอยู่และสภาพสังคมที่แตกต่างกับประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งสามประเทศนั้นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมจึงแตกต่างกับสังคมไทย ดังจะเห็นว่าประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรได้กำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ไว้เพียง 18 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากบทบัญญัติเรื่องอายุการบรรลุนิติภาวะนั้นจะมีผลต่อการพัฒนาครอบครัวและสังคม บุคคลที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ย่อมถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมหรือจัดการทรัพย์สิน ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1 ข้อ 3, 4. และ 5. เมื่อทำการเปรียบเทียบกฎหมายของไทยและต่างประเทศในข้อ 3. จะพบว่ากฎหมายของแต่ละประเทศได้จำกัดความสามารถของผู้เยาว์ในด้านการทำนิติกรรมไว้ใกล้เคียงกันคือผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมได้เท่าที่จำเป็นและสมฐานะของผู้เยาว์ เช่นการซื้อขายสินค้าทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การซื้อสินค้าราคาไม่สูงและมีใช้เป็นประจำ เป็นต้น หากผู้เยาว์ทำนิติกรรมที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวไว้ใน ตารางที่ 1 ข้อ 3. ดังจะเห็นได้ว่าจากหลักกฎหมายทุกประเทศได้จำกัดอำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะการจะทำนิติกรรมที่เป็นการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูง การซื้อขายหรือจำหน่ายสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงการจะประกอบธุรกิจการค้าผู้เยาว์ก็ถูกจำกัดความสามารถด้วยเช่นกัน จากสาเหตุนี้เองที่ทำให้ประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักรบัญญัติให้บุคคล

บรรลุนิติภาวะเร็วขึ้นจากเดิม 21 ปีบริบูรณ์ เป็น 18 ปีบริบูรณ์ เพื่อลดการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลที่อายุต่ำกว่า 21 ปีให้สามารถดำเนินงานด้านธุรกิจได้อย่างเต็มที่ ให้มีอำนาจในการตัดสินใจและจัดการทรัพย์สินของตนได้โดยไม่ถูกจำกัดสิทธิใด ๆ อีกต่อไป ซึ่งข้อดีในการลดอายุการบรรลุนิติภาวะลงก็เพื่อต้องการให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงต้องการขยายฐานคนวัยทำงานให้มากกว่าเดิม เพื่อเป็นการเริ่มรายได้รวมในประเทศให้มากขึ้นอันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ปรากฏตามตารางที่ 2 ข้อ (1)

แต่เมื่อเราศึกษาถึงสภาพสังคมของไทยในปัจจุบันนี้ จะพบว่าสถาบันครอบครัวอันเป็นรากฐานของสังคมไทยสั่นคลอนลงไปมาก ซึ่งถือเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการแยกกันอยู่ไปจนถึงการหย่าร้าง เมื่อคู่สามีภรรยาในปัจจุบันมีการหย่าร้างกันมากขึ้น ผู้เยาว์ก็จะได้รับผลกระทบจากการดูแลปกป้องทั้งในด้านการเลี้ยงดูและการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ซึ่งจากเดิมที่ผู้ปกครองหรือผู้แทนของผู้เยาว์จะเป็นบิดาและมารดาของผู้เยาว์ ก็อาจจะเหลือแต่บิดาหรือมารดาที่ได้รับอำนาจการปกครองหลังจากที่ได้หย่าร้างแล้ว และในบางกรณีผู้ปกครองอาจเป็นบุคคลอื่นที่ศาลมีคำสั่งแต่งตั้ง เนื่องจากบิดามารดาไม่อาจเป็นผู้ปกครองได้อีกต่อไป เช่น มีการย้ายถิ่นฐาน บิดามารดาต่างมีครอบครัวใหม่และไม่นำผู้เยาว์ไปอยู่ด้วย ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานและนับวันจะยิ่งขยายเป็นวงกว้างในสังคมมากขึ้น การดูแลปกป้องผู้เยาว์จึงไม่เป็นไปตามประสิทธิภาพที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ ปัญหาจากการเลี้ยงดูที่ผิดพลาด อาจจะทำให้ผู้เยาว์จะขาดภาวะทางความคิด ขาดทักษะทางสังคม แก้ปัญหาในทางที่ผิด ใช้ความรุนแรงเข้าตัดสิน และผู้เยาว์ตกเป็นทาสวัตถุมากขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อทำการศึกษาถึงสภาพสังคมในประเทศไทย เปรียบเทียบกับสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของคนในประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร นั้นจะพบว่า ประเทศทั้งสามนั้นนับเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก โดยแต่ละเมืองมีขนาดใหญ่และจะมีประชากรจำนวนมาก คนในประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร จึงได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการของรัฐที่ให้บุคคลภายในประเทศมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนฟรีจนกระทั่งจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังนั้น ผู้เยาว์จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาบิดามารดามากดังเช่นผู้เยาว์ในสังคมไทย ดังจะเห็นจากการใช้ชีวิตของผู้เยาว์ในประเทศทั้งสามจะเป็นผู้ใหญ่เร็วกว่าผู้เยาว์ในสังคมไทย โดยผู้เยาว์ในสามประเทศนั้นจะออกจากบ้านไปใช้ชีวิตตามลำพังตั้งแต่นั้น

อายุก่อนสิบแปดปี และเมื่อออกไปใช้ชีวิตตามลำพังผู้เยาว์จะต้องทำงานหาเงินเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายให้พ่อกับการดำรงชีพของตน ฉะนั้น ความผูกพันกับบิดามารดาของผู้เยาว์ในประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรจะไม่แน่นแฟ้นเหมือนในสังคมไทย โดยจะเห็นได้จากการที่ครอบครัวของคนฝรั่งเศส เยอรมันและคนอังกฤษจะอยู่กันอย่างเป็นสัดส่วนไม่ปะปนกับญาติพี่น้อง ขนาดครอบครัวจึงมักจะเป็นครอบครัวเล็ก ๆ ที่ประกอบด้วยพ่อแม่และลูกเท่านั้น จะไม่มีผู้สูงอายุหรือญาติพี่น้องรวมอยู่ด้วย เนื่องจากความเคยชินที่ต่างคนต่างอยู่ ญาติตายายจะไม่ได้เข้าไปเลี้ยงดูหลานผู้เยาว์มากนัก แต่จะช่วยดูแลอยู่ห่าง ๆ และบางโอกาสเท่านั้น ฉะนั้นความสัมพันธ์และความใกล้ชิดภายในครอบครัวของประเทศทั้งสามจึงมีความแตกต่างกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของไทยมาก

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้น บทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจึงกำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ไว้สูงกว่ากฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษ 2 ปี เนื่องจากมีความแตกต่างกันทั้งในสภาพสังคมและภาวะทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การที่กฎหมายไทยกำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะไว้ที่ 20 ปีบริบูรณ์นั้นเป็นการถือตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจในประเทศไทยจึงมีความเหมาะสมอยู่แล้ว ซึ่งข้อดีของบทบัญญัติตามกฎหมายของไทยนั้นจะมุ่งไปที่การคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สามารถเพิกถอนนิติกรรมที่ผู้เยาว์กระทำไปโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมและในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 ที่ต้องดำเนินการขออนุญาตจากศาลก่อน เมื่อมีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์หลายขั้นตอนและอย่างรัดกุมนั้น การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ก็จะได้รับการตรวจสอบมากขึ้น และหากภายหลังพบว่าการทำนิติกรรมนั้นเป็นการเสียประโยชน์มากกว่าได้ประโยชน์ก็ยังสามารถเพิกถอนนิติกรรมที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อมิให้ทรัพย์สินของผู้เยาว์ต้องเสียหายก่อนที่ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ

ส่วนข้อเสียของการบัญญัติอายุการบรรลุนิติภาวะไว้ที่ 20 ปีบริบูรณ์นั้นอาจส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจได้ เนื่องจากการจำกัดความสามารถตามกฎหมายนั้นอาจทำให้ผู้เยาว์ไม่สามารถดำเนินกิจการ ธุรกิจได้ก่อนที่จะบรรลุนิติภาวะ แม้ในบางครั้งผู้เยาว์อาจมีความสามารถ แต่การจัดการทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงนั้นมีขั้นตอนยุ่งยากและเป็นอุปสรรคต่อการ

ดำเนินธุรกิจ ในด้านข้อดีของกฎหมายต่างประเทศทั้งสามที่ให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ นั้นเป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีความรับผิดชอบมากขึ้นและยังเป็นการส่งเสริมให้ใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องรอให้จบการศึกษาอันเป็นการส่งเสริมในด้านการประกอบอาชีพ รวมถึงการทำธุรกิจการค้า เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจในประเทศให้มีรากฐานที่ดี ส่วนข้อเสีย นั้นคงต้องพิจารณาถึงความพร้อมของผู้ที่อายุ 18 ปีบริบูรณ์ในแต่ละสังคมแต่ละครอบครัวว่ามีการเลี้ยงดูและให้การศึกษที่ดีเพียงพอหรือไม่

เมื่อพิจารณาถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยแล้ว ผู้เขียนเห็นสมควรว่าควรใช้เกณฑ์อายุการบรรลุนิติภาวะที่ 20 ปีบริบูรณ์ต่อไปจนกว่าสภาพสังคมและเศรษฐกิจในประเทศไทยจะมีการพัฒนาขึ้น และผู้เยาว์ในประเทศไทยมีความรู้ความสามารถและความพร้อมเรื่องการจัดการปกป้องและดูแลทรัพย์สินของตนได้มากกว่าในปัจจุบัน

2. เงื่อนไขการสมรสของผู้เยาว์และผลตามกฎหมายเมื่อผู้เยาว์สมรส

จากตารางเปรียบเทียบกฎหมายที่ 1 ข้อ 2. นั้นจะเห็นว่ากฎหมายของไทยตาม ป.พ.พ. มาตรา 20 นั้นบัญญัติให้ผู้เยาว์จะทำการสมรสได้เมื่ออายุ 17 ปีบริบูรณ์และต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือหากผู้เยาว์มีอายุน้อยกว่า 17 ปีอาจทำการสมรสได้ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1448 ซึ่งบัญญัติไว้สำหรับกรณีที่เกิดเหตุแก่หญิงผู้เยาว์ เช่นหญิงเกิดตั้งครรภ์ หรืออาจเกิดจากคำพิพากษาของศาลให้สมรสกัน จึงจะเห็นได้ว่าอายุขั้นต่ำของการสมรสตามกฎหมายไทยนั้นมีได้มีบทบัญญัติไว้อย่างชัดเจน อยู่ที่ดุลยพินิจของศาลว่าสามารถให้ผู้เยาว์ทำการสมรสกันได้หรือไม่ ทั้งนี้อาจดูจากความจำเป็นในด้านครอบครัว เช่นกรณีหญิงผู้เยาว์เกิดตั้งครรภ์เมื่ออายุได้เพียง 12 ปี ศาลก็สามารถอนุญาตให้ทำการสมรสได้ รวมถึงกรณีที่การสมรสเกิดจากคำพิพากษาของศาลในคดีที่ผู้เยาว์ถูกระทำชำเราโดยหญิงผู้เยาว์มีอายุต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์แต่ไม่น้อยกว่า 13 ปีบริบูรณ์ยินยอมให้ฝ่ายชายเป็นผู้เยาว์ที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์กระทำชำเรา อันเป็นบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคห้าที่บัญญัติให้ศาลอนุญาตให้ทำการสมรสได้หากฝ่ายหญิงและผู้แทนโดยชอบธรรมยินยอม เนื่องจากการสมรสนั้นมีเหตุจำเป็นที่ต้องคุ้มครองหญิงผู้เยาว์เพื่อมิให้ถูกล่วงละเมิดทางร่างกายโดยฝ่ายชายผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบหรือรับผิดชอบต่อหญิงผู้เยาว์ และเพื่อให้ชายที่ล่วงเกินรับผิดชอบต่อบุตรที่จะเกิดมา

ทั้งนี้เพื่อให้บุตรของผู้เยาว์มีบิดามารดาใช้อำนาจปกครองตามกฎหมายได้ จึงจะเห็นได้ว่า การสมรสของผู้เยาว์ตามกฎหมายไทยเกิดขึ้นได้หลายกรณี และในขณะที่ผู้เยาว์ทำการสมรสนั้นก็ยังอยู่ในช่วงเยาว์วัยเกินไปที่จะมีครอบครัวและความรับผิดชอบในด้านทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้เองที่ผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้เยาว์ที่สมรสในขณะที่อายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์นั้น ยังเป็นผู้ที่เยาว์วัยอยู่มาก อาจจะไม่มีความรู้ ความสามารถ และอาจจะยังไม่รอบคอบเพียงพอที่จะดูแลและจัดการทรัพย์สินของตนเองได้

จากการศึกษาของที่มาของหลักกฎหมายไทยที่บัญญัติเรื่องการบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์โดยการสมรส พบว่า ก่อนมีการแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ในปี พ.ศ. 2519 นั้น จะเห็นว่าผู้เยาว์ที่ทำการสมรสขณะที่อายุยังไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์จะยังมีผู้ที่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายอันจะมีอำนาจจัดการทรัพย์สินทั้งหมดด้วยตนเอง แต่ภายหลังที่มีการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายใน พ.พ. มาตรา 20 ให้ผู้เยาว์ที่อายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์สามารถบรรลุนิติภาวะได้โดยการสมรส แต่การสมรสนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากศาล ประกอบกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคห้า ที่มีการแก้ไขอายุของผู้เยาว์ที่สามารถสมรสกันได้โดยได้รับความยินยอมจากศาล โดยฝ่ายหญิงต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 13 ปีและไม่เกิน 15 ปี ฝ่ายชายต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี จึงจะเห็นได้ว่าการสมรสของผู้เยาว์ตามกฎหมายไทยนั้นแบ่งเป็น 3 กรณี คือ (1) ผู้เยาว์อายุ 17 ปีบริบูรณ์สมรสกันได้โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (2) ผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์สมรสกันได้โดยมีเหตุอันสมควรและได้รับอนุญาตจากศาลให้ทำการสมรสกันได้ และ (3) ผู้เยาว์ที่สมรสกันตาม ป.อ. มาตรา 277 วรรคห้า ดังจะเห็นว่าก่อนการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในปี พ.ศ. 2519 นั้น กฎหมายบัญญัติให้ผู้เยาว์สามารถบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสได้ โดยชายผู้เยาว์ที่มีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ และหญิงผู้เยาว์ที่อายุ 15 ปีบริบูรณ์สามารถสมรสได้ ด้วยเหตุผลว่าสภาพสังคมไทยในอดีตยังเป็นสังคมกสิกรรมที่ยังไม่มีความเจริญมากนัก ผู้คนในสังคมยังไม่ได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อายุการทำงานจะเริ่มต้นเร็วกว่าในสังคมปัจจุบัน หากผู้ใดมีความพร้อมที่จะสร้างครอบครัวและอยู่ในวันที่เหมาะสมจะมีบุตรก็สามารถแต่งงานกันได้ เมื่อแต่งงานแล้วควรให้อำนาจแก่บุคคลนั้นในการดูแลปกครองตนเอง และสามารถดูแลปกครองบุตรของตนเองได้ การให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินจึงมีความสำคัญต่อการสร้างครอบครัว การจะจำกัดสิทธิต่าง ๆ ในการทำนิติกรรมนั้นอาจถือเป็นอุปสรรคในการสร้างครอบครัวได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้ผู้เยาว์ที่สมรสตามเงื่อนไขอายุดังกล่าวกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ แต่ในภายหลังที่ได้แก้กฎหมาย โดยมีได้จำกัด

อายุของผู้เยาว์ที่สามารถทำการสมรสไว้ เพียงแต่ให้เป็นดุลยพินิจของศาลนั้น ก็เพื่อให้ผู้เยาว์สามารถสร้างครอบครัวได้แม้จะยังมีอายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้มิใช่เหตุจากความพร้อมของผู้เยาว์แต่เป็นเพียงการแก้ไข เยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเป็นการคุ้มครองสถาบันครอบครัวที่เกิดจากความไม่พร้อม และเป็นการคุ้มครองหญิงผู้เยาว์ที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ในคดีอาญาตามบทบัญญัติ ของ ป.อ. มาตรา 277 ให้ได้รับการเยียวยาจากฝ่ายชายผู้เยาว์ที่ได้ล่วงละเมิดหญิงผู้เยาว์ไปแล้ว

จึงจะเห็นได้ว่า การอนุญาตให้ผู้เยาว์ทำการสมรสขณะที่ยังมีอายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์นั้น การสมรสนั้นมิได้เกิดจากความพร้อมทั้งในด้านความสามารถและความรับผิดชอบของผู้เยาว์ ประกอบกับ ผู้เยาว์เองก็ยังมีได้อยู่ในวัยที่มีสติ รอบรู้ และมีความสามารถเพียงพอต่อการจะรักษาปกป้องทรัพย์สินของตนได้ และภายหลังที่มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวก็มิได้มีการศึกษาถึงผลที่ตามมาในภายหลังว่าเกิดผลเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของผู้เยาว์หรือไม่ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสปรากฏตามตารางที่ 1 ข้อ 2. จะเห็นว่าบัญญัติให้ชายและหญิงที่จะสมรสกันได้ต้องมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์และ 15 ปีบริบูรณ์ตามลำดับและการสมรสนั้นต้องได้รับความยินยอมจากบิดาหรือมารดาของผู้เยาว์ หากหญิงผู้เยาว์มีอายุต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์อาจทำการสมรสได้เช่นกันโดยต้องได้รับคำอนุญาตจากศาลเมื่อเห็นว่ามีเหตุอันสมควร ซึ่งการอนุญาตให้ทำการสมรสและอายุการสมรสของผู้เยาว์ในฝรั่งเศสนั้นจะมีบทบัญญัติใกล้เคียงกับกฎหมายไทย แต่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องอำนาจในการจัดการทรัพย์สินเนื่องจากกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้นแม้หญิงผู้เยาว์จะสามารถสมรสกันได้ในขณะที่ตนมีอายุต่ำกว่า 15 ปีก็มิได้มีผลให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วสามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้เหมือนดังเช่นกฎหมายของไทย เพราะผู้เยาว์ที่สมรสแล้วในประเทศฝรั่งเศสมิได้กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะดังเช่นกฎหมายไทย และเมื่อเปรียบเทียบในเรื่องเดียวกันนี้ ตามกฎหมายแพ่งเยอรมันและกฎหมายอังกฤษนั้นผู้เยาว์ที่มีอายุ 16 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปสามารถสมรสกันได้โดยต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา และผลของการสมรสของผู้เยาว์มิได้ทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเช่นเดียวกับกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ในกฎหมายต่างประเทศทั้งสามนั้นจึงมีความแตกต่างกับหลักกฎหมายของไทยที่ให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะและมีอำนาจจัดการทรัพย์สินทั้งหมดด้วยตนเอง

จากเงื่อนไขการสมรสข้างต้น จึงเห็นข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายของไทยและกฎหมายต่างประเทศทั้งสามว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องอายุและผลของการสมรส ซึ่งในความเห็นของผู้เขียนนั้นเห็นว่ากรณีที่มิได้บัญญัติให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะนั้นก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ต่อไปจนกว่าผู้เยาว์จะมีวุฒิภาวะความสามารถและมีประสบการณ์ในชีวิตที่เพียงพอ ตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายในแต่ละประเทศ ซึ่งมีการกำหนดอายุบรรลุนิติภาวะไว้แล้วว่าเมื่อผู้เยาว์มีอายุครบตามเกณฑ์บรรลุนิติภาวะจึงจะถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถเพียงพอในการจัดการทรัพย์สินของตนโดยมิต้องอยู่ภายใต้การควบคุมหรืออุปถัมภ์ในเรื่องการจำกัดความสามารถใด ๆ อีกต่อไปซึ่งถือเป็นข้อดีในการกำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะไว้ที่ 18 ปีบริบูรณ์ในกฎหมายทั้งสามประเทศ เนื่องจากประเทศทั้งสามมีแนวคิดว่าการสมรสของผู้เยาว์มิได้เป็นเหตุให้บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีความสามารถเพียงพอในการปกป้อง ดูแลทรัพย์สินของตนเองได้ แต่ในด้านข้อเสียนั้นการที่กฎหมายได้วางบทบัญญัติไว้คุ้มครองผู้เยาว์ที่สมรสแล้วตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เยอรมันและกฎหมายครอบครัวอังกฤษอาจเป็นการจำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินอันเป็นการเคร่งครัดและทำให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วไม่มีอิสระในการจัดการทรัพย์สินเท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการดูแลครอบครัวของตนได้เช่นกัน

3. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์และหลักการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยนั้นมีการบัญญัติถึงการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้อย่างรัดกุม ซึ่งโดยสรุปแล้วการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ สามารถแยกออกได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

1. นิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 21,26,27) หากผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม นิติกรรมนั้นจะมีผลเป็นโมฆียะ ซึ่งอาจบอกล้างได้ และเมื่อบอกล้างแล้ว นิติกรรมนั้นจะกลายเป็นโมฆะเสียเปล่ามาตั้งแต่เริ่มแรก
2. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำได้โดยลำพัง (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 22 – 25) จะเป็นนิติกรรมที่ไม่มีผลเสียต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ หรือเป็นนิติกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของผู้เยาว์เอง
3. นิติกรรมที่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล (ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574) หลักเกณฑ์นี้บัญญัติเพื่อคุ้มครองการทำนิติกรรมของผู้เยาว์โดยผู้แทนโดยชอบธรรม เพื่อมิให้ผู้แทนโดยชอบ

ธรรมชาติเกี่ยวกับการขออนุญาตจากศาลในการทำนิติกรรมที่สำคัญและมีผลกระทบต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ ซึ่งผลจากการทำนิติกรรมนั้นจะไม่ผูกพันผู้เยาว์ หรืออาจเป็นโมฆะได้

เมื่อพิจารณาการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส การทำนิติกรรมของผู้เยาว์โดยมิได้ขออนุญาตผู้แทนโดยชอบธรรมหรือคณะกรรมการที่ปรึกษาครอบครัวหรือจากศาลนั้นจะส่งผลให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะคือเสียเปล่าไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ อันสามารถร้องต่อศาลเพื่อขอเพิกถอนนิติกรรมดังกล่าวได้ ซึ่งลำดับและขั้นตอนของนิติกรรมนั้นเป็นไปตามความสำคัญและมูลค่าของนิติกรรม หากเป็นนิติกรรมที่เป็นการซื้อขายสินค้าทั่วไปเพื่อการดำรงชีพผู้เยาว์สามารถกระทำเองได้ หากเป็นการทำนิติกรรมหรือการหาผลประโยชน์จากกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่นอกเหนือจากการใช้ชีวิตปกติจะเป็นอำนาจของผู้แทนโดยชอบธรรม และหากเป็นการทำนิติกรรมที่เป็นการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์บางประเภท การเข้าร่วมหุ้นส่วนบริษัทที่มีมูลค่าสูงจะต้องได้รับคำอนุญาตจากคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวหรือจากศาลดังบทบัญญัติที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

เมื่อเปรียบเทียบหลักกฎหมายที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ของฝรั่งเศสกับไทยนั้นจะเห็นว่า โดยรวมนั้นขั้นตอนการจัดการทรัพย์สินจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันตามความสำคัญและมูลค่าของทรัพย์สินและการทำนิติกรรมของผู้เยาว์โดยผู้แทนโดยชอบธรรม จะมีบทบัญญัติที่แตกต่างในเรื่องการอำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้แทนโดยชอบธรรมในฝรั่งเศส อันมีข้อกำหนดมากกว่าหลักกฎหมายของไทย เนื่องจากกฎหมายฝรั่งเศสนั้นมีการถ่วงดุลอำนาจการจัดการทรัพย์สินของบิดามารดาและผู้ปกครองที่มีให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำนิติกรรมที่มีความสำคัญและมีมูลค่าสูง เพื่อมิให้เป็นการหาประโยชน์กับกองทรัพย์สินของผู้เยาว์เนื่องจากผู้ใช้อำนาจปกครองอาจเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกองทรัพย์สินของผู้เยาว์เอง จึงบัญญัติให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจในการให้คำอนุญาตแก่ผู้เยาว์แทนการทำหน้าที่ของผู้แทนโดยชอบธรรมทั้งในกรณีที่ผู้เยาว์มีโอกาสได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเนื่องจากมีความเห็นขัดแย้งกัน หรือในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีมูลค่าสูงจึงควรให้ผ่านความเห็นชอบจากบุคคลภายนอกผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียกับกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวจะมาจากญาติของผู้เยาว์เอง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 457 วรรคสอง และมาตรา 468 ที่ได้บัญญัติให้การทำนิติกรรมที่มีความสำคัญต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์อันมีมูลค่าสูงเกิน 1,000,000 ฟรังก์ จะต้องขอ

อนุญาตจากหน่วยงานของศาล ซึ่งการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นมีความเคร่งครัดและรัดกุมมากกว่าระบบกฎหมายของไทย ซึ่งมีข้อดีในด้านการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สามารถดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้อย่างแท้จริง แต่ในด้านข้อเสีย นั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์จะมีขั้นตอนยุ่งยากและหากจะทำนิติกรรมที่สำคัญ และมีมูลค่าสูงนั้นจะต้องดำเนินการขออนุญาตจากคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวหรือจากศาลอันอาจทำให้การจัดการทรัพย์สินล่าช้าและไม่ทันต่อความต้องการของผู้เยาว์ได้

เมื่อพิจารณาการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามกฎหมายอังกฤษจะเห็นว่า การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้นจะมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อนน้อยกว่าหลักกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสและของไทย ส่วนการเพิกถอนนิติกรรมนั้นสามารถเพิกถอนได้โดยการฟ้องคดีหรือบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะต่อศาลได้ ในกรณีที่มีการทำนิติกรรมที่ฝ่าฝืนเงื่อนไขของกฎหมายเมื่อคู่สัญญาต้องการเรียกร้องให้ผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมปฏิบัติตามสัญญา ศาลจะเป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสมในการทำนิติกรรมนั้น ๆ ว่านิติกรรมดังกล่าวผูกพันผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมให้ต้องปฏิบัติตามหรือไม่ ผลกฎหมายในเรื่องนี้เองที่เป็นข้อแตกต่างกับกฎหมายแพ่งของไทย หากมีการทำนิติกรรมที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติผลก็จะเป็นไปตามกฎหมาย คือนิติกรรมที่ผู้เยาว์กระทำโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมจะเป็นโมฆียะอันอาจบอกล้างหรือให้สัตยาบันได้ ส่วนนิติกรรมที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 นิติกรรมนั้นจะไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ ซึ่งมีโอกาสน้อยมากที่ศาลจะตัดสินให้ผู้เยาว์ต้องผูกพันตามนิติกรรมที่ได้หลีกเลี่ยงไม่มาขออนุญาตต่อศาลก่อน

เมื่อพิจารณาการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามกฎหมายแพ่งเยอรมันจะเห็นว่า การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้นจะมีขั้นตอนที่ใกล้เคียงกับหลักกฎหมายของไทย ที่มีลำดับขั้นตอนเป็นสามระดับคือ นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำได้ด้วยตนเอง นิติกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมและนิติกรรมที่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน ส่วนการเพิกถอนนิติกรรมนั้นสามารถเพิกถอนได้โดยบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะและเพิกถอนนิติกรรมที่เป็นโมฆะต่อศาลได้

เมื่อทำการเปรียบเทียบกฎหมายของไทยและต่างประเทศในตารางที่ 1 ข้อ 3. จะพบว่ากฎหมายของแต่ละประเทศได้จำกัดความสามารถของผู้เยาว์ในการทำนิติกรรมไว้ใกล้เคียงกันคือผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรมได้เท่าที่จำเป็นและสมแก่ฐานะของผู้เยาว์ เช่นการซื้อ

ขายสินค้าทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การซื้อสินค้าราคาไม่สูงและมีใช้เป็นประจำ เป็นต้น หากผู้เยาว์ทำนิติกรรมที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 3. หรือกรณีผู้เยาว์ทำนิติกรรมที่ปรากฏตามตารางที่ 1 ข้อ 4. หรือข้อ 5 และข้อ 9. โดยมีได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม การทำนิติกรรมของผู้เยาว์นั้นตามกฎหมายไทยจะมีผลเป็นโมฆียะ ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจให้สัตยาบันหรือบอกล้างได้ ตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสก็เช่นกัน ส่วนกฎหมายอังกฤษนั้นให้ผู้แทนโดยชอบธรรมเลือกว่าจะปฏิบัติตามสัญญาที่ผู้เยาว์ได้กระทำหรือไม่ หากไม่ปฏิบัติตามสัญญานิติกรรมนั้นจะไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ และตามกฎหมายเยอรมันนิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมจะมีผลเป็นโมฆียะ ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจให้สัตยาบันหรือบอกล้างได้เช่นเดียวกับหลักกฎหมายของประเทศอื่น ๆ และในกรณีที่เป็นการนิติกรรมที่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน หากผู้แทนโดยชอบธรรมฝ่าฝืนไม่มาขออนุญาตจากศาลก่อน นิติกรรมที่ได้ทำไปนั้นจะไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ตามกฎหมายไทย และในกฎหมายฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษผลของนิติกรรมนั้นจะไม่ผูกพันผู้เยาว์เช่นกัน หรืออาจบอกล้างให้เป็นโมฆะได้ ซึ่งปรากฏผลดังตามตารางที่ 1 ข้อ 9.

เมื่อเปรียบเทียบข้อกำหนดที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ทั้งสามประเทศนั้นจะเห็นว่า หลักกฎหมายไทยมีการบัญญัติถึงการคุ้มครองในด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้อย่างรัดกุม ผู้แทนโดยชอบธรรม ตัวผู้เยาว์และศาลสามารถเพิกถอนการทำนิติกรรมที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติข้างต้นได้โดยตลอด แม้ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะไปแล้วก็ยังสามารถเพิกถอนได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่บรรลุนิติภาวะ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษนั้นจะคุ้มครองผู้เยาว์จนถึงอายุ 18 ปีบริบูรณ์และผู้เยาว์ที่บรรลุนิติภาวะจะเพิกถอนได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งการคุ้มครองในด้านอายุจะน้อยกว่ากฎหมายของไทย ดังนั้นระยะเวลาในการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ของกฎหมายไทยจึงมีระยะเวลาการคุ้มครองที่ยาวนานกว่า หากพิจารณาถึงการบรรลุนิติภาวะโดยอายุ คือเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่ในกรณีที่ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วตามหลักกฎหมายไทยกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส หากทำนิติกรรมใด ๆ หลังจากสมรสแล้ว แม้จะมีอายุเพียง 14 ปี หรือ 15 ปี ก็มิอาจเพิกถอนการทำนิติกรรมนั้นได้ เพราะถือว่าได้กระทำในฐานะที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถตามกฎหมายเพียงพอ จึงไม่อาจอ้างความเป็นผู้เยาว์ที่อ่อนความรู้ อ่อนประสบการณ์อีกต่อไป เมื่อเปรียบเทียบในเรื่องการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสตามกฎหมายของไทยและการบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายใน 3 ประเทศนั้น จะพบว่าหากผู้เยาว์ในประเทศไทยทำการสมรสโดยชอบตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ระยะเวลาการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินก็จะมีระยะเวลาที่สั้นกว่ากฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษเสียอีก จึงเห็นได้ว่าการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสของไทยมีข้อดีในด้านอำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สามารถจัดการทรัพย์สินได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันก็มีข้อเสียในเรื่องระยะเวลาในการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ เนื่องจากเมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะแล้วจะสามารถเพิกถอนนิติกรรมที่เป็นโมฆียะได้ภายในระยะเวลา 1 ปี ไม่ว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะโดยอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์หรือบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมโดยนิติกรรมที่ทำนั้นเป็นการเสียเปรียบ และต่อมาผู้เยาว์ได้สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายขณะอายุ 15 ปี นิติกรรมที่ผู้เยาว์ได้ทำไปนั้นสามารถบอกล้างหรือให้สตัยบันได้ภายใน 1 ปีหลังจากที่ผู้เยาว์สมรสแล้ว ซึ่งจะเห็นว่าในขณะนั้นผู้เยาว์ที่สมรสแล้วยังไม่มีวุฒิภาวะหรือความรอบคอบเพียงพอในการตัดสินใจเพื่อจะทำนิติกรรมที่มีความเสี่ยงต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ จึงเป็นข้อควรพิจารณาว่าการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสของผู้เยาว์จะทำให้การคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์มีผลบังคับใช้ในระยะเวลาที่ลดลงอันไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์และอาจส่งผลเสียต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ ดังจะเห็นได้จากข้อดีและข้อเสียในตารางที่ 2 ข้อ 5.

4. หลักกฎหมายเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

เนื่องจากกฎหมายแพ่งของไทยตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 วางหลักให้ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายถือเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ผู้เยาว์ที่สมรสตามกฎหมายไทยจึงมีความสามารถดังเช่นผู้ที่บรรลุนิติภาวะสามารถจัดการดูแลทรัพย์สินของตนได้ โดยปราศจากการคุ้มครอง ควบคุมดูแลจากผู้ใดอีกต่อไป ดังนั้น กฎหมายที่จำกัดสิทธิในการทำนิติกรรมและหลักกฎหมายการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์จึงไม่มีผลใช้บังคับหลังจากผู้เยาว์ได้ทำการสมรสแล้ว

ตามหลักกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษนั้นผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว จะมีอำนาจปกครองดูแลตนเองและครอบครัวได้โดยมิต้องอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของบิดามารดาต่อไป เนื่องจากความผูกพันระหว่างบิดามารดาบุตรมีความแตกต่างกับประเทศไทย ผู้เยาว์ในประเทศทั้งสองสามารถดูแลตนเองได้เร็วกว่า รวมถึงมีความเป็นอิสระในการใช้ชีวิตมากกว่าผู้เยาว์ในสังคมไทย ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วกฎหมายไทยให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ สามารถจัดการทรัพย์สินทุกอย่างได้โดยลำพัง ไม่ต้องขออนุญาตจาก ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจากศาลอีกต่อไป ซึ่งตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นผู้เยาว์ที่สมรสแล้วยังไม่ สามารถจัดการทรัพย์สินที่มีความสำคัญได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส อาทิเช่น นิติกรรม จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน การประกอบธุรกิจที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินสำคัญ ตามมาตรา 457 วรรคสอง จะต้องได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการครอบครัวเสียก่อน และหากเป็นนิติ กรรมสองประเภทที่ระบุไว้ในมาตรา 468 และมูลค่าไม่เกิน 1,000,000 ฟรังก์ หรือเป็นการขาย สั่งหาริมทรัพย์ในกรณีเร่งด่วนผู้ปกครองจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนทำ ส่วนนิติกรรมที่ ผู้เยาว์จัดการเองได้จะเป็นนิติกรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีพโดยทั่วไปที่ไม่มีผลกระทบต่อของ ทรัพย์สินของผู้เยาว์ และตามกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะมีอำนาจในการจัดการ ทรัพย์สินมากขึ้นโดยต้องอยู่ในข้อบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1821 เช่นเดิม สำหรับการทำนิติกรรมที่มีความสำคัญจะต้องขออนุญาตจากศาลซึ่งเป็นข้อบังคับเดิมที่ได้บัญญัติ ไว้ก่อนที่ผู้เยาว์จะทำการสมรส และในกฎหมายของอังกฤษที่มีให้ผู้เยาว์จัดการทรัพย์สินของ ตนเองได้จนกว่าจะอายุ 18 ปีบริบูรณ์เช่นกัน แม้ผู้เยาว์จะทำการสมรสแล้ว ทั้งนี้ ปรากฏดังตาราง ที่ 1 ข้อ 6. 7. และ 8.

จากบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสามประเทศนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากมี บทบัญญัติที่กำหนดความสามารถของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต และความเป็นอยู่ในครอบครัวของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าเมื่อผู้เยาว์สมรสแล้ว ควรจะมีอำนาจในการปกครองตนเองและทรัพย์สินได้ตามสมควร จะเป็นการส่งผลดีต่อการจัดการ ทรัพย์สินอันจำเป็นต่อการเลี้ยงชีพและจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในครอบครัว การเลี้ยงดูบุตร ซึ่งหาก มีข้อจำกัดมากเกินไปอาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในครอบครัวของบุคคลนั้นได้ เช่นจากเดิมนิติ กรรมที่ผู้เยาว์สามารถกระทำได้เองโดยลำพังอาจเป็นแค่การซื้อของกินของใช้เพียงเล็กน้อย อาจมี การกำหนดเงื่อนไขให้สามารถทำนิติกรรมที่มีมูลค่าสูงขึ้น เช่นสามารถซื้อรถยนต์ หรือเครื่องประดับ เครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตได้ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบหลักกฎหมายต่างประเทศกับหลักกฎหมายแพ่งของไทย จะพบว่า กฎหมายไทยได้ให้สิทธิการปกครองตนเองและความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ สมรสแล้วอย่างเต็มที่ ปรากฏจากการควบคุมดูแลจากผู้ปกครองและจากหน่วยงานของศาล ดังนั้น หากมีการทำนิติกรรมหลังจากที่ผู้เยาว์สมรสแล้วจะไม่สามารถทำการแก้ไข เพิกถอนนิติกรรมที่ได้

กระทำลงไปได้อีกต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายที่คุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ก่อนที่ผู้เยาว์จะสมรสนั้นสามารถคุ้มครองนิติกรรมที่ได้กระทำลงแล้วมีความเสียหายต่อทรัพย์สิน และทำให้สามารถเพิกถอนนิติกรรมที่เป็นโมฆะ สามารถบอกล้างโมฆียะ หรือมิให้นิติกรรมที่ทำไป นั้นมีผลผูกพันผู้เยาว์ตามที่ได้กล่าวไว้ในตารางที่ 1 ข้อ 9. จึงจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีความสำคัญที่สามารถปกป้องรักษาประโยชน์ของผู้เยาว์ได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะการทำนิติกรรมที่มีความสำคัญต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 ที่ผู้แทนโดยชอบธรรมจะกระทำได้อีกต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน หากฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยง การมาขออนุญาตจากศาล นิติกรรมที่ทาลงไปนั้นจะไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ หรืออาจเป็นโมฆะได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1: เปรียบเทียบหลักกฎหมายการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

กฎหมาย เรื่อง	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
1. การบรรลุนิติภาวะ	(1) อายุ 20 ปีบริบูรณ์ และ (2) สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย	อายุ 18 ปีบริบูรณ์	อายุ 18 ปีบริบูรณ์	อายุ 18 ปีบริบูรณ์
2. อายุและเงื่อนไขการ สมรสของผู้เยาว์	(1) 17 ปีบริบูรณ์ และได้รับความ ยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้ปกครอง (2) อายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ที่ ได้รับอนุญาตจากศาลให้ทำการ สมรส	(1) ฝ่ายหญิง 15 ปีบริบูรณ์ โดย ต้องได้รับความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือจาก คณะกรรมการที่ปรึกษาด้าน ครอบครัว และฝ่ายชาย 18 ปี บริบูรณ์ (2) ฝ่ายหญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี สามารถสมรสได้ หากมีเหตุอัน สมควรและศาลมีคำสั่งอนุญาต	16 ปีบริบูรณ์ โดยต้องได้รับความ ยินยอมจากบิดาและมารดา	ผู้เยาว์อายุ 16 ปีบริบูรณ์สามารถ สมรสกับบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ แล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรมให้ความ ยินยอมและได้รับอนุญาตจาก ศาล

ตารางที่ 1: (ต่อ)

กฎหมาย เรื่อง	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
3. นิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถกระทำตัวเอง	ตาม ป.พ.พ.มาตรา 22-25 ได้แก่ นิติกรรมที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัวและนิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีพของผู้เยาว์ตามสมควรและสมแก่ฐานานุรูป	การซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีมูลค่าไม่สูงหรือเป็นสินค้าทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	การซื้อขายสินค้าและบริการที่เป็นสิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะต่อการดำรงชีพ การซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสมฐานะและสมเหตุผล	นิติกรรมที่ผู้เยาว์ได้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว และผู้เยาว์สามารถทำพินัยกรรมได้เองเมื่ออายุครบ 16 ปีบริบูรณ์
4. นิติกรรมที่ผู้เยาว์จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือนิติกรรมที่ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถทำแทนผู้เยาว์ได้	นิติกรรมโดยทั่วไปที่นอกเหนือจากนิติกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำเองได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 22 – 25 และต้องมีนิติกรรมที่ระบุไว้ในมาตรา 1574	ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถจัดการทรัพย์สินทั่วไปที่ไม่มีผลกระทบต่อกองทรัพย์สินได้ เช่น การซื้อขายสินค้าที่มูลค่าไม่สูงเกินควร	สัญญาซื้อขายหรือเช่าที่ดิน การทำสัญญาโอนขาย เข้าถือหุ้นในบริษัท การเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนการค้าและสัญญาแต่งงาน	การทำธุรกรรมเงินสด สามารถถอนเงินไปลงทุนหรือหากำไรได้ ทั้งนี้ต้องดูความจำเป็นและจำนวนเงินนั้นต้องไม่สูงมากนัก

ตารางที่ 1: (ต่อ)

กฎหมาย เรื่อง	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
5. นิติกรรมที่ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของศาลก่อน	<p>นิติกรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574</p> <p>ก) นิติกรรมจำหน่ายจ่ายโอน อสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์</p> <p>ข) นิติกรรมที่มีผลให้ทรัพย์สินที่มีอยู่ลดลงโดยไม่มีประโยชน์ตอบแทน</p> <p>ค) นิติกรรมเกี่ยวกับการจำหน่ายสิทธิเรียกร้อง</p>	<p>1. นิติกรรมตามประมวลแห่งฝรั่งเศส มาตรา 457 วรรคสอง คือ การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน การประกอบธุรกิจ การจัดการทรัพย์สินสำคัญและมีมูลค่าไม่เกิน 1,000,000 ฟรังก์ ต้องได้รับอนุญาตคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวก่อน</p> <p>2. นิติกรรมที่มีมูลค่าเกิน 1,000,000 ฟรังก์ หรือเป็นการขายสังหาริมทรัพย์ในกรณีเร่งด่วน จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน</p>	-	<p>การทำธุรกรรมเซ็นสัญญากู้เงินกับธนาคาร การถอนเงินไปใช้ในการลงทุน นิติกรรมที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์และการจำหน่ายสิทธิตามที่ได้ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 1821 ต้องได้รับคำอนุญาตจากศาลก่อน</p>

ตารางที่ 1: (ต่อ)

กฎหมาย เรื่อง	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
6. สถานะของผู้เยาว์ที่ สมรสแล้ว	บรรลุนิติภาวะ	เป็นผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ มิได้อยู่ภายใต้อำนาจปกครอง ของผู้ใช้อำนาจปกครองอีกต่อไป	เป็นผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และยังได้อยู่ภายใต้อำนาจปกครอง ของผู้ใช้อำนาจปกครองจนกว่าจะ อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์	เป็นผู้เยาว์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ มิได้อยู่ภายใต้อำนาจปกครอง ของผู้ใช้อำนาจปกครองอีกต่อไป
7. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ที่สมรส แล้วสามารถทำได้เอง	ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วสามารถ จัดการทรัพย์สินทั้งหมดได้เองโดย ไม่ต้องได้รับความยินยอมจาก ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือจากศาล อีกต่อไป	ผู้เยาว์สามารถทำนิติกรรม เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินทั่วไป ที่ไม่มีผลกระทบต่อกองทรัพย์สิน โดยลำพังได้โดยมิต้องได้รับความ ยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม อีกต่อไป	การซื้อขายสินค้าและบริการที่เป็น สิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะต่อการดำรง ชีพ การซื้อสินค้าและบริการที่มี มูลค่าสมฐานะและสมเหตุผล	นิติกรรมทั่วไปที่ไม่อยู่ในบังคับ มาตรา 1821 เช่นการทำสัญญา เพื่อการพักอาศัย การทำธุรกรรม เงินสด ซื้อขายสินค้าที่มีใช้ อสังหาริมทรัพย์ หรือการลงทุน หรือมิใช่เป็นการเข้าเป็นหุ้นส่วน บริษัท

ตารางที่ 1: (ต่อ)

กฎหมาย	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
เรื่อง				
8. นิติกรรมที่ผู้เยาว์ที่สมรสไม่สามารถทำได้เอง	-	<p>1. นิติกรรมตามประมวลแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 457 วรรคสอง คือ การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน การประกอบธุรกิจ การจัดการทรัพย์สินสำคัญและมีมูลค่าไม่เกิน 1,000,000 ฟรังก์ ต้องได้รับอนุญาตคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวก่อน</p> <p>2. นิติกรรมที่มีมูลค่าเกิน 1,000,000 ฟรังก์ หรือเป็นการขายสังหาริมทรัพย์ในกรณีเร่งด่วน จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน</p>	<p>ได้แก่ ได้แก่ สัญญาซื้อขายหรือเช่าที่ดิน การทำสัญญาโอนขายเช่าถือหุ้นในบริษัทและการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนการค้าจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม</p>	<p>นิติกรรมต้องขออนุญาตจากศาลตามมาตรา 1821 ได้แก่นิติกรรมที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ นิติกรรมซื้อขายหรือจำนองที่ดิน การเข้าร่วมหุ้นส่วนบริษัท</p>

ตารางที่ 1: (ต่อ)

กฎหมาย เรื่อง	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
9. การเพิกถอนนิติกรรม ที่ ได้กระทำ โดยฝ่าฝืนบท บัญญัติกฎหมาย	(1)นิติกรรมที่ต้องได้รับความ ยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม เป็น โม ซึ ยะ บ อ ก ล ้าง ไ้ (กลายเป็นโมฆะ) (2) นิติกรรมที่ต้องขออนุญาตจาก ศาลไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ หรืออาจ เป็นโมฆะได้	นิติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อ ทรัพย์สินของผู้เยาว์โมซึยะ บอ ก ล ้าง ไ้ ผู้มีสิทธิเพิกถอนคือ (1) เพิกถอนโดยผู้เยาว์เอง (2) เพิกถอนโดยศาล	(1)นิติกรรมที่ผู้เยาว์ได้ทำนั้น มิได้ เป็นนิติกรรมที่มีความจำเป็นและ สมฐานะกับผู้เยาว์และมีได้รับ ความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบ ธรรม นิติกรรมที่ได้ทำไปนั้นจะมี ผลเป็นโมฆะถูกเพิกถอนโดยศาล เมื่อมีบอกล้าง เมื่อบอกล้างแล้ว จะไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ (2) หากผู้เยาว์เข้าทำนิติกรรมโดย ไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทน โดยชอบธรรมนิติกรรมนั้นจะมีผล เป็นโมซึยะมีผลผูกพันผู้เยาว์ไป จนกว่าจะมีการบอกล้าง	(1)นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำโดยไม่ได้ ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดย ชอบธรรม เป็นโมซึยะอาจถูกเพิก ถอนตามคำสั่งศาลได้ (2) นิติกรรมที่เป็นโมฆะเพิกถอน โดยศาล ได้แก่นิติกรรมที่ฝ่าฝืน มาตรา 1821

ตารางที่ 2: เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของหลักกฎหมายการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

กฎหมาย	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
เรื่อง				
1. การบรรลุนิติภาวะ	<u>ข้อดี</u>	ผู้เยาว์สามารถบรรลุนิติภาวะได้โดยอายุและโดยการสมรส	กำหนดเกณฑ์อายุไว้อย่างชัดเจน	กำหนดเกณฑ์อายุไว้อย่างชัดเจน
	<u>ข้อเสีย</u>	ผู้เยาว์ที่สมรสอาจมีอายุน้อยเกินไป	เคร่งครัดเกินไป	เคร่งครัดเกินไป
2. อายุการสมรส	<u>ข้อดี</u>	สามารถแก้ปัญหากรณีที่เกิดเหตุสำคัญแก่หญิงผู้เยาว์ได้ เช่น เมื่อหญิงตั้งครรภ์	อายุต่ำกว่า 15 ปี สามารถสมรสได้ หากมีเหตุอันสมควรและศาลมีคำสั่งอนุญาต	กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้อย่างชัดเจน
	<u>ข้อเสีย</u>	ไม่ได้กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ ผู้สมรสอาจมีอายุน้อยเกินไป	ไม่ได้กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ ผู้สมรสอาจมีอายุน้อยเกินไป	หากเกิดเหตุจำเป็นแก่ผู้เยาว์ที่อายุต่ำกว่า 16 จะไม่สามารถสมรสได้
3. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ก่อนสมรส	<u>ข้อดี</u>	มีการควบคุมดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์อย่างเคร่งครัด	มีการตรวจสอบและดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์อย่างรัดกุมหลายขั้นตอน	อำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้แทนโดยชอบธรรม
	<u>ข้อเสีย</u>	มีเงื่อนไขมาก	มีเงื่อนไขมากและหลายขั้นตอน	ผู้เยาว์ขาดอิสระในการจัดการทรัพย์สิน
				มีการตรวจสอบและดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์หลายขั้นตอน
				จำกัดความสามารถในการจัดการของผู้เยาว์

ตารางที่ 2: (ต่อ)

กฎหมาย	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
เรื่อง				
4. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว	ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีอำนาจจัดการทรัพย์สินอย่างเต็มที่	ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีอำนาจจัดการทรัพย์สินมากขึ้น	ยังมีผู้ปกป้องดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์อยู่และสามารถเพิกถอนได้	ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีอำนาจจัดการทรัพย์สินมากขึ้น
ข้อดี				
ข้อเสีย	ไม่มีผู้คอยตรวจสอบดูแลการจัดการทรัพย์สิน	ผู้เยาว์ยังไม่สามารถจัดการทรัพย์สินได้เท่าที่ควร	ผู้เยาว์ขาดอิสระในการจัดการทรัพย์สิน	ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วยังไม่สามารถจัดการทรัพย์สินทั้งหมดเองได้
5. การควบคุมดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว	สามารถจัดการทรัพย์สินเองได้อย่างรวดเร็ว	สามารถให้สัตยาบันหรือบอกล้างนิติกรรมที่ได้ทำได้	สามารถให้สัตยาบันหรือบอกล้างนิติกรรมที่ได้ทำได้	สามารถบอกล้างนิติกรรมที่ได้ทำได้
ข้อดี				
ข้อเสีย	หากทำนิติกรรมไปแล้วจะในเพิกถอนภายหลังไม่ได้	ใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบนานและมีขั้นตอนในการขออนุญาตซับซ้อน	ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วขาดอิสระในการจัดการทรัพย์สิน	จำกัดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

ตารางที่ 2: (ต่อ)

กฎหมาย	ไทย	ฝรั่งเศส	อังกฤษ	เยอรมัน
เรื่อง				
6. ผลของการเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมาย	สามารถคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ โดยสามารถเลือกที่จะผูกพันหรือบอกล้างนิติกรรมได้	นิติกรรมที่ทำลงไม่ผูกพันผู้เยาว์	นิติกรรมที่ทำลงไม่ผูกพันผู้เยาว์	สามารถเพิกถอนนิติกรรมได้
ข้อดี				
ข้อเสีย	หากเพิกถอนนิติกรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 กรณีผู้เยาว์ได้ผลประโยชน์มากกว่าเมื่อไม่มีผลผูกพัน อาจเป็นเหตุที่คู่สัญญาจะยกขึ้นอ้างเพื่อมิต้องปฏิบัติตามสัญญาได้	-	บุคคลภายนอกอาจได้รับความเสียหายได้แม้จะได้กระทำโดยสุจริต	หากเพิกถอนนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1821 ในกรณีที่ผู้เยาว์ได้ผลประโยชน์มากกว่า อาจเป็นเหตุที่คู่สัญญาจะยกขึ้นอ้างเพื่อมิต้องปฏิบัติตามสัญญาได้

บทที่ 5

บทสรุปผลและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากที่ได้ทำการศึกษามาแล้วตั้งแต่บทที่ 2 ถึงบทที่ 4 ข้างต้น โดยเริ่มจากเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ การบรรลุนิติภาวะของผู้เยาว์ ผลจากการสมรสของผู้เยาว์ จนมาถึงเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว พบได้ว่า ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วตามกฎหมายของไทยนั้นยังเป็นผู้ที่อ่อนอายุ อ่อนประสบการณ์ ขาดความรู้ อาจจะไม่สามารถระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ส่วนได้เสียของตนได้อย่างเช่นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ซึ่งจะเห็นว่าผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์นั้นเป็นผู้หย่อนความสามารถตามกฎหมายในด้านความคิดการพิจารณาที่จะตัดสินใจกระทำนิติกรรมที่สำคัญอันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ หรือการจัดการทรัพย์สินได้ไม่ดีพอ หากปล่อยให้ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสแล้วจัดการทรัพย์สินของตนเองโดยปราศจากผู้ให้คำปรึกษาหรือให้ความเห็นชอบในการทำนิติกรรมที่สำคัญอันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และมีผลต่อกองทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง ครอบครัวและทรัพย์สินของตนเองได้ การให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสและการให้อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจึงอาจไม่ส่งผลดีต่อทรัพย์สินและความเป็นอยู่ของผู้เยาว์ได้ กฎหมายถือว่าผู้เยาว์ที่อายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์นั้นเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยผู้เยาว์ยังอ่อนทั้งในด้านสติปัญญา ร่างกาย ความคิดอ่าน ความรู้ ความชำนาญและไหวพริบ ยังเป็นผู้ไม่สมบูรณ์พอที่จะใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ได้โดยลำพัง ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ไม่สุจริตถือโอกาสเอาเปรียบ โดยอาศัยความไม่ชำนาญและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้เยาว์ก่อความเสียหายให้แก่ผู้เยาว์ แนวทางแก้ไขมิให้บุคคลอื่นมาเอาเปรียบผู้เยาว์กระทำได้อย่าง กฎหมายจึงบัญญัติจำกัดความสามารถของผู้เยาว์ โดยถือหลักว่า ผู้เยาว์จะใช้สิทธิทำกิจการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายโดยลำพังไม่ได้ ต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมกระทำแทน หรือต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน การทำกิจการนั้น ๆ จึงจะสมบูรณ์

ดังจะเห็นได้จากที่สังคมไทยในปัจจุบันนี้ ต้องเผชิญกับสภาพสังคมและสภาพปัญหามากมาย อันเป็นผลให้ผู้เยาว์มีปัญหาพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้น ทั้งปัญหาความก้าวร้าวรุนแรง การลักขโมย ปัญหาทางเพศ การก่ออาชญากรรม และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายของผู้เยาว์ในสังคมไทย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เยาว์ในทุกวันนี้ในวันจะยิ่งทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบมากขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 4 ปัญหาสำคัญคือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กติดเกมคอมพิวเตอร์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งตอนนี้ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในหมู่วัยรุ่นเริ่มขยายตัวลงมาสู่กลุ่มเยาวชนที่มีอายุน้อยลง คือมีอายุอยู่ในช่วง 13-15 ปี ส่วนปัญหาการมีตัวสูงของเยาวชนในหอพักเป็นปัญหาในเรื่องการอยู่ร่วมกันแบบเป็นคู่ชายหญิง ที่จะก่อให้เกิดปัญหาผู้สาว และตามมาด้วยการท้องก่อนวัยอันควร เมื่อหญิงผู้เยาว์เกิดการตั้งครรภ์ขึ้น จึงจำเป็นต้องแต่งงานมีครอบครัวในขณะที่อายุน้อยและยังขาดความพร้อมในการสร้างครอบครัว เมื่อผู้เยาว์ต้องทำการสมรสขณะที่ยังไม่จบการศึกษา ยังไม่สามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ รวมทั้งยังไม่มีความพร้อมในการดูแลบุตรที่จะเกิดขึ้นมา การแก้ปัญหามันเบื้องต้นจึงจำเป็นต้องให้การศึกษแก่ผู้เยาว์ และสถาบันครอบครัวต้องให้ความใส่ใจ ดูแลบุตรผู้เยาว์ให้มากขึ้น เพราะเมื่อผู้ปกครองมิได้ทำหน้าที่ดูแลผู้เยาว์อย่างใกล้ชิด จะเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ขาดผู้ดูแล ให้ความรักและเป็นที่ยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิต และอาจส่งผลให้ผู้เยาว์สมรสเร็วขึ้นเพราะต้องการที่พึ่งทางกายและทางใจจากผู้อื่น ทั้งนี้ ผู้เยาว์อาจจะทำการสมรสโดยมิได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบหรือผู้เยาว์อาจทำการสมรสโดยถูกหลอกจากผู้ที่ประสงค์ต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยบุคคลดังกล่าวอาศัยความเยาว์วัยและอ่อนประสบการณ์ของผู้เยาว์ก็เป็นได้ เพราะหลังจากที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว การจะทำนิติกรรมสำคัญๆ ก็ต้องมีขออนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมหรือขออนุญาตจากศาลก่อน และการที่ผู้เยาว์จัดการทรัพย์สินเองก็อาจส่งผลเสียต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ไม่มีผู้ใดดูแลปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังกล่าวต่อไปได้อีก

นอกจากนั้น ปัญหาสำคัญในเรื่องการสมรสของผู้เยาว์นั้น เนื่องจากประเทศไทยบัญญัติให้ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสแล้วโดยชอบด้วยกฎหมายจะกลายเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 21 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวจะแตกต่างจากหลักกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษที่ได้บัญญัติให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและของอังกฤษนั้นต้องการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ไว้จนกว่าผู้เยาว์จะมีความรู้และความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของตนเองได้อย่างเพียงพอเมื่ออายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งในประเด็นนี้เองที่ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่กฎหมายของไทยบัญญัติให้ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสแล้วบรรลุนิติภาวะนั้นจะเป็นการปล่อยให้บุคคลอื่นที่ต้องการหาประโยชน์จากความอ่อนความรู้และประสบการณ์ของผู้เยาว์ โดยอาจใช้บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นช่องทางที่ทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสในการชักจูงให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมสำคัญๆ ตามมาตรา 1574 ได้โดยมิต้องมีการขออนุญาตจากศาลก่อน ซึ่งหากไม่มีหน่วยงานใดให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

อาจส่งผลเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจนไม่อาจทำการแก้ไขหรือเพิกถอนการใด ๆ นั้นได้อีก ดังนั้น การสมรสของผู้เยาว์ในประเทศไทยจึงสมควรกำหนดให้ผู้เยาว์จัดการทรัพย์สินเองได้ทุกกรณีจนไม่มีการควบคุมหรือคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินที่สำคัญ ๆ แต่ควรให้ผลของการสมรสนั้นเป็นเหตุให้อำนาจปกครองของผู้ปกครองสิ้นสุดลงและผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีอำนาจจัดการทรัพย์สินได้มากขึ้นจากเดิมซึ่งเป็นการจัดการทรัพย์สินที่จำเป็นต่อการเป็นอยู่ในครอบครัวและมีมูลค่าไม่สูงเกินควร

จากการศึกษาถึงหลักกฎหมายในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วในระบบกฎหมายของฝรั่งเศส ระบบกฎหมายของเยอรมัน และระบบกฎหมายของอังกฤษ ปรากฏว่ามีบทบัญญัติที่แตกต่างกับหลักกฎหมายของไทยหลายประการ เช่นหลักเกณฑ์การบรรลุนิติภาวะที่มีข้อแตกต่างกันในเรื่องอายุการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ซึ่งตามกฎหมายทั้งสามประเทศนั้นมิทำให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสเหมือนดังเช่นการบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสของกฎหมายไทย ผลจากการสมรสจึงมีความแตกต่างกันในด้านอำนาจการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว ซึ่งหลักกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษยังมีการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะโดยอายุคือเมื่ออายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ตามกฎหมายไทยผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนอย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นข้อแตกต่างที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายของไทยต่อไป

จากที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสมาทั้งหมดนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าเพื่อเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว จึงสมควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว โดยผู้เขียนได้นำหลักของกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษมาเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ดังนี้

1. แนวทางแรก

ผู้เขียนเสนอแนวทางแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายของไทยในแนวทางแรกว่า จากหลักกฎหมายเดิมเมื่อศาลอนุญาตให้ผู้เยาว์ทำการสมรสขณะที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ ผู้เยาว์จะเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสและกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนทุกอย่าง แต่ยังไม่สมควรให้ผู้เยาว์ที่สมรสนั้นมีอำนาจจัดการทรัพย์สินด้วยตนเองเหมือนกรณีผู้เยาว์สมรส

ในขณะที่มีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ โดยให้อำนาจของผู้แทนโดยชอบธรรมดาของคนที่ผู้เยาว์ทำการสมรสเช่นเดิม ส่วนในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสในขณะที่มีอายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์นั้นยังควรอยู่ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 1574 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่เช่นเดิม ดังนั้น ผู้เยาว์ที่สมรสในขณะที่อายุไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์หากมีความประสงค์จะทำนิติกรรมตามมาตรา 1574 จะต้องไปดำเนินการขออนุญาตจากศาลก่อน และบทบัญญัติดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับไปจนกว่าผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ สรุปแล้วผู้เขียนมีความเห็นว่าในเรื่องอายุการบรรลุนิติภาวะควรเป็นการให้อำนาจผู้เยาว์ปกครองตนเองและจัดการทรัพย์สินให้มากขึ้น แต่ในด้านการจัดการทรัพย์สินที่มีความสำคัญตามมาตรา 1574 นั้นควรมีการคุ้มครองต่อไปอย่างน้อยที่อายุ 17 ปีบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับอายุที่กฎหมายบัญญัติให้สามารถทำการสมรสได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล

แนวทางแรกที่มีการเสนอการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายนั้น จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศนั้น กฎหมายฝรั่งเศส เยอรมันและกฎหมายอังกฤษนั้น พบว่ากฎหมายทั้งสามประเทศกำหนดให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 18 ปีบริบูรณ์ ในขณะที่กฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 นั้นบัญญัติให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ และความในมาตรา 20 ประกอบมาตรา 1448 แห่ง ป.พ.พ. นั้นบัญญัติให้บุคคลที่มีอายุ 17 ปีบริบูรณ์สามารถสมรสได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมหากมีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์จะต้องได้รับคำอนุญาตจากศาลก่อน เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายบัญญัติให้บุคคลที่อายุครบ 17 ปีบริบูรณ์สามารถสมรสกันได้โดยไม่ต้องได้รับคำอนุญาตจากศาลเพียงแต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมนั้น กฎหมายได้คำนึงถึงความพร้อมทางด้านร่างกาย ความสามารถ สติปัญญาของบุคคลที่อายุ 17 ปีบริบูรณ์นั้น ว่าแม้บุคคลดังกล่าวอาจจะยังไม่รอบคอบและมีความพร้อมในด้านความสามารถในการจัดการทรัพย์สินเท่ากับบุคคลที่อายุ 20 ปีบริบูรณ์ก็ตาม แต่เมื่อได้ทำการสมรสไปแล้วจะต้องทำการสร้างครอบครัวและต้องดูแลบุตรที่จะเกิดขึ้น ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถ การตัดสินใจทำนิติกรรมใด ๆ อันต้องใช้ความคิดพิจารณาให้รอบคอบมากกว่าบุคคลในวัยเดียวกัน ประกอบกับผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะมีชีวิตที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาในการจัดการทรัพย์สินอยู่แล้ว อายุ 17 ปีบริบูรณ์จึงเป็นอายุที่เหมาะสมสำหรับผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะสามารถจัดการทรัพย์สินทั้งหมดได้ด้วยตนเอง ซึ่งในเรื่องอายุที่แตกต่างระหว่างกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยนี้เองที่ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากจะกำหนดให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 20 ปีบริบูรณ์ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษที่กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะตามเกณฑ์อายุเท่านั้น ซึ่งในกฎหมายทั้งสามประเทศ

ผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ หากจะแก้ไขกฎหมายให้มีแนวทางเดียวกับกฎหมายทั้งสามประเทศนั้นอาจจะไม่เป็นผลดีต่อการจัดการทรัพย์สินและการใช้ชีวิตในครอบครัวของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว เนื่องจากการกำหนดอายุการบรรลุนิติภาวะที่แตกต่างกันของกฎหมายไทยและกฎหมายทั้งสามประเทศนั้นมาจากสภาพสังคม เศรษฐกิจที่แตกต่างกันตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นหากบัญญัติให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วกลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะดั้งเดิมจะสามารถปกครองตนเองและครอบครัวได้ แต่เกณฑ์อายุที่เหมาะสมที่ผู้เยาว์จะสามารถจัดการทรัพย์สินทั้งหมดได้ด้วยตนเองผู้เยาว์ที่สมรสแล้วควรมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์เสียก่อน เพื่อเป็นการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่อายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ ซึ่งจะคล้ายคลึงกับหลักกฎหมายแพ่งเยอรมันที่ให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วหากจะจัดการทรัพย์สินตามมาตรา 1821 จะต้องดำเนินการขออนุญาตจากศาลก่อนจนกว่าผู้นั้นจะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 18 ปีบริบูรณ์

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการสมรสและจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ดังนี้

บทบัญญัติในปัจจุบัน: มาตรา 1574 บัญญัติว่า “นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

- (1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนองซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้
- (2) กระทำให้สูญสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทรัพย์สินของผู้เยาว์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์
- (3) ก่อตั้งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นใดในอสังหาริมทรัพย์
- (4) จำหน่ายไปทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งสิทธิเรียกร้องที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ หรือสิทธิเรียกร้องที่จะให้ทรัพย์สินเช่นนั้นของผู้เยาว์ปลอดจากทรัพย์สินที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้น
- (5) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี
- (6) ก่อข้อผูกพันใด ๆ ที่มุ่งให้เกิดผลตาม (1) (2) หรือ (3)
- (7) ให้กู้ยืมเงิน
- (8) ให้โดยเสนาหา เว้นแต่จะเอาเงินได้ของผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะเพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา ทั้งนี้ พอสสมควรแก่ฐานะของผู้นั้น
- (9) รับการให้โดยเสนาหาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนาหา

(10) ประกันโดยประการใด ๆ อันอาจมีผลให้ผู้เยาว์ต้องถูกบังคับชำระหนี้หรือทำนิติกรรมอื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องรับเป็นผู้รับชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่น

(11) นำทรัพย์สินไปแสวงหาผลประโยชน์นอกจากในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1598/4 (1) (2) หรือ (3)

(12) ประนีประนอมยอมความ

(13) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย

ขอเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติในวรรคสองดังต่อไปนี้ : “บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่ผู้เยาว์ที่ได้สมรสโดยได้รับอนุญาตจากศาลตามมาตรา 1448 จนกว่าบุคคลดังกล่าวจะอายุครบสิบเจ็ดปีบริบูรณ์”

2. แนวทางที่สอง

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในกรณีที่ผู้เยาว์ได้ทำการสมรส ทั้งขณะที่ผู้เยาว์มีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมและกรณีที่ผู้เยาว์ทำการสมรสขณะมีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์โดยได้รับอนุญาตจากศาลให้ทำการสมรส ให้ถือว่าผู้เยาว์ที่สมรสแล้วเป็นผู้บรรลุนิติภาวะทั้งสองกรณี ทั้งนี้ ผู้แทนโดยชอบธรรมจะหมดอำนาจปกครองลงทันที ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะสามารถทำนิติกรรมโดยทั่วไปได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมต่อไป แต่ในด้านการจัดการทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1574 ให้คงหลักเช่นเดิม คือ หากผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีความประสงค์จะทำนิติกรรมตามมาตรา 1574 จึงต้องไปดำเนินการขออนุญาตจากศาลก่อน ไปจนกว่าจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นการถือตามหลักกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เยอรมันและอังกฤษ ที่บัญญัติให้การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะยังคงอยู่ในการควบคุมดูแล ตรวจสอบจากหน่วยงานศาลตราบจนผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบตามเกณฑ์ ซึ่งเป็นหลักการที่เป็นบทบังคับให้การบรรลุนิติภาวะมีได้กรณีเดียวคือเมื่อผู้นั้นมีอายุครบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ว่าผู้เยาว์จะสมรสโดยวิธีใดก็ตามก็ให้บรรลุนิติภาวะเหมือนเช่นเดิม แต่อำนาจในการจัดการทรัพย์สินจะถูกจำกัดไว้จนกว่าผู้นั้นจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จึงจะเห็นได้ว่ากรณีนี้เป็นการนำหลักกฎหมายต่างประเทศที่ได้ศึกษามาเป็นข้อเสนอในการแก้กฎหมาย แต่จะมีข้อแตกต่างคือให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วบรรลุนิติภาวะทันที เพื่อต้องการให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วหลุดพ้นอำนาจของผู้ปกครองและมีความสามารถในการจัดการทรัพย์สินได้มากกว่าการจัดการทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 22 – มาตรา 25 อันได้แก่ นิติกรรมที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เยาว์ฝ่ายเดียว นิติกรรมที่ผู้เยาว์ต้องทำเองเฉพาะตัว

นิติกรรมที่จำเป็นในการดำรงชีพของผู้เยาว์ตามสมควรและสมแก่ฐานะานุรูป เพื่อให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีอำนาจจัดการทรัพย์สินได้มากขึ้น เช่นการทำสัญญาซื้อขายทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง การทำสัญญาจ้างที่มีทั้งได้ค่าตอบแทนและมีการชำระหนี้หรือที่เรียกว่าสัญญาต่างตอบแทน อันมิใช่เป็นการทำสัญญาที่เป็นคุณประโยชน์ฝ่ายเดียว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วสามารถดำรงชีพหรือประกอบอาชีพได้ตามสมควร เพื่อจะได้เลี้ยงดูครอบครัวและบุตรของตนได้ แต่ทั้งนี้ จากหลักกฎหมายของไทยและต่างประเทศนั้นมีเกณฑ์อายุการบรรลุนิติภาวะที่แตกต่างกันจึงควรพิจารณาต่อไปว่าอายุที่บัญญัติให้ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วไม่อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติใน ป.พ.พ.มาตรา 1574 นั้นเป็นการสมควรและจะส่งผลดีต่อผู้เยาว์ที่สมรสแล้วหรือไม่

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการสมรสและจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ดังนี้

บทบัญญัติในปัจจุบัน: มาตรา 21 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใด ๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นว่านั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

ขอเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติในวรรคสองดังต่อไปนี้ : ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสตามมาตรา 1448 สามารถทำนิติกรรมได้โดยลำพังมิต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมอีกต่อไป เว้นแต่เป็นนิติกรรมที่ต้องขออนุญาตจากศาลตามบทบัญญัติในมาตรา 1574 วรรคสอง”

บทบัญญัติในปัจจุบัน : มาตรา 1574 บัญญัติว่า “นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

- (1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนองซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้
- (2) กระทำให้สูญสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทรัพย์สินของผู้เยาว์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์
- (3) ก่อตั้งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นใดในอสังหาริมทรัพย์
- (4) จำหน่ายไปทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งสิทธิเรียกร้องที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ หรือสิทธิเรียกร้องที่จะให้ทรัพย์สินเช่นว่านั้นของผู้เยาว์ปลอดจากทรัพย์สินที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้น

- (5) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี
- (6) ก่อข้อผูกพันใด ๆ ที่มุ่งให้เกิดผลตาม (1) (2) หรือ (3)
- (7) ให้กู้ยืมเงิน
- (8) ให้โดยเสนาหา เว้นแต่จะเอาเงินได้ของผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะเพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา ทั้งนี้ พอสสมควรแก่ฐานานุรูปของผู้เยาว์
- (9) รับการให้โดยเสนาหาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนาหา
- (10) ประกันโดยประการใด ๆ อันอาจมีผลให้ผู้เยาว์ต้องถูกบังคับชำระหนี้หรือทำนิติกรรมอื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องรับเป็นผู้รับชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่น
- (11) นำทรัพย์สินไปแสวงหาผลประโยชน์นอกจากในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1598/4 (1) (2) หรือ (3)
- (12) ประนีประนอมยอมความ
- (13) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย”

ขอเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติในวรรคสองดังต่อไปนี้ : “บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งใช้บังคับแก่ผู้เยาว์ที่สมรสตามมาตรา 1448 จนกว่าบุคคลนั้นจะมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์”

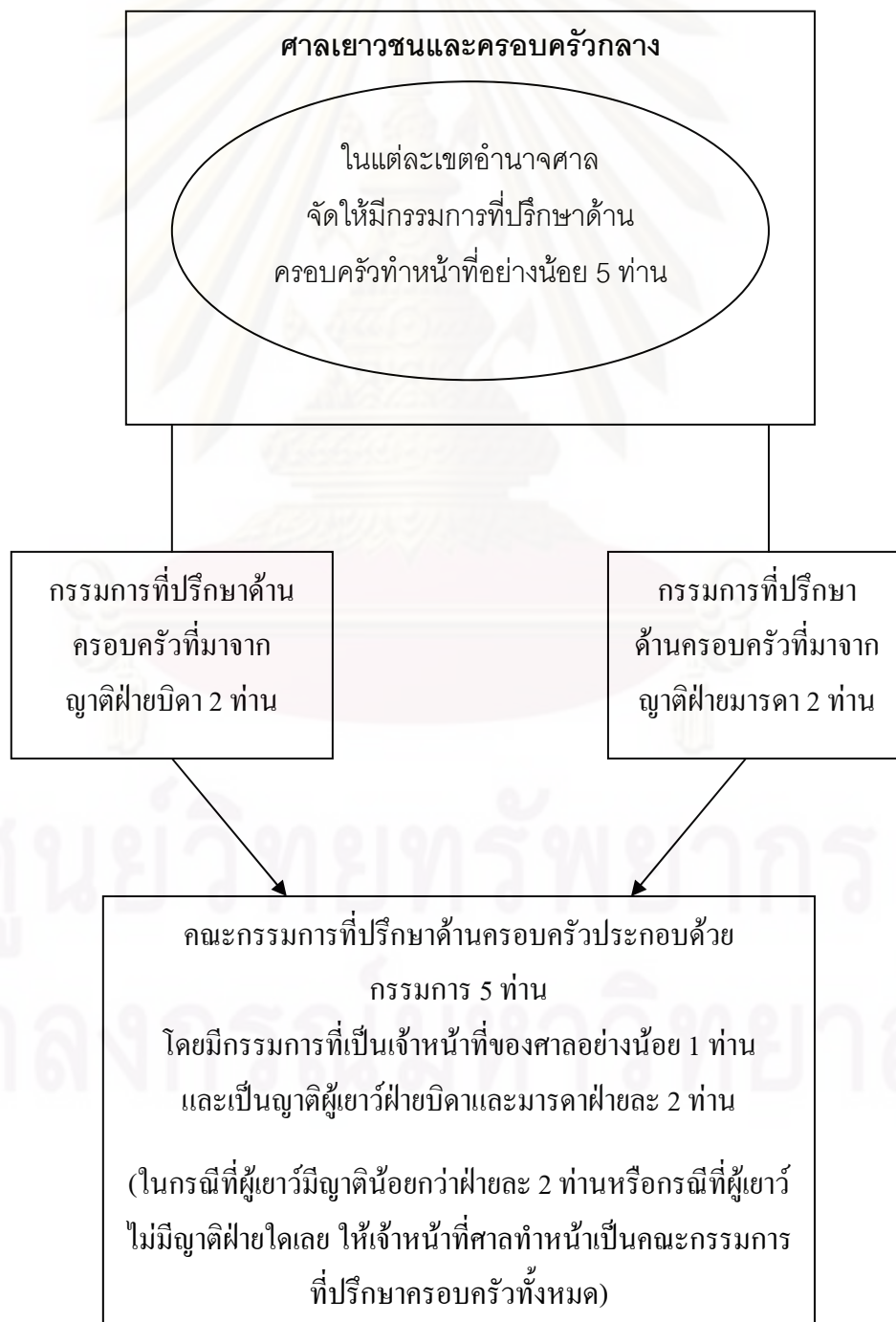
3. แนวทางที่สาม

ผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้เยาว์ทำการสมรสแล้วนั้นไม่ว่าจะเป็นการสมรสขณะที่ผู้เยาว์อายุ 17 ปีบริบูรณ์โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือในกรณีที่ผู้เยาว์ที่สมรสโดยมีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์และได้รับอนุญาตจากศาลให้ทำการสมรส ให้ถือว่าผู้เยาว์เป็นผู้บรรลุนิติภาวะและผู้ปกครองหมดอำนาจปกครองลงทันที แต่ในด้านการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้นยังต้องอยู่ภายใต้มาตรา 1574 เช่นเดิม โดยให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวทำหน้าที่แทนหน่วยงานของศาลในการให้คำอนุญาตการจัดการทรัพย์สินที่สำคัญ ไปจนกว่าผู้เยาว์ที่สมรสจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งในระหว่างที่ผู้เยาว์ที่ได้สมรสแล้วยังมีอายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะมีการจัดหน่วยงานของศาลโดยตั้งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวเข้ามามีบทบาทในการให้อนุญาตการจัดการทรัพย์สินตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 ทำนองเดียวกับกฎหมายแห่งฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อลดหน้าที่และขั้นตอนการอนุญาตของศาลลง เนื่องจากการจะดำเนินการใด ๆ ในชั้นศาลจำเป็นต้องผ่านขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน หากจะดำเนินการใด ๆ อย่างเร่งด่วนก็

จะไม่ทันท่วงทีเนื่องจากศาลในประเทศไทยเองก็มีภาระในคดีมากอยู่แล้ว หากมีหน่วยงานที่เข้ามา มีบทบาทให้คำปรึกษาแก่ผู้เยาว์ในการทำนิติกรรมสำคัญ ๆ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ

ศาล ก็จะทำให้การทำงานสะดวกและรวดเร็วขึ้น โดยคณะกรรมการควรเป็นญาติที่มีความใกล้ชิดกับผู้เยาว์โดยมาจากฝ่ายบิดาและมารดาจำนวนเท่า ๆ กัน ทั้งนี้การกำหนดจำนวนคณะกรรมการที่ปรึกษาครอบครัวนั้นไม่ควรมีจำนวนมากเกินไป ตามกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมีจำนวน 7 ท่านโดยมีผู้มาจากหน่วยงานของศาล 1 ท่านและมาจากญาติผู้เยาว์จำนวน 4 ท่าน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้น โดยผู้เขียนได้ร่างหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาครอบครัวไว้ ดังนี้

รูปที่ 1 : แผนผังคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการสมรสและจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ดังนี้

บทบัญญัติในปัจจุบัน: มาตรา 1574 บัญญัติว่า “นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

(1) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนองซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้

(2) กระทำให้สุดสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทรัพย์สินสิทธิของผู้เยาว์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

(3) ก่อตั้งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นใดในอสังหาริมทรัพย์

(4) จำหน่ายไปทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งสิทธิเรียกร้องที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ หรือสิทธิเรียกร้องที่จะให้ทรัพย์สินเช่นว่านั้นของผู้เยาว์ปลอดจากทรัพย์สินที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินนั้น

(5) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี

(6) ก่อข้อผูกพันใด ๆ ที่มุ่งให้เกิดผลตาม (1) (2) หรือ (3)

(7) ให้กู้ยืมเงิน

(8) ให้โดยเสนาหา เว้นแต่จะเอาเงินได้ของผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะเพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา ทั้งนี้ พอสมควรแก่ฐานะานุรูปของผู้เยาว์

(9) รับการให้โดยเสนาหาที่มีเงื่อนไขหรือภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนาหา

(10) ประกันโดยประการใด ๆ อันอาจมีผลให้ผู้เยาว์ต้องถูกบังคับชำระหนี้หรือทำนิติกรรมอื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องรับเป็นผู้รับชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่น

(11) นำทรัพย์สินไปแสวงหาผลประโยชน์นอกจากในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1598/4 (1) (2) หรือ (3)

(12) ประนีประนอมยอมความ

(13) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย”

แก้ไขโดยเพิ่มบทบัญญัติในวรรคสอง : “สำหรับการทำนิติกรรมในวรรคหนึ่งของผู้เยาว์ที่ได้สมรสตามมาตรา 1448 ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัว”

และควรมีการเพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

บทบัญญัติข้อที่ 1. “คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวจะมีการแต่งตั้งขึ้นโดยหน่วยงานของศาลเยาวชนและครอบครัว ภายหลังจากที่ผู้เยาว์ทำการสมรสตามมาตรา 1448 และเมื่อผู้เยาว์ที่สมรสแล้วต้องการทำนิติกรรมตามมาตรา 1574”

บทบัญญัติข้อที่ 2. “คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวประกอบไปด้วยกรรมการตั้งแต่ 3 ถึง 5 คน โดยประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากศาลอย่างน้อย 1 คน และกรรมการที่มาจากญาติผู้ใหญ่ฝ่ายบิดาและมารดาที่มีความใกล้ชิดกับผู้เยาว์ฝ่ายละ 2 คน

ในกรณีที่ผู้เยาว์ไม่มีญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด หรือมีจำนวนไม่ครบฝ่ายละ 2 คน ให้เจ้าหน้าที่ศาลทำหน้าที่เป็นกรรมการแทนให้ครบจำนวนคณะกรรมการทั้ง 5 คน ”

บทบัญญัติข้อที่ 3. “คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวเป็นผู้มีอำนาจให้คำอนุญาตแก่ผู้เยาว์ที่ได้ทำการสมรสตามมาตรา 1448 ในการทำนิติกรรมตามมาตรา 1574”

บทบัญญัติข้อที่ 4. “อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวจะสิ้นสุดลง เมื่อผู้เยาว์ที่ได้ทำการสมรสตามมาตรา 1448 อายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์”

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้มีความสำคัญในการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์อันส่งผลต่อความเป็นอยู่ของผู้เยาว์ในอนาคต หากไม่มีบทบัญญัตินี้ดังกล่าว การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วตามมาตรา 1574 จะมีอาจเพิกถอนนิติกรรมที่กระทำลงดังเช่นขณะเป็นผู้เยาว์ได้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า บทบัญญัติตามมาตรา 1574 นั้นมีความสำคัญและควรมีการบัญญัติให้คุ้มครองผู้เยาว์ที่สมรสแล้วต่อไป แต่ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติและบังคับใช้เนื่องจาก ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วได้มีครอบครัวและความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ดังนั้นการจะจัดการทรัพย์สินใด ๆ จะต้องไม่มีอุปสรรคหรือขั้นตอนที่ยุ่งยากอันอาจส่งผลเสียต่อการดำรงชีวิตตามปกติของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว และต้องเป็นการบัญญัติกฎหมายที่สามารถคุ้มครองทรัพย์สินและผลประโยชน์ของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วไว้ให้ได้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรเสนอแนวทางแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายของไทยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามแนวทางแรก โดยให้ผู้เยาว์ที่ทำการสมรสขณะที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์เป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแต่ในด้านการจัดการทรัพย์สินตามมาตรา 1574 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีผลใช้บังคับไปจนกว่าผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ เพื่อเป็นการคุ้มครองมิให้ทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วสูญหายไปก่อนที่ผู้นั้นจะอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากเป็นอายุที่ผู้เยาว์สามารถสมรสกันโดยมิต้องมาขออนุญาตจากศาลและตามกฎหมายไทยในอดีตได้กำหนดเกณฑ์อายุของผู้เยาว์ที่สามารถสมรสกันได้เมื่อมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์นั้นเนื่องมาจากได้มีการพิจารณาถึงความพร้อมทางด้านร่างกาย ความสามารถสติปัญญาของบุคคลที่อายุ 17 ปีบริบูรณ์นั้น แม้บุคคลนั้นอาจจะยังไม่มีความพร้อมในด้านความสามารถในการจัดการทรัพย์สินเท่ากับบุคคลที่อายุ 20 ปีบริบูรณ์ แต่เมื่อผู้เยาว์ได้ทำการสมรสแล้วจะต้องทำการสร้างครอบครัวและต้องดูแลบุตรที่จะเกิดขึ้น ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถ การตัดสินใจทำนิติกรรมใด ๆ อันต้องใช้ความคิดพิจารณาให้รอบคอบมากกว่าบุคคลในวัยเดียวกัน ประกอบกับผู้เยาว์ที่สมรสแล้วมีคู่ชีวิตที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาในการจัดการทรัพย์สินอยู่แล้ว อายุ 17 ปีบริบูรณ์จึงเป็นอายุที่เหมาะสมสำหรับผู้เยาว์ที่สมรสแล้วจะสามารถจัดการทรัพย์สินทั้งหมดได้ด้วยตนเอง

ส่วนแนวทางเสนอแก้ไขกฎหมายแนวทางที่สองนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 จนบุคคลนั้นจะมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ แม้จะเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินที่สำคัญของผู้เยาว์ที่สมรสแล้ว แต่อาจจะเป็นการคุ้มครองที่มีระยะเวลายาวนานเกินไป เนื่องจากผู้เยาว์มีครอบครัวแล้วการจะจัดการทรัพย์สินจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีพทั้งในด้านหน้าที่การงาน การลงทุน การหาผลประโยชน์ทางการค้า เหล่านี้ต่างต้องมาขออนุญาตจากศาลเสียก่อนถึงจะทำนิติกรรมได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาด้านอายุการบรรลุนิติภาวะจะเห็นว่าหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน มาตรา 1448 กำหนดให้ผู้เยาว์ที่อายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ถือเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและสติปัญญา จึงสมควรให้สมรสกันได้เพียงแต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน ดังนั้นบุคคลที่อายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ที่ได้สมรสแล้วจึงมีความสามารถเพียงพอในการจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง หากจะบัญญัติให้คุ้มครองถึง 20 ปีบริบูรณ์ก็จะเป็นการจำกัดความสามารถของบุคคลนั้นมากเกินไป ผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยกับแนวทางที่สองนี้

ส่วนแนวความทางที่สามนั้น มีจุดที่ต้องพิจารณาคืออายุการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้นควรจะคุ้มครองถึง 17 ปีบริบูรณ์หรือ 20 ปีบริบูรณ์ จากแนวความคิดที่สองผู้เขียนมีความเห็นว่าควรคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วไปจนกว่าบุคคลนั้นจะมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เยาว์นั้นจัดการทรัพย์สินได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องมีการขออนุญาตจากศาลอีกต่อไป เพื่อให้การประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นในแนวความคิดที่ถือตามหลักกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่ให้นำหน้าที่การตรวจสอบดูแลทรัพย์สินของผู้เยาว์เป็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านครอบครัวนั้น การนำหลักดังกล่าวมาปรับใช้ในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงความพร้อมในหน่วยงานที่จะรับผิดชอบหน้าที่นี้และควรศึกษาถึงด้านระยะเวลาในการให้คำอนุญาตสำหรับการทำนิติกรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา 1574 แก่ผู้เยาว์ที่สมรสแล้วว่าจะมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลานานเพียงใด อันอาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าแนวความคิดที่สามนั้นคงต้องทำการศึกษาทั้งสภาพสังคม หน่วยงานของศาลและการดำเนินงานของคณะกรรมการครอบครัวว่าจะมีข้อยุ่งยากประการใดเสียก่อน จึงจะนำแนวความคิดนี้ไปบังคับใช้ จึงเห็นว่ายังไม่สมควรที่จะนำแนวทางนี้มาเสนอแก้ไขกฎหมายแพ่งของไทยในปัจจุบัน

สรุปแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากจะมีแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายของไทยนั้น ควรใช้แนวทางแรก แต่ทั้งนี้ก็ยังมีข้อควรพิจารณาต่อไปการคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยให้ผู้เยาว์ที่สมรสดำเนินการขออนุญาตต่อศาลก่อนจะทำนิติกรรม ป.พ.พ. มาตรา 1574 นั้น หากเป็นกรณีที่ผู้เยาว์สมรสกับบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว จะเป็นการขัดขวางต่อการประกอบอาชีพและการใช้จ่ายเพื่อเป็นการดำรงชีวิตตามปกติของครอบครัวของผู้เยาว์ที่สมรสแล้วหรือไม่ควรมีบทบัญญัติที่แตกต่างกับกรณีที่ผู้เยาว์สมรสกันเองหรือไม่ จึงเป็นข้อที่ควรศึกษาถึงข้อดีข้อเสียและความจำเป็นที่ต้องมีบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่สมรสกับบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติศักดิ์ ปรกิติ. เอกสารการสอนชุดวิชา นิติกรรมและสัญญา. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- กิตติศักดิ์ ปรกิติ. คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไปว่าด้วยบุคคลธรรมดา และหลักทั่วไปว่าด้วยนิติบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. เสรีภาพทางกายภาพตามแนวคิดของกฎหมายฝรั่งเศส. 2547.
แหล่งที่มา : www.pub-law.net, [10 กันยายน 2551].
- จิต เศรษฐบุตร. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. พระนคร : โรงพิมพ์สยามพาณิชย์การ, 2482
- จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติมโดยรองศาสตราจารย์ ดร. ดาราพร ธีระวัฒน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551.
- ชาติชาย อัครวิบูลย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.
- โชค จารุจินดา. คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528
- ดวงตา อัครนิวุฒิกกร. การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินของผู้เยาว์. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชา นิติศาสตร์สาขากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- ณัฐพงศ์ โปษกะบุตร . แนวทางการพัฒนากฎหมายพาณิชย์ในประเทศไทย [ออนไลน์]. 2548.
แหล่งที่มา : <http://www.siamsewana.org/ocean/index.php> [11 ตุลาคม 2552]
- ธเนศ อภรณ์สุวรรณ. กำเนิดและความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน . ,เอกสารประกอบการประชุมศุภรีเสวนา, (8 มิถุนายน 2550) : 4
- ธัญญา ใจดี . บทความคอลัมน์เสียงสตรี หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา : www.whaf.or.th/content/57 [21 กรกฎาคม 2552]
- ดำรงรัตน์ สิทธิชัย . วิทยาศาสตร์เรื่องราวของเรา . ใน วิทยาศาสตร์ประยุกต์, หน้า 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซีเอ็ด, 2550.

ประสพสุข บุญเดช. กฎหมายครอบครัวในปีครอบครัวสากล. บทบัญญัติ 50 (มกราคม 2537) : 171 – 172

ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552.

ประสิทธิ์ ไชวี่โลกุล . คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล . พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2551.

ไพโรจน์ กัมพูสิริ . คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

รัชนี สุทธมนตรี. การจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์โดยผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 : ศึกษาเปรียบ เทียบกับกฎหมายทรัพย์สินของประเทศอังกฤษ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

รัชฎา เอกบุตร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว บิดามารดา และบุตร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2550.

ศันท์ภรณ์ ไสติพันธ์. คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.

ศักดิ์ สมองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

สุกัญญา รัตนาคินทร์. คลินิกกฎหมายหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ [ออนไลน์]. 2541. แหล่งที่มา : http://www.elib-online.com/laws/family_child1.html [21 กรกฎาคม 2552]

สุชาย จอกแก้ว. ระวังเรื่องเพศ. หนังสือพิมพ์มติชน (16 ตุลาคม พ.ศ. 2550)

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. หมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7855/2549. [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา : <http://www.siamjurist.com/forums> [21 กรกฎาคม 2552]

สหัส สิงหวิริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

อนุมิตี ใจสมุทร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยบุคคล. พระนคร : โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมนิติศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.

อรรษา สิงห์สงบ . กฎหมายว่าด้วยสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2546.

ภาษาต่างประเทศ

Bundesministerium der Justiz. German Civil Code. [Online]. 2010. Available from : http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html. [2010, April 9].

Pierre Widmer and W.H.van Boom. Unification of tort law : fault. Kluwer Law International : Thai Lawyer [Online]. 2005.Available from : [www.Thai Lawyer online.com](http://www.ThaiLawyeronline.com). [2010, April 3].

The Napoleon Series. French Civil Code 1804. [Online]. 2009. Available from : http://www.napoleon-series.org/research/government/c_code.html. [2009, November 11].

The Office of Public Sector Information (OPSI). Children Act 2004. 2009. Available from : <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2004/ukpga>. [2009, November 25].

The Office of Public Sector Information(OPSI). MINORS' CONTRACT ACT 1987. 2009. Available from : <http://www.opsi.gov.uk/RevisedStatutes/Acts/ukpga/1987/cukpga>. [2009, November 30].

The Office of Public Sector Information(OPSI). Matrimonial Causes Act 1973 . [Online]. 2009. <http://www.opsi.gov.uk/revisedstatutes/acts/ukpga/1973/cukpga>. [2009, November 20].

The Office of Public Sector Information(OPSI). The Family Law Reform Act 1969. 2009. Available from : <http://www.opsi.gov.uk/RevisedStatutes/Acts/ukpga/1969/cukpga>. [2009, November 25].

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

JUDGMENT : Gillick v West Norfolk and Wisbech Area Health Authority and another

LORD BRIDGE OF HARWICH. My Lords, the prelude to the proceedings from which this appeal arises was an exchange of correspondence between the present respondent, Mrs Victoria Gillick, and her local area health authority in which she sought, but failed to obtain, an assurance that in no circumstances would any of her daughters when under 16 be offered contraceptive advice or treatment. Mrs Gillick now has her declaration against the health authority, from which it does not appeal. I should suppose that in such a family as Mrs Gillick's the possibility of any of her daughters under 16 seeking to use contraceptives secretly was in any event so remote as to make the issue in the proceedings against the health authority purely academic. But what prompted the correspondence was a memorandum of guidance (to which I will refer simply as 'the memorandum') on the subject of contraceptive advice and treatment for children under 16 issued to all health authorities by the present appellant, the Department of Health and Social Security (DHSS). The terms of the memorandum are set out in full in the speeches of my noble and learned friends Lord Fraser and Lord Scarman. The memorandum has been declared by the Court of Appeal to be contrary to law and it is that declaration that gives rise to the only live issue in this appeal. It is against the ethos expressed in the memorandum that Mrs Gillick's crusade, as my noble and learned friend Lord Templeman aptly calls it, is primarily directed. Throughout the hearing of the argument in the appeal and in subsequent reflection on the questions to which it gives rise I have felt doubt and difficulty as to the basis of the jurisdiction which Mrs Gillick invokes in her claim to a declaration against the DHSS. If the claim is well founded, it must surely lie in the field of public rather than private law. Mrs Gillick has no private right which she is in a position to assert against the DHSS. But the point which troubles me has nothing to do with the purely procedural technicality that the proceedings were commenced by writ rather than by application for judicial review. I agree that no objection has been, nor could now be, raised on that ground. My difficulty is more fundamental. I ask myself what is the nature of the action or decision taken by the DHSS in the exercise of a power conferred on it which entitles a court of law to intervene and declare that it has stepped beyond the proper limits of its power. I frame the question in that way because I believe that hitherto, certainly in

general terms, the court's supervisory jurisdiction over the conduct of administrative authorities has been confined to ensuring that their actions or decisions were taken within the scope of the power which they purported to exercise or conversely to providing a remedy for an authority's failure to act or to decide in circumstances where some appropriate statutory action or decision was called for. Now it is true that the Secretary of State for Health and Social Security under s 5(1)(b) of the National Health Service Act 1977 has a general responsibility for the provision within the national health service of what may be described shortly as family planning services. But only in a very loose sense could the issue of the memorandum be considered as part of the discharge of that responsibility. The memorandum itself has no statutory force whatever. It is not and does not purport to be issued in the exercise of any statutory power or in the performance of any statutory function. It is purely advisory in character and practitioners in the national health service are, as a matter of law, in no way bound by it. In the light of these considerations I cannot, with all respect, agree that the memorandum is open to review on *Wednesbury* principles (see *Associated Provincial Picture Houses Ltd v Wednesbury Corp* [1947] 2 All ER 680, [1948] 1 KB 223) on the ground that it involves an unreasonable exercise of a statutory discretion. Such a review must always begin by examining the nature of the statutory power which the administrative authority whose action is called in question has purported to exercise, and asking, in the light of that examination, what were, and what were not, relevant considerations for the authority to take into account in deciding to exercise that power. It is only against such a specific statutory background that the question whether the authority has acted unreasonably, in the *Wednesbury* sense, can properly be asked and answered. Here there is no specific statutory background by reference to which the appropriate *Wednesbury* questions could be formulated. The issue by a department of government with administrative responsibility in a particular field of non-statutory guidance to subordinate authorities operating in the same field is a familiar feature of modern administration. The innumerable circulars issued over the years by successive departments responsible in the field of town and country planning spring to mind as presenting a familiar example. The question whether the advice tendered in such non-statutory guidance is good or bad, reasonable or unreasonable cannot, as a general rule,

be subject to any form of judicial review. But the question arises whether there is any exception to that general rule.

Your Lordships have been referred to the House's decision in *Royal College of Nursing of the UK v Dept of Health and Social Security* [1981] 1 All ER 545, [1981] AC 800. The background to that case was exceptional, as only becomes fully clear when one reads the judgment of Woolf J at first instance (see [1981] 1 All ER 545). The Royal College of Nursing (the RCN) and the DHSS had received conflicting legal advice whether or not it was lawful, on the true construction of certain provisions of the Abortion Act 1967, for nurses to perform particular functions in the course of a novel medical procedure for the termination of pregnancy, when acting on the orders and under the general supervision of a registered medical practitioner but not necessarily in his presence. The RCN had issued a memorandum and a later circular to its members to the effect that it was not lawful. The DHSS had issued a circular advising that it was lawful. The desirability of an authoritative resolution of this dispute on a pure question of law was obvious in the interests both of the nursing profession and of the public. The proceedings took the form of a claim by the RCN against the DHSS for a suitable declaration and the DHSS in due course counterclaimed a declaration to the opposite effect. As Woolf J pointed out, neither side took any point as to the jurisdiction of the court to grant a declaration. Woolf J himself felt it necessary to raise and examine certain questions as to the locus standi of the RCN to bring the proceedings and as to the propriety of their form. He answered these questions in a favourable sense to enable him to decide the disputed question of law on its merits. No technical question bearing on jurisdiction attracted any mention in the Court of Appeal (see [1981] 1 All ER 545, [1981] AC 800) or in this House. In the litigation the original conflict between the parties was reflected in a conflict of judicial opinion. On a count of judicial heads a majority of five to four favoured the RCN. But by a majority of three to two in your Lordships' House the DHSS carried the day and obtained the declaration it sought. Against this background it would have been surprising indeed if the courts had declined jurisdiction.

ภาคผนวก ข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

JUDGMENT : NASH v INMAN (1908)

This case is undoubtedly one of difficulty and also, I think, one of importance. It is an action by a tailor against Mr. Inman, who was at the date of the transactions in question an infant. There were no pleadings in the action. There was merely a writ and an application under Order XIV., and the action was adjourned into Court, and came on for trial before Ridley J. and a special jury. In substance the position is this: The plaintiff sues the defendant for goods sold and delivered. The defendant pleads infancy at the date of the sale, and his plea is proved. What is the consequence of that? The consequence of that is that the Infants' Relief Act, 1874, becomes applicable. Under that Act all contracts for goods supplied are absolutely void, the only exception being contracts for necessaries. Then s. 2 of the Sale of Goods Act, 1893, provides as follows: 'Capacity to buy and sell is regulated by the general law concerning capacity to contract, and to transfer and acquire property.' That, of course, includes the Act of 1874. Then follows this proviso: 'Provided that where necessaries are sold and delivered to an infant, or minor, or to a person who by reason of mental incapacity or drunkenness is incompetent to contract, he must pay a reasonable price therefor.' The section then defines necessaries as follows: 'Necessaries in this section mean goods suitable to the condition in life of such infant or minor or other person, and to his actual requirements at the time of the sale and delivery.' What is the effect of that? The plaintiff sues for goods sold and delivered. The defendant pleads infancy. The plaintiff must then reply, 'The goods sold were necessaries within the meaning of the definition in s. 2 of the Sale of Goods Act, 1893.' It is not sufficient, in my view, for him to say, 'I have discharged the onus which rests upon me if I simply show that the goods supplied were suitable to the condition in life of the infant at the time.' There is another branch of the definition which cannot be disregarded. Having shown that the goods were suitable to the condition in life of the infant, he must then go on to show that they were suitable to his actual requirements at the time of the sale and delivery. Unless he establishes that fact, either by evidence adduced by himself or by cross-examination of the defendant's witnesses, as the case may be, in my opinion he has not discharged the burden which the law imposes upon him. Our attention has been called by Mr. McCardie, in his very

able and learned argument, to a number of authorities going back for a very long period, which he said established that the burden on a plaintiff who supplied goods to an infant was simply to show that the goods were of a class which might be necessities, having regard to the position in life of the defendant and his family, and that, unless the judge withdrew the case from the jury on the ground that the articles in question could not be necessities, it was for the jury to find as a matter of fact, Aye or No, were these articles necessities? It had never, he said, been the law that the plaintiff was required to go into the question, which might present great difficulties, of whether or not the goods were actually required by the defendant at the date of the sale, or, in other words, to say what was the state of the defendant's wardrobe at the time when the goods were ordered. I think there is very great force up to a certain point in that argument. But it must be remembered that the law on this subject has been developed and altered in the course of the last century. It was until quite recently doubted whether it was even admissible to prove that the infant was supplied with goods of the class--being goods which might properly be necessities--at the date when the contract was made, so that he really did not want any more. It was not until the decision of the Divisional Court in *Barnes v. Toye* in 1884, overruling the direction given by A. L. Smith J., that it could be said to be at all established that that was even admissible evidence unless you went further and proved that the plaintiff knew he was sufficiently supplied. The point arose again in *Johnstone v. Marks* before what was no doubt a Divisional Court, but it was composed of three members of the Court of Appeal, Lord Esher M.R., Lindley L.J., and Lopes L.J. In that case the county court judge had rejected evidence to prove that the defendant was sufficiently supplied with clothes at the time of the sale. Lord Esher said: 'I am of opinion that the evidence was improperly rejected. It lies upon the plaintiff to prove, not that the goods supplied belong to the class of necessities as distinguished from that of luxuries, but that the goods supplied when supplied were necessities to the infant. The circumstance that the infant was sufficiently supplied at the time of the additional supply is obviously material to this issue, as well as fatal to the contention of the plaintiff with respect to it.' Lindley L.J. said: 'If an infant can be made liable for articles which may be necessities without proof that they are necessities, there is an end to the protection which the law gives him. If he has enough of such articles, more cannot possibly be necessary to him.' Although it

may be true that the language which I have just read from the judgments of Lord Esher and Lindley L.J. goes further than was absolutely necessary for the decision of the case, that language is perfectly clear and unambiguous, and seems to me to be logically involved in the definition of necessities. After those two decisions there was passed in the year 1893 an Act of Parliament which defines, in a manner that admits of no doubt, what are those necessities for which, and for which alone, an infant can be made liable on assumpsit, and that definition in terms includes the second element which Lord Esher and Lindley L.J. said was involved in the term 'necessaries,' and the burden of proving which, they said, rested on the plaintiff. That being so, how does the matter stand? The plaintiff called evidence to prove the delivery of the goods. It is not of course contended, and it could not be contended, that the infant would be liable for the credit price or for the cash price of the goods, because by the terms of the statute he is only liable for a reasonable price, but that is a subsidiary point. There being no pleadings, the infancy of the defendant was not admitted, and the father was called to prove the date of his son's birth. There was no cross-examination as to that, and the infancy is not disputed. Then he went on to give evidence, which was quite clear and explicit and was not shaken in cross-examination, that the infant, who was an undergraduate at Cambridge, and had just gone up to the university when these goods were supplied, was in fact supplied with clothes suitable and necessary and proper for his condition in life, and for his position as an undergraduate of Trinity College, Cambridge. The learned judge ruled as a matter of law that there was no evidence fit to be submitted to the jury that these articles, or any of them, were necessities within the meaning of the statutory definition, and, thinking as I do that there was no evidence in support of that which was a necessary issue, I cannot say that the learned judge was wrong in the view which he took. We have scarcely heard any suggestion that there was even a scintilla of evidence to support that which is an affirmative issue, that the goods were suitable to the requirements of the infant. Nay more, I think, if the matter had been left to the jury, and the jury had found that they were

suitable to the requirements of the infant at that time, and application had been made for a new trial, it would have been the duty of this Court to grant a new trial on the ground that there was no evidence to support the verdict, and that it was perverse. Under these

circumstances it seems to me that this appeal fails, and that there is no ground for interfering with the judgment which was entered for the defendant.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกนกวรรณ ชูชื่น เกิดเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 จังหวัดบุรีรัมย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้รับประกาศนียบัตรวิชาว่าความ จากสำนักอบรมวิชาว่าความ แห่งสหภาพนายความ เมื่อปี พ.ศ. 2547 สำเร็จการศึกษาเป็นเนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรม ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เมื่อปี พ.ศ. 2548 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชนและธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2549 ปัจจุบันเปิดสำนักงานกฎหมาย K.C.& Partners โดยรับเป็นที่ปรึกษากฎหมายและว่าความ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย